

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

**ОЗЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ТӘЖІРИБЕ МЕКТЕБІ**

материалдар жинағы

***

**ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА**

сборник материалов

Орал, 2023

ӘОЖ 37.01
КБЖ 74.20
046

*М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті 16.06.2023 ж.
Академиялық кеңесінің №10 хаттамасы шешімі негізінде басылымға
ұсынылды.*

*Рекомендовано к печати решением Академического совета Западно-
Казахстанского университета им.М.Утемисова,
протокол №10от 16.06.2023г.*

Редакция алқасы/ Редакционная коллегия
Бас редактор / Главный редактор

Г.С.Кайсағалиева, Член Правления – проректор по академическим вопросам, кандидат биологических наук

Редакция алқасының мүшелері / Члены редакционной коллегии:

Ә.Ж.Имашев, жаңартпашылық технологиялар және цифрландыру департаментінің директоры.

Д.Т. Утеулиева, әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімінің жетекшісі.

Ш.Б. Абишева, әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімінің сарапшысы.

А.Ж. Тулегенова, әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімінің әдіскері.

О 46 Озық педагогикалық тәжірибе мектебі=Школа передового педагогического опыта: Мат.жинағы. = Сб. материалов. – Орал: М.Өтемісов атындағы БҚУ РБО, 2023. – 171б.

Осы материалдар жинағы білім берудегі ғылым мен ақпараттық технологиялардың қазіргі заманғы жетістіктерін пайдалануға негізделген университеттегі ПОҚ-тың инновациялық-жобалық қызметінің (бағдарламалық өнімнің түпнұсқасы, оқу тренажері, оқытудағы инновациялық тренинг және т.б.) нәтижелерін қамтиды.

Данный сборник материалов содержит результаты инновационно-проектной деятельности ППС университета (оригинальный программный продукт, учебный тренажер, инновационный тренинг в обучении и т.д.), основанные на использовании современных достижений науки и информационных технологий в образовании.

АЛҒЫСӨЗ

Г.С.Кайсағалиева,

Член Правления – проректор по академическим вопросам, к.б.н.

Қазіргі жағдайда инновациялық шығармашылық бағыттарының рөлі артуда, себебі білім беру мазмұнын айтарлықтай жаңарту, білім беру қызметінің басым бағыттары бойынша инновациялық бастамалар мен шығармашылық негізінде жаңа сапаға қол жеткізу қажеттілігі туындап отыр.

Инновацияларды енгізу қажеттілігі бірнеше факторлармен анықталады:

1. Білім беру мазмұнын өзгерту, жаңа пәндерді енгізу, оқытудың жаңа технологияларын іздеу.

2. Мемлекет саясатындағы әлеуметтік және экономикалық өзгерістер білім беру жүйесіне түбегейлі өзгеріс енгізу қажеттілігін анықтады.

Бүгінгі таңда жаңартудың құралы– педагогтердің инновациялық қызметі болып табылады, ол– педагогикалық инновацияларды қалыптастыру, игеру және қолдануды қамтиды.

3. Қазіргі қоғамда оқу орындарының жаңа түрлері құрылуда, сол арқылы нақты бәсекеге қабілеттілік орын алады, бұл оқытудың сапасы туралы ойлануға жетелейді.

Бұл қызметтің мақсаты білім беру сапасын арттыру болып табылады. Күтілетін нәтиже– университеттің профессорлық-оқытушылық құрамының кәсіби құзыреттілік деңгейін жетілдіру, білім беру үрдісіне инновациялық технологияларды енгізу.

Инновациялық-жобалық қызметтің нәтижесі ғылыми және білім беру инновациялары нарығына, сондай-ақ басқа да беделді көрмелерге ұсына алатындай нақты инновациялық өнім болуы тиіс.

Оқытудың инновациялық әдістерін қолданудың сапасы мен тиімділігін бағалау критерийлері:

- жобаның өзектілігі, бірегейлігі және ғылыми жаңалығы;
- жобаның мақсаттары мен міндеттерінің шынайылығы;
- инновациялық жобаның түпкілікті нәтижесін анықтаудың нақтылығы;
- инновациялық оқыту технологиясын әдістемелік қамтамасыз ету сапасы;

- оқу үрдісіне инновациялық технологияларды енгізу дәрежесі (инновациялық технологиямен қамтылған оқу сабақтарының түрлері);

- инновациялық технологияларды қолдану кезінде студенттердің алатын білім сапасын арттыру.

«Озық педагогикалық тәжірибе мектебі» материалдар жинағына М.Өтемісов атындағы БҚУ профессорлық-оқытушылық құрамының оқу үрдісіне инновациялық технологияларды енгізу жөніндегі жұмыстары енді.

І БӨЛІМ

ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

УДК 37.013

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРАКТИКАДА ЭЛЕКТРОНДЫ ПОРТФОЛИОНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

*Б.Е.Ерболат,
мектепке дейінгі және бастауышта
білім беру кафедрасының оқытушысы, магистр*

Технология мен білімнің үздіксіз өзгеруімен сипатталатын экономикалық қатынастардың постиндустриалды нысандарының дамуы білім беру жүйесіне жаңа талаптарды тудыруда. Білімге негізделген қоғам тез ескіретін білім, білік, дағдыға емес, ең алдымен құзыреттіліктерді дамытуға және пайдалануға бағытталған.

Электрондық портфолио жеке құзыреттіліктерді көрсету, дамыту және бағалау әдісі ретінде қызмет ете алады. [1-4]

М. Свелдің айтуынша, М. Маркс және М. Хорн [7], портфолио кәсіби бағдарламаларды бағалау құралы ретінде пайдаланылуы мүмкін, бұл білім алушылардың үлгерімін және оның осы білім беру бағдарламасындағы қызметін көрсететін альбом түрі. Білімалушылар портфолио бағдарлама қатысушыларына және басқа да мүдделі тұлғаларға ұсына алады. Білім беру контекстінде портфолио негізінен оның авторының (баланың немесе ересек адамның) жеке жетістіктері мен жетістіктерін құжаттау үшін қолданылады, сонымен бірге белгілі бір кәсіптік білім беру бағдарламасының сапасын бағалау құралы да бола алады [8].

Әр түрлі ғылыми мектептер электронды портфолио сипаттауға әр түрлі көзқараспен қарайды. Әр түрлі маңызды сипаттамалардың үшеуін бөліп көрсетейік:

1) оқу Е-портфолионың негізгі мағынасы студенттің қолынан келгеннің бәрін жасай отырып, оның ең күшті жақтарын көрсету, шығармашылық қабілетін барынша арттыру;

2) портфолио студенттердің қызметті талдау, өзін-өзі ұйымдастыру, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі бағалау, өзін-өзі сынау, сондай-ақ білім беру қызметінің рефлексиясы дағдыларын дамытуға қызмет етеді;

3) портфолио құру студенттің өзін-өзі тануын және өз нәтижелерін сезінуін дамытуға және олардың динамикасын түсінуге бағытталған.

Д.Кол, С.Райн, Ф.Кик портфолио сандық бағалаудан немесе рейтингтен жоғары екенін атап өтеді, өйткені оған түсініктемелер мен студенттің не істеп жатқаны туралы мысалдар беріледі. Осы тұрғыдан алғанда, электрондық портфолио көбірек шынайы бағалау немесе жеке жетістіктерді бағалау әдісі болып табылады [6]. Білім беру мақсаттарына жету жолындағы ілгерілеуді құжаттау (дағдыларды дамыту, тәжірибені талдау және т.б.) әдеттегі сынақтарға қарағанда білім беру нәтижелерін көрсететін ақпараттың әлдеқайда үлкен көлемін өңдеуді талап етеді. Түпнұсқалық бағалауда ақпарат немесе деректер әртүрлі көздерден, әртүрлі әдістерді қолдану арқылы, белгіленген уақыт аралығында жиналады [5].

Электрондық портфолио қосымша білім беру жүйелерінде, сондай-ақ үздіксіз білім беруде ("өмір бойы білім беру") ерекше маңызға ие болады.

Студент портфолиосының жалпы сипаттамаларын келтірейік:

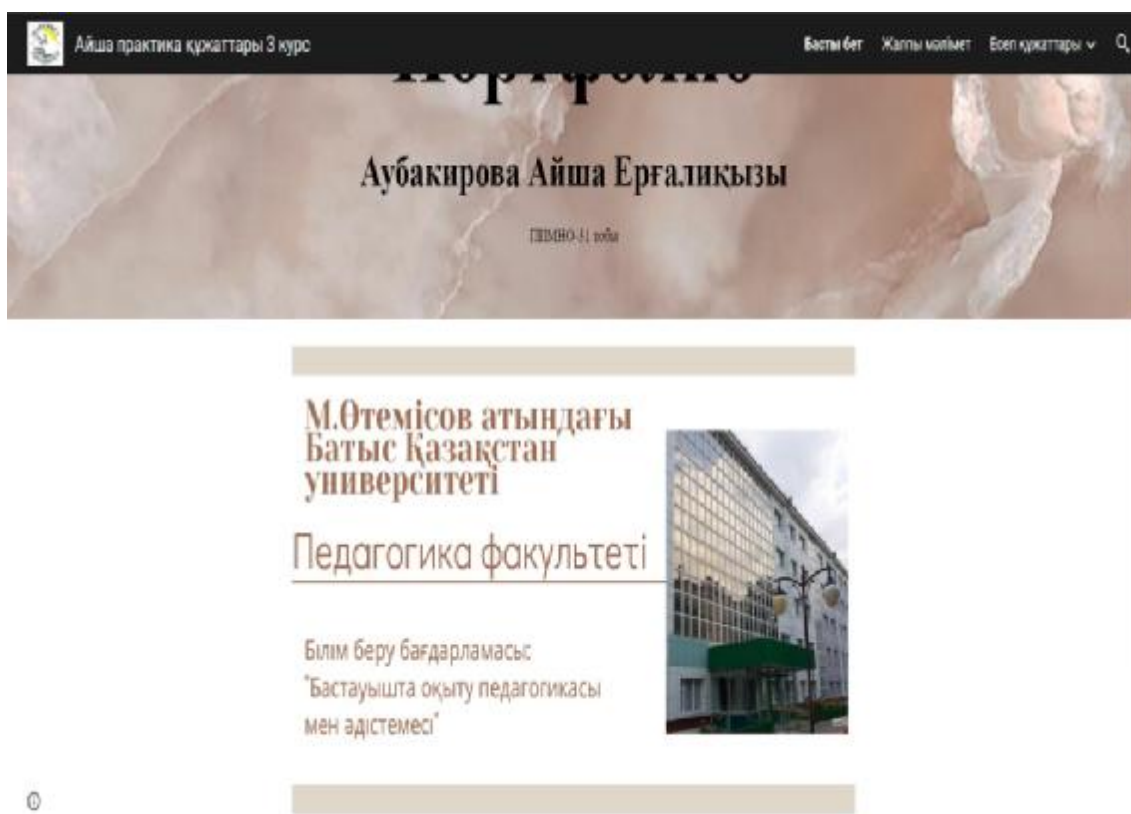
- портфолио жұмыс берушілердің түлектерді бағалау құралдарының бірі болып табылады;

- портфолио материалдары ЖОО-да оқу барысында толықтырылады және студенттің академиялық және әлеуметтік жетістіктерін бағалауға қызмет етеді;

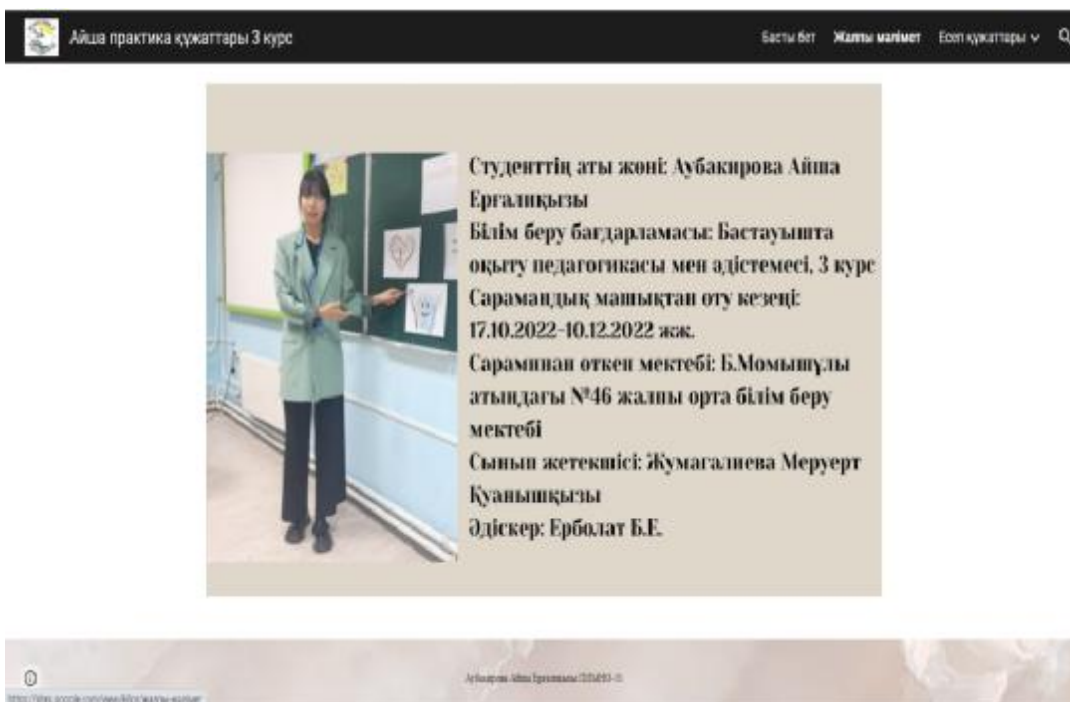
- портфолио оқудың барлық кезеңінде студенттің жеке басының дамуын, оның жеке жетістіктерін бақылауға мүмкіндік береді.

Осы мақсатта мен 6B01301 «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасының 3 курс студенттеріне 5 семестрде өткен 10 апталық үздіксіз сараманды электронды портфолио түрінде жасаттым. Портфолио google сайтта жасалды. Портфолионың оң жақ жоғары бұрышында ашуға арналған ұяшықтар бар. Онда басты бет (*сурет 1*), жалпы мәлімет (*сурет 2*) және есеп құжаттары (*сурет 3*) тұрады. Әр ұяшықты басқан сайын қажетті мәліметтер шығып отырады.

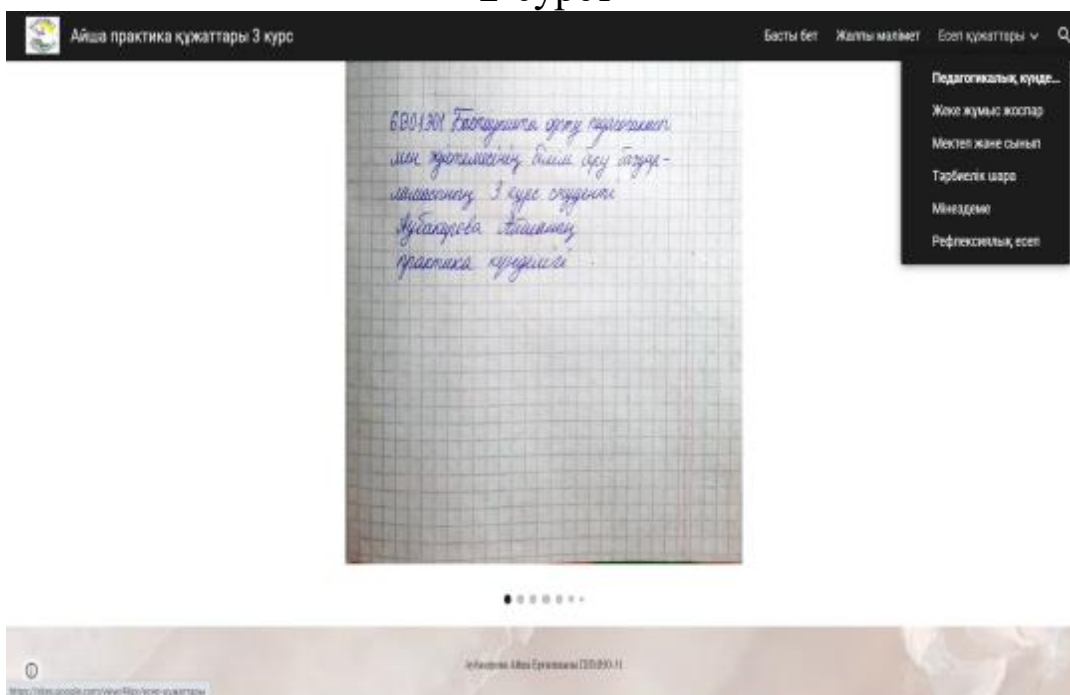
Басты бетте студенттің аты-жөні, университет атауы, факультет атауы мен білім беру бағдарламасы көрсетіледі. Жалпы мәліметте студенттің тегі мен аты, E-mail, факультет, курс, топ, практикадан өту мерзімі, практика базасы, сынып жетекшісінің аты-жөні, әдіскердің аты-жөні, арнайы сертификаттар(егер болған жағдайда), сондай-ақ студенттің қалауы бойынша параққа енгізілген ақпарат (мысалы, педагогикалық мамандықты таңдау себептері туралы әңгіме) болады.Құжаттар бөлімінде практика барысында жиналу керек барлық құжаттар жеке қалташаларға салынған. Мысалы: <http://surl.li/gnjrj>

1-сурет

2-сурет

3- сурет

Бұл портфолионы әр студент барлық ақпараттарды енгізе отырып, құжаттардың дұрыстығын сақтап өз шығармашылық ізденушілік жұмыстануына қарай жасауына болады.

Электронды портфолионың біз көре білген артықшылықтары:

- Мәліметтерді өзіңізден басқа ешкім жүктеп ала алмайды;

- Құжаттарды, өзіміздің жеке мәліметтерімізді электронды нұсқада барлығын бір жерге жинауға үлкен мүмкіндік;

- Кез-келген уақытта мәліметтерді өзгертіп және өңдей аламыз;

- Мәліметтер жойылмай сақталып тұрады.

Студенттердің жасаған электронды портфолиосын бағалауда мынадай критерилерге сүйенілді:

- ақпаратқа байлығы;

- есеп құжаттарындағы плагиаттың болмауы;

- дизайнның өзіндік ерекшелігі;

- портфолио құру мақсаттарына сәйкестігі (құжаттардың талапқа сай орындалуы);

- өткізілген қысқа мерзімді сабақ жоспарлары мен тәрбиелік шараларды сынып жетекшінің бекітуі;

- барлық құжаттарға қол қойылуы және тиісті түрде куәландырылуы;

- фото және видеоның сапалы болуы.

Практикада электронды портфолионы қолдана келе, келесі қорытындыларды жасауға болады:

1. Электрондық портфолионы оқытушылардың студенттерді университеттің ақпараттық білім беру ортасының мазмұнын дамыту құралы ретінде қарастыруға болады, оның көмегімен нақты ЖОО-ның электронды портфолионы жасауды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

2. Электрондық портфолионы іске асыру үшін студенттің портфолиосын құру және дамыту бойынша жұмыс университеттің білім беру бағдарламаларында оқыту мен оқудың элементіне айналуы қажет.

3. Электрондық портфолиода студенттер өздерінің жеке өсуі мен жетістіктерінің құжаттамалық растамаларын ұсынатындықтан, білім беру ортасы осы ақпаратты қорғау мүмкіндігін және студенттің портфолиосының материалдарына қол жеткізу деңгейлерін анықтау құқығын қамтамасыз етуі керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Балыкина Е. Н. Оценочное электронное портфолио студента по предмету // Материалы XV Международной конференции-выставки «Информационные технологии в образовании» (ИТО-2005»). М., 2005.

2. Безукладников К. Э, Профессиональный портфолио как средство формирования самостоятельности будущего учителя в контексте компетентностного подхода // Материалы онлайн-конференции: Язык и межкультурная компетенция. <http://www.lingvomaster.ru/articles.php?c=33>
3. Могилевкин Е. Портфолио карьерного продвижения как современная технология планирования и развития карьеры выпускников вузов // Управление персоналом. 2006. No 5. [http://www.rhr.ru/index/find/what is interview/10504.html](http://www.rhr.ru/index/find/what%20is%20interview/10504.html)
4. Шишканов Д. В., Смолянинова О. Г. «Портфолио» как способ формирования и оценки информационной компетентности в курсах ИКТ в вузах // Материалы конференции «Педагогика развития». Красноярск, 2003.
5. Bateson D. Psychometric and philosophic problems in «authentic» assessment: Performance tasks and portfolios // Alberta Journal of Educational Research. 1994. No 40(2).
6. Cole D. J., Ryan C. W., Kick F. Portfolios across the curriculum and beyond // Thousand Oaks, CA: Corwin Press, 1995.
7. Sewell M., Marczak M., Horn M. The use of portfolio assessment in evaluation. www.infojournal.ru <http://ag.arizona.edu/fcs/cyfernet/cyfar/Portfo^3.htm>
8. Shaklee B. D., Barbour N. E., Ambrose R., Hansford S. J. Designing and using portfolios. Boston: Allyn and Bacon, 1997.

УДК 796

ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

*А.К.Жолимов,
дене тәрбиесі кафедрасының оқытушысы*

Денсаулық сақтау технологиялары

Біздің заманымызда дене тәрбиесі адамның физикалық жағдайын оңтайландыру, салауатты өмір салтын ұйымдастыру және өмірлік тәжірибеге дайындау үшін маңызды әлеуметтік функцияларды орындайды. Бүгінгі күні ол адамның моторлық

құрамдас бөліктерін ғана емес, сонымен қатар интеллектуалды және әлеуметтік-психологиялық құрамдастарын да қалыптастыруы керек. Кез келген сала сияқты дене тәрбиесі де адамның рухани дүниесімен – оның көзқарастарымен, білімдерімен және дағдыларымен, эмоционалдық қатынасымен, құндылық бағдарларымен, оның дене ұйымына қатысты дүниетанымы мен дүниетанымымен жұмыс істеуді көздейді. Қоғамымыздың қазіргі даму жағдайлары дене мәдениетін қалыптастыру мәселесіне басқаша қарауды талап етеді.

Оқытушының кәсіби іс-әрекетінде денсаулық сақтау технологиялары маңызды орын алады, оның мақсаты оқу кезеңінде денсаулық сақтау мүмкіндігін қамтамасыз ету, өмірде қажетті білім, білік және дағдыларды қалыптастыру болып табылады. Салауатты өмір салтын қалыптастыру, алған білімдерін күнделікті өмірде пайдалана білуге үйрету. Дене шынықтыру сабақтарында бұл технология негізгі негіз болып табылады, ол денсаулыққа әсер ету дәрежесі бойынша барлық технологиялардың ішіндегі ең маңыздысы болып табылады, өйткені ол балалардың танымдық іс-әрекетінің жас ерекшеліктеріне негізделген. Моторлық және статистикалық жүктемелердің оңтайлы үйлесуі, шағын топтарда оқыту, визуализацияны және ақпаратты берудің әртүрлі формаларының комбинациясын қолдану.

Ойын технологиялары

Тәжірибе көрсеткендей, жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын технологияларын қолдану өзектілігін жоғалтпайды. Ерекшеліктер бар болса да, әр жаста өз ойын жиынтығы бар. Ойын технологиясы кәдімгі сабақты қызықты етуге мүмкіндік беретін оқытудың ерекше түрі. Дене шынықтыру сабағында ойын әрекеті оқу процесінде маңызды орын алады. Ойын әрекетінің құндылығы психологиялық-педагогикалық болмысын есепке алуында, оның қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыруында.

Бәсекеге қабілетті технологиялар

Бәсекеге қабілетті технологияның мақсаты – қозғалыс қабілеттерінің максималды көрінісін ынталандыру. Әрбір дене шынықтыру сабағында бәсекеге қабілетті технология элементтері қолданылады - волейболда, баскетболда және т.б. оқу ойыны процесінде жарыс әдісі міндетті түрде қолданылады. Бұл әдіс сабақтың эмоционалды бағытының артуына, ойынға деген қызығушылығының артуына, техникалық және тактикалық дағдыларды жетілдіруге және дене қасиеттерін дамытуға ынтасының артуына әкеледі.

Тұлғаға бағытталған оқыту технологиясы

Қазіргі дене шынықтыру сабағын өткізу және оның тиімділігін арттыруға бағытталған оқыту мәселесін дамытпау мүмкін емес.

Дене шынықтыру пәні бойынша төмен және жоғары нәтиже беретін студенттер үшін студентке бағытталған және сараланған тәсілдер маңызды. Қозғалыс қасиеттерінің даму деңгейінің төмендігі көбінесе дене шынықтыру сабағында үлгермеуінің негізгі себептерінің бірі болып табылады, ал деңгейі жоғары, орташа оқушыларға(студенттерге) арналған сабақтарға қызығушылық танытпайды. Тұлғалық-бағдарлы оқытудың мазмұны – қимыл-қозғалыс әрекеттерін саралап оқытудың педагогикалық технологияларының, дене қасиеттерін дамытудың, білім мен әдістемелік дағдыларды қалыптастырудың және оқу-тәрбие процесін басқарудың, физикалық кемелдікке жетуді қамтамасыз етудің технологияларының жиынтығы.

Деңгейді саралау технологиясы

Білім беру мекемелерінде дене тәрбиесін жетілдірудің бір бағыты – дене шынықтыру сабағында дифференциалды әдісті пайдалану білім беру мен тәрбиелеу процесін оңтайландырудың маңызды шарты болып табылады. Оқытуда сараланған тәсілдің қажеттілігі жаңа идея емес, өкінішке орай, тәжірибеде тиісті деңгейде жүзеге асырылмай отыр. Саралап оқыту мәселесін дамытпай сабақты одан әрі жетілдіру және оның тиімділігін арттыру мүмкін емес. Сабақтарда физикалық дайындығы мен психологиялық қасиеттері әртүрлі деңгейдегі студенттер жиі таңдалады. Бірыңғай талаптар мен барлық жұмыс әдістерін

қолдану жағдайында дене шынықтыру сабағының тиімділігінің төмендеуінің себебі осында. Деңгейді саралау технологиясының элементтері мұнда көмектеседі:

- сабақта дайындық деңгейін, даму деңгейін, ойлау ерекшеліктері мен пәнге деген танымдық қызығушылығын ескере отырып тапсырмалар беру;

- бағалау кезінде қол жеткізілген нәтижені ғана емес, сонымен қатар студенттің дене дайындығының өзгеру динамикасын да ескеру;

- сабақты ұйымдастыруда ескерілетін денсаулық жағдайын ескере отырып, медициналық топтарға бөлу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Уақбаев Е. «Дене тәрбиесінің негіздері»;
2. Қуанышов Т.Ш. «Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі» Алматы 2002ж.;
3. Сабыров П. «Оқыту теориясының негіздері» Алматы 1993;
4. Матвеев А.Т., Мельников С.Г. Теория негіздерімен дене шынықтыру әдістемесі 1981;
5. Железняк Д.Д., «Дене мәдениеті мен спортта ғылыми-әдістемелік іс-әрекеттің негіздері» 2002;
6. Кофман Л.Г. Дене шынықтыру мұғалімінің кітапшасы 1998.

**АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ МӘТІНМЕН ЖҰМЫС
БАРЫСЫНДА СТУДЕНТТЕРДІҢ СЫНИ ТҰРҒЫДАН
ОЙЛАУ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

**USING THE TECHNOLOGY FOR DEVELOPING CRITICAL
THINKING THROUGH READING IN THE PROCESSES OF
TEACHING ENGLISH**

*А.А. Бахиджан,
шетел тілдері кафедрасының оқытушысы, магистр*

Дамыған жаңа заманда қоғамның барлық салаларындағы оңды өзгерістер, соның ішінде шетел тілінде білім беру аясында дүниежүзілік қоғамдастықтағы елдермен жаңа қарым-қатынастардың орнауына байланысты шетел тілдеріне деген қызығушылықтың арта түсуі байқалады. ХХІ ғасыр жан-жақты зерделі, дарынды тұлғаларды қалыптастыруда білім беру мәселесі мемлекетіміздің басты назарында білім мен ғылымның дамуына оңтайлы әсер ету үшін дүниежүзілік кеңістігіне ену білім беруді одан әрі демократияландыру, оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеті туындап бүкіл әдістемелік жүйеге жаңа талаптар қояды.

Мәдениаралық қарым-қатынастың белсенді субъектісі ретінде халықаралық қатынастар жағдайында жоғары деңгейлі өзара түсіністік пен өзара әрекетті қамтамасыз ететін құзыр-қабілеті бар жаңа формациядағы мамандарды даярлау мақсатын шешуде жаңа әдістемелік тәсілдерді қолдану қажет. Осыған байланысты қазіргі жоғары мектептегі білім беру жүйесінде көкейтесті мәселелердің бірі – жазу мен оқуда студенттердің сыни ойлау қабілетін қалыптастыру.

Философиялық, психологиялық, педагогикалық тұрғыдан осы мәселені зерттеумен айналысатын бірқатар шетелдік ғалымдарды атап кетуді жөн көріп отырмыз, олар: Эдвард де Боно, Дж.Дьюи, М.Липман, Д.Халперн, Д.Клустер, Р.Х.Джонсон, П.Фрейре, Дж.Стил, К.Меридит, Ч.Темпл. Ресейлік ғалымдары ішінде білім беру процесінде студенттер мен оқытушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамыту қажеттілігі мен мүмкіндіктерін

В.А.Болотов, А.В.Коржуев, Г.Б.Сорина, Д.М.Шәкірова, Л.И.Шрагина және тағы басқалар кеңінен насихаттауда. Аталған авторлардың еңбектеріне жасалған сараптама сын тұрғысынан ойлау үрдісіне берілген нақты бір анықтама әлі де жоқ.

Сыни тұрғыдан ойлаудың анықтамаларының көбінің негізінде құндылықтар мен амалдар жайында күрделі шешімдерді қабылдаудағы ақылға қонымды, сараланған қатынас жатыр. Р.Эннис сыни тұрғыдан ойлауды «не істеп, неге сену керектігі жөніндегі ой елегінен өткен шешімдерді қабылдау» деп анықтайды [1].

Америка философы әрі педагогі Дж.Дьюи сыни тұрғыдан ойлау оқушылар тек нақты бір мәселемен айналысқанда ғана пайда болады деп есептейді. «Жағдаятқа немесе құбылысқа байланысты қойылатын негізгі сұрақ осы құбылыстың қандай мәселелерден туындайтындығы туралы болмақ»[2].

Дж.Дьюи сын тұрғысынан ойлауды адам санасының келіп түскен ақпараттың тұрақталып қалған идеяларды түсіну, жаңа идеяларды тудыру немесе түрлі мәселелерді шешу үшін өңдеу үрдісі деп сипаттайды [3].

Түйіндей келе, сын тұрғысынан ойлау студенттердің рефлексивті-бағалау іс-әрекет түрінің іскерліктері мен дағдыларын игеру негізінде жатыр. Берілген іс-әрекет философия, педагогика мен психология ғылымдарында адамның туғаннан пайда болған, үнемі даму үстінде жүретін, өмірлік маңызы бар адам іс-әрекетінің ерекше түрі деп анықталған. Сыни ойлау іскерліктерін белгілеуге мүмкіндік беретін негізгі ұғымдарды анықтап алу өте маңызды. Олар рефлексия – сын-сыншылдық өзін-өзі сынау – аргументтеу – дәлелдеме – бағалау – өзін-өзі бағалау – баға белгілеу пайымы [4].

Сын және сыншылдық – өз бетінше өз сенімін қорғау және қарсы пікірге жауап таба білу; жаңа ақпаратты талдай білу іскерліктерінде байқалады. «Сыншылдық» ұғымының негізінде «баға», сонымен қатар диалектикалық ойлау кірігеді. Бұл дегеніміз ғылыми әдістерді, логика қағилалары мен ережелерін ғылыми түрде қолдану болып табылады.

Өзін-өзі сынау сынмен тікелей байланысты болғанымен, төмендегідей өзіндік ерекшеліктері бар: өзіндік пікірді, сыни баға берумен түзетуден өзін-өзі бағалау және түзетудегі дәлелдемелерді талдай білу іскерліктерден тұрады және тұлғаның

бойында тапқырлық, білуге құмарлық, аңғарғыштық, емін-еркіндік, батылдық, өнегелілік сияқты қасиеттерді қалыптастырады.

Студенттердің сыни ойлау қабілетін қалыптастырудың қажеттілігі аталмыш қабілеттің өздігінен пайда болу мәселесі көптеген ғалымдар мен ұстаздарды толғандыруда. Сыни ойлау, әрине, адам өмірінің логикасымен қалыптасады және жеке бас қасиеттеріне, әлеуметтік ортасына, тәрбиеге байланысты. Сыни ойлау қабілетін қалыптастыру ХХІ ғасыр педагогтарының алдында тұрған алдыңғы қатарлы міндеттерінің бірі болуы керек.

Сыни ойлауды қалыптастыру – студенттердің интеллектуалдық іскерліктерін мақсатты түрде дамыту және танымдық ізденіс үрдістеріне оқыту. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту мақсатының негізінде, Р.В.Полдің пайымдауынша, студенттердің өзіндік пікірі мен құнды бағдарларының маңыздылығы мен дұрыстығын ұғыну – өзіндік табиғи бейімділігін жете түсіну [5].

Шығырмашылық және сыни ойлауды қалыптастыра алу мен оларды оқыту іскерлігі педагогтың кәсіби біліктілігінің деңгейін анықтайды. Педагогтың өз студенттерін сыни ойлауды оқыту жетістіктері, жаңа ақпаратты дұрыс ұғынып, оны есте сақтау, талдау іскерліктерінің көрсеткіші студенттердің өнімді іс-әрекет жасауына тікелей байланысты. Осылайша, сыни ойлау – педагогтың кәсіби біліктілігінің құрамдас бөлігі. Себебі бұл ойлаудың түрі әлеуметтік құндылығы жағынан ерекше, жұрт алдында пікірталаста топтық міндеттерді шешуде толығымен байқалады.

Студенттердің сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамыту мақсатында 2022-2023 оқу жылында студенттерді оқыту барысында шет тілі кафедрасында «Ағылшын тіліндегі мәтінмен жұмыс барысында студенттердің сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын қалыптастыру» атты инновациялық жобасы 6В03102 «Халықаралық қатынастар» мамандығында оқитын МО-21 курс студенттерімен жұмыс барысында қолданылды

Жобаның жаңашылдығы: Студенттердің сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру мақсатында ағылшын тіліндегі мәтінмен жұмыс жасау

Жобаның мақсаты: Ағылшын тіліндегі мәтінмен жұмыс барысында студенттердің сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын қалыптастыру

Жобаның міндеттері:

- студенттердің ағылшын тіліндегі мәтіндерді оқуға деген қызығушылықтарын арттыру;
- студенттермен мәтінмен жұмыс барысында аналитикалық ойлау дағдыларын жетілдіру;
- студенттердің мәтінмен жұмыс барысында сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру.

Бұл жобаның іске асырылуы 3 кезеңнен тұрды. Олар: бастапқы кезең, негізгі және соңғы кезең. Әрбір кезеңнің өзіне сай мақсаттары мен міндеттері анықталып, жұмыс атқарылды. Алғашқы кезеңде студенттердің жобаны оқу үдерісіне қоспас бұрынғы сыни ойлау дағдыларының қалыптасу деңгейі анықталды. Осы кезеңде мәтінмен жұмыс, тапсырмалар беру барысында студенттердің көп бөлігінің сыни ойлау дағдыларының даму деңгейі төмен екендігі анықталды. Бұл жобаның тиімділігін анықтау үшін маңызды болды. Негізгі кезеңде студенттерге силлабуста берілген тақырыптарға сай мәтінмен жұмыстар берілді. Студенттер кей тапсырмаларды жекеше, кейбіреулерін топпен және жұппен орындады. Студенттерге мәтінмен дұрыс жұмыс жасау үдерісін көрсету мақсатында түсіндіру жұмыстары да жүргізілді. Онымен қоса барлық студенттердің сыни ойлау дағдылары теңдей дамуы үшін орындалған тапсырмаларды топпен талқылап отырдық. Осының негізінде студенттер аналитикалық сыни ойлау дағдаларын дамытып өз ойларын еркін айтып үйреніп, мәтін оқуға деген қызығушылықтары арта түсті. Соңғы кезеңде студенттерге жаңа тапсырма беріліп, сыни ойлау дағдыларының жобаны қолданғаннан кейінгі деңгейлерін анықтау жұмысы жүргізілді. Соның нәтижесінде, студенттердің көп бөлігінің сыни ойлау дағдаларының қалыптасу деңгейі өспендігі анықталды.

Қорыта келгенде, болашақ мамандарды даярлауда шетел тілін үйрету үрдісінде сын тұрғысынан ойлау әдістерін қолдану олардың кәсіби құзыреттілігін арттырудың бірден бір амалы. Себебі студенттердің сыни ойлау қабілеті дамыту арқылы олардың жалпы өрісін кеңейту, жаңа ақпаратпен жұмыс істеу барысында оған талдау, сараптама жүргізу, өзіне қажетті

материалды іріктеп алу, өз- өзіне және өз ісіне баға беру сияқты міндеттерді шешуге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Dewey J.(1916). Education and Democracy. – New York: Macmillan. –Р.

2. Dewey How we think: Restatement of the relation of reflective thinking to the educative process. – Boston: D.C.Heath, 1933. –Р. 530.

3. Paul R.W. Critical Thinking. – Sohoma State University, 1990. –Р.

4. Шакирова Д.М., Сигбатуллина И.Ф., Сулейманов Д.Ш. Мышление, интеллект, одаренность: вопросы теории и технологии /Под ред. М.И.Махмутова. – Казань: Центр инновационных технологий,

5. Педагогика және психология: Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігі / Жалпы ред. басқ. А.Құсайынов. – Алматы: Мектеп, 2002. – 256-б.

УДК 911.3

ТЕХНОЛОГИИ ВИРТУАЛЬНОЙ И ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ

*Л.Е.Рамазанова,
Преподаватель кафедры информатика*

Стремительное развитие информационных технологий за последние десятилетия породило рост использования технологий виртуальной реальности (VR) в разных отраслях экономики, в том числе и в образовании. В общем смысле виртуальная реальность является новым этапом визуализации. В виртуальном мире изображение становится частью пространства, и пользователь имеет возможность погрузиться в него[1]. Виртуальная реальность и дополненная реальность стремительно проникает во все сферы человеческой жизни в следствии чего наблюдается стремительный рост научных публикаций, посвящённых данным технологиям.

Виртуальная (virtualreality) и дополненная (augmentedreality) реальности – это одна из современных тенденции в педагогике[2]. Говоря об определении в виртуальной реальности (VR) пользователь взаимодействует с созданным виртуальным миром, полностью погружаясь в него, а в дополненной реальности (AR) информация накладывается на физический объект. Исследования по данной технологии в Казахстане крайне мала, так как это в основном связано с высокой стоимостью инструментов виртуальной реальности, в частности шлема, очков, однако такая причина не только в вашей стране, но и в зарубежье[3].

В связи с глобальной ситуацией с COVID – 19, которая внесла свои коррективы на всю образовательную среду, начиная с освоения новых инструментов информационной образовательной платформы и онлайн образования изменили образовательную парадигму, которую В.В. Краевский в педагогике определил, как «парадом парадигм» не исключая параллельное существование различных парадигм, таких как: личностно – ориентированная, когнитивная, культурологическая, а сейчас в ряд этих педагогик можно включить и цифровую[4].

Идея о создании виртуальных миров и прототипа виртуального шлема впервые была выдвинута американским ученым Айвенгом Сазерлендом в далёком 1966, а годами позже в 1984 году Джароном Ланье определяет термин «Виртуальная реальность» в программирование, понятие данного термина носит широкий характер начиная с работы в глобальной сети и разработкой 3-D информационных пространств, где главным инструментом является очки и виртуальные шлемы, CAVE программно – аппаратный комплекс виртуальной реальности, гироскопы и т.д[5].

Виртуальная и дополненная реальности в образовательных целях применяется в качестве информационного пространства, где обучающийся имеют возможность выполнять групповые проекты, если говорить о студентах технических дисциплин, такое определение как BIM (BuildingInformationModeling) вплотную связано с работой в комнатах виртуальной реальности как CAVE (ComputerAddedVirtualEnvironment), где разрабатываются цифровые двойники[6], возможность посетить музеи мирового уровня, окунуться в разные исторические периоды доступно и для студентов исторического факультета при

использовании технологии ВР, разработкой интерактивных игр для освоения материала и обучающие курсы при помощи ВР в своих практиках смогут использовать студенты педагогических факультетов, Varvara является виртуальной платформой для изучения иностранного языка, и тренажёром для освоения нового для студентов филологических факультетов. Технология виртуальной реальности позволяет пользователю попасть внутрь созданного цифрового пространства, а не наблюдать с экрана различных гаджетов. В совокупности технология ВР выводит новое образовательное пространство, где есть возможность обучаться и развивать свои навыки, дистанционно контактировать с преподавателями, доступ к виртуальным библиотекам, что актуально в период пандемии.

Рис1. Адаптировано с сайта

<https://www.google.kz/search?q=Virtual+reality&source>

Стремительное развитие информационной технологии способствовало применению в образовании технологии виртуальной реальности. На данный момент рынок виртуальных приложений и проектов настолько расширился, в том числе и образовательных проектов. Рассмотрим несколько виртуальных лаборатории и проектов, которые могут быть полезны в учебном процессе [8]

Таблица 1. Платформы виртуальной реальности в образовании

Название проекта	Область применения	Реализация
VARVARA	уникальный тренажёр, предлагающий современный подход к изучению иностранного	VR-шлем HTC Focus / Vive Pro / Vive Cosmos

	язык и практики во время занятия используя разные ситуации	
VR ОБЖ	Обучение правилам дорожного движения пожарной, техносферной, антитеррористической безопасности.	VR-шлем HTC Vive / Vive Cosmos / Oculus Quest / HP Reverb / Samsung Odyssey
Varwin education	Ориентирован для школьников изучающих программирование и для будущих специалистов в области разработки виртуальных приложений	ПК VR / HTC Vive / Oculus Rift / Windows Mixed Reality / Stand Alone VR / HTC Vive Focus / Oculus Quest
PIA.Lab	Платформа дополненной и виртуальной реальности знакомит школьников с музеем исчезнувших картин и предлагает различные ситуационные сценарии	смартфон, кардборды
Our your minds	Приложение для групповой работы, облегчает работу преподавателя и используется смартфон в рабочих целях	iPhone SE, 6S и выше / iPad 2017 и выше / iPadpro 1, 2 и выше (ARKit)
BoxglassEducation	Содержит эксперименты в AR для уроков физики за восьмой класс.	смартфон
AR TUTOR	пособие разработанное с использованием технологией AR, образовательная платформа предназначенная для	смартфон, планшет

	социальной адаптации детей с ментальными нарушениями	

На данный момент VR преимущественно используется в компьютерных играх, однако можно не сомневаться, что в следующие десятки лет могут заметно изменить и образовательный контент. Виртуальные уроки, связанные с развитием практических навыков изучения иностранных языках, формированием исторического мышления, глубоким восприятием литературных текстов и достижением традиционных и новых целей общего образования, будут более увлекательнее компьютерных игр[1].

Список использованной литературы:

1. Уваров А.Ю., Uvarov A.Y. Технологии Виртуальной Реальности В Образовании // Наука И Школа. 2018. № 4. Р. 108–117.
2. k-opredeleniyu-ponyatiya-virtualnaya-realnost.pdf.
3. Набокова Л.С. Outlooks of Applying Augmented and Virtual Reality Technologies in Higher Education // Профессиональное Образование В Современном Мире. 2019. Vol. 1841, № 2. Р. 2710–2719.
4. Калинина С.Д. Цифровая педагогика: революционный сдвиг педагогической парадигмы или новое видение современной образовательной среды? Р. 32–36.
5. Martín-Gutiérrez J. et al. Virtual technologies trends in education // Eurasia J. Math. Sci. Technol. Educ. 2017. Vol. 13, № 2. Р. 469–486.
6. Kozlenko T.A., Pridvizhkin S. V. Bim and vr: development of a software module for the integration of building information modelling and virtual reality // Russ. Automob. Highw. Ind. J. 2021. Vol. 18, № 4. Р. 440–449.
7. <https://vc.ru/education/227841-vr-i-ar-produkty-dlya-obrazovaniya-samyu-polnyy-obzor-rossiyskogo-rynk>

БОЛАШАҚ МАМАННЫҢ ЭЛЕКТРОНДЫҚ ПОРТФОЛИОСЫН ЖАСАУ

*Г.К.Амантурлина,
информатика кафедрасының аға оқытушысы*

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында педагог мамандардың біліктілігін көтеру – бүгінгі күннің негізгі міндеттерінің біріне айналып отыр.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында педагог мамандардың ақпараттық сауаттылығын, ақпараттық мәдениетін және ақпараттық құзырлығы сияқты қабілеттіліктерді қалыптастыру бүгінгі күннің өзекті мәселесіне айналып отыр. Қоғамды ақпараттандыру жағдайында білім беру қызметкерлерінің құзыреттілігін, ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану саласы бойынша көтеру негізгі міндеттердің бірі. Сол себепті ақпарат алмасу құралының бірі – электронды портфолио.

Электрондық портфолио (сонымен бірге цифрлық портфолио, желілік портфолио, электрондық портфолио, электрондық фолио, немесе Folio) электронды дәлелдемелердің электронды жиынтығы болып табылады. Мұндай электронды дәлелдемелерге мәтін, электронды файлдар, кескіндер, презентациялар, формалар және сілтемелер жатады.

Электрондық портфолио – бұл пайдаланушының қабілеттерін көрсету және өзін-өзі көрсетуге арналған платформалар. Егер олар желіде болса, пайдаланушылар оларды уақыт өте келе динамикалық түрде қолдана алады.

Электрондық портфолионы жетістікке жетудің нақты дәлелі болып табылатын оқу жазбасының түрі ретінде қарастыруға болады. Оқу жазбалары оқу жоспары, жеке адамдар, командалар, мүдделі қоғамдастықтар және ұйымдар оқытуды басқару үшін пайдаланады.

Портфолио дегеніміз – оқушы немесе мұғалімнің оқып білім алу және басқа да салалардағы жетістіктерін тіркейтін, жинақтайтын, бағалайтын және қорытындылайтын жүйе, тәсіл.

Портфолионың мақсаты: Білім алушының білім алу немесе еңбек ету жылдары ішіндегі өзіндік өсуін және қоғамдық өмірдегі жан-жақтылығын айқындайтын шығармашылық бейнесін көрсету.

Электрондық портфолионың үш негізгі түрлері:

- Дамытушы электронды портфолио – белгілі- біру ақытаралығында шеберліктің жоғары лауын көрсете алады, мәселен, рубрикалар.

- Негізгі мақсаты– студент пен оқытушы арасындағы байланыс кеңістігін қамтамасыз ету

- Бағалау портфолиосы – белгілі бір салада немесе ауданда шеберлік пен біліктілікті көрсетеді

- Витриналар портфолиосы– белгілі бір бағыттағы жұлдызды жұмыстарды көрсетеді, оны жұмыс берушілерге жұмысқа орналасу үшін әдетте көрсетеді. Ол жұмысқа орналасу үшін қолданылған кезде оны кейде мансап портфолиосы деп те атайды.

Портфолио түлектерді жұмысқа орналастыру (мансаптық портфолио) мақсатында жұмыс берушілерге студенттер қызметінің нәтижелерін ұсыну үшін, сондай-ақ студенттердің зерттеу қызметінің нәтижелілігін бағалау үшін пайдаланылуы мүмкін. Педагогикалық білім беру контекстінде бірқатар зерттеушілер студент бүкіл оқу кезеңінде жинайтын "мұғалімдер портфолиосы" немесе "мұғалімдер портфолиосы" ұғымын қолданады. "Цифрлық портфолиомен" қатар білім беру процесінде цифрлық технологияларды пайдалану проблемаларына арналған шетелдік және отандық авторлардың еңбектерінде "цифрлық із", "цифрлық профиль", "цифрлық жазбалар" терминдері кездеседі. "Цифрлық із" ұғымын әр түрлі түсіндіруге болады. Кейбір авторлар үшін білім берудегі цифрлық із – бұл білім алушылардың білім беру және жобалау қызметінің нәтижелері туралы мәліметтер, соның ішінде олар жасаған презентациялар, бейнежазбалар, жол карталары. Бұл негізінен бірдей жетістіктер портфолиосы.

Электрондық портфолио – қағазға негізделген портфолионың танымал баламасына айналды, өйткені олар асинхронды түрде қарау, пікір алмасу және кері байланыс беру мүмкіндігін ұсынады. Сонымен қатар, студенттер электронды портфолионы құру тәжірибесін мағыналы ететін өз жұмыстары туралы рефлексия жасай алады. Студенттің электронды портфолиосы

болашақ жұмыс берушімен бөлісуі яғни бағдарламаның немесе курстың белгілі бір оқу нәтижелерінің жетістіктерін тіркеу үшін пайдаланылуы мүмкін.

Электрондық портфолионы пайдалану көбінесе білім беру бөлімдері бар курстарда жиі кездеседі. Көптеген педагогтерден сертификаттау немесе лицензия алу үшін қажетті құзыреттіліктерді көрсету үшін электронды портфолио құрастыруды сұрайды. Студенттікэлектронды портфолио коммуникация, математика, бизнес, және сәулет сияқты басқа мамандықтарда көбірек қолданылуда. Білімберудеэлектрондық портфолио алтынегізгіфункцияныатқарады:

- Құжаттардыбілужәнеоқу;
- Бағдарлама шеңберінде жазуды және қадағалауды;
- Білім беру бағдарламаларын жоспарлау;
- Өнімділікті бағалау және бақылау;
- Курстыбағалау;
- Жұмыс табу.

Электрондық портфолио – білім алушылардың ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігін қалыптастыру құралы:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу бойынша ерекше идеялар мен педагогикалық жетістіктерді айқындау және тарату;

- Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттыру;
- Педагогтардың шығармашылық ізденістерін ынталандыру.
- Электронды портфолио кұрудың негізгі принциптері:
- жүйелілік;
- мәліметтердің нақтылығы мен ауқымдылығы;
- ақпараттың объективтілігі;
- көрнекілік.

Жалпы, электронды портфолио – сын тұрғысына нойлауғаықпа летеді және технологиялық сауаттылықты дамытуға қолдау көрсетеді. Оқытушылар оқыту мен оқуды ілгерілету үшін әріптестерімен бөлісуге болатын курстық немесе пәндік жобаларды жазу үшін факультете электронды портфолио кқлданады. Электрондық портфолио мансап жетістіктерін көрсету үшін қолданылады. Мұнда әртүрлі файлдарды қосуға болады, оларды белгілеу және басқа жұмыстар студент үшін де, оқытушы үшін де оңай.

Қазіргі таңда жоғарғы оқу орнын тәмамдаған түлектеріміздің жұмысқа орналасу өзекті мәселеге айналды деп айтуға болады. Кезкелген жас маман жұмысқа орналасу үшін конкурсқа қатысады. Конкурсқа қатысқанда түйіндемемен бірге электронды портфолиосын ұсынса, жұмыс берушілерге сенімдірек болар еді. Енді осы бағытта электронды портфолионың жасалу жолдарын кафедра оқытушыларына, магистранттарға және 2-4 курс студенттеріне үйрету сабақтары өткізілді. Өткізілген сабақтың нәтижесінде оқытушылар, магистранттар, студенттер өздерінің электрондық портфолиосын жасап шықты.

1 сурет. Студенттің электрондық портфолиосының кескіні.

1 суретте көрсетілгендей 4 курс студенттінің жасаған электрондық портфолиосын алсақ, портфолиода студент мектеп кезіндегі жетістіктерімен қоса, жоғарғы оқу орынында жеткен жетістіктерін көруге болады. Яғни жұмыс беруші болашақ маманның қандай деңгейде жұмыс жасай алатынына талдау жасап қана қоймай, кәсіби құзыреттілігінде анықтай алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мосина А.В., Лещенко О.С. Электронное портфолио преподавателя как форма интернет-поддержки деятельности преподавателя в магистратуре педагогического вуза

Интернет ресурстар:

<http://ustaz.kz/>

<http://ustazbol.kz/>

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ДИСЦИПЛИНЫ «ГЕОГРАФИЯ ГОРОДОВ И ГОРОДСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ»

Р.А. Халелова,

Д.Б.Якупова,

Преподаватели кафедры география

В педагогике всегда остро стоит вопрос о способах активизации познавательной деятельности учащихся. Один из способов решения – применение игровых технологий. Проблема применения игровых технологий в образовательном процессе является предметом изучения как отечественной педагогики (Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, Д.Б. Эльконин, Н.А. Аникеева, Н.Н. Богомолова, Е.И. Добринская, В.Д. Пономарев, С.А. Смирнов, Э.В. Соколов, С.А. Шмаков и др.), так и зарубежной науки (Johan Huizinga, Donald Clark, Bernard Suites, Randall Fujimoto, Lee Sheldon, Gabe Zichermann, Kevin Werbach, Michael Barber и др.). Одним из актуальных направлений развития в настоящее время является геймификация [2].

Современные игровые технологии тесно переплетены с информационно-компьютерными. Поколение Z желает играть по-новому. Сегодня наших детей ничем не удивишь, они легко и с радостью играют в компьютерные игры, а мы, педагоги, таким образом по ходу игры реализуем образовательную дидактическую цель урока, направленную на повышение качества знаний, формирование предметных компетенций учащихся.

Что такое компетентностный подход? Почему применение игровых технологий – это важно и актуально? Почему формирование предметных, информационных, коммуникативных компетенций – это востребовано и значимо? Как формировать коммуникативные компетенции через игру?

Компетентность – осведомленность, авторитетность. Компетенция – круг вопросов, явлений, в которых данное лицо обладает авторитетностью, познаниями, опытом. Применительно

к образованию, компетенция – это готовность человека к мобилизации знаний, умений и внешних ресурсов для эффективной деятельности в конкретной жизненной ситуации; готовность действовать в ситуации неопределенности. Компетентность – «знание в действии» – способность использовать на практике знания, умения, навыки, а также мотивация к эффективным действиям. [5].

Компетентностный подход – подход, который акцентирует внимание на результате образования, где рассматривается не сумма усвоенной информации, а способность человека действовать в разных ситуациях. Цель компетентностного подхода – обеспечение качества образования, формирование компетенций. Задача учителя – создать условия для этого процесса. Компетенции проявляются и приобретаются человеком в деятельности, имеющей для него ценность.

Игровые технологии – один из многочисленных способов формирования компетенций. Занятия с применением игр строятся с учетом межпредметных связей, а значит, способствуют развитию метапредметных компетенций учащихся. При планировании уроков всегда начинаю с акцента на формирование у учащихся личностных компетенций.

Основные ключевые образовательные компетенции: ценностно-смысловые компетенции; общекультурные компетенции; учебно-познавательные компетенции, информационные компетенции, коммуникативные компетенции, социально-трудовые компетенции, компетенции личностного самосовершенствования [5].

Личностные – способность и готовность к самопознанию, саморазвитию, самоопределению и конструированию индивидуальной образовательной траектории.

Информационные – способность и готовность к поиску, анализу, отбору, преобразованию, сохранению и обработке учебной информации с помощью современных информационных технологий.

Коммуникативные – способность и готовность коммуницировать с окружающими людьми; владение навыками работы в группе, владение способами поведения в конфликте и их погашением, знание необходимых языков, способов взаимодействия людьми и событиями.

Игровая деятельность используется в следующих случаях: в качестве самостоятельных технологий; как элементы более обширной технологии; в качестве урока (занятия) или его части (введения, объяснения, закрепления, упражнения, контроля); как технологии внеклассной работы (Игры «Что? Где? Когда?», КВН, «Поле чудес», «Своя игра», «Медиаазбука», «Арт-игра», «Чёрный ящик», «Аукцион»).

Место и роль игровой технологии в учебном процессе, сочетание элементов игры и учения во многом зависят от понимания учителем функций и классификации педагогических игр. В первую очередь следует разделить игры по виду деятельности на физические (двигательные), интеллектуальные (умственные), трудовые, социальные и психологические. По характеру педагогического процесса выделяются следующие группы игр: а) обучающие, тренировочные, контролирующие и обобщающие; б) познавательные, воспитательные, развивающие; в) репродуктивные, продуктивные, творческие; г) коммуникативные, диагностические, профориентационные, психотехнические и др. Обширна типология педагогических игр по характеру игровой методики. Укажем лишь важнейшие из применяемых типов: предметные, сюжетные, ролевые, деловые, имитационные и игры-драматизации. По предметной области выделяются игры по всем школьным дисциплинам. И, наконец, специфику игровой технологии в значительной степени определяет игровая среда: различают игры с предметами и без предметов, настольные, комнатные, уличные, на местности, компьютерные и с ТСО, а также с различными средствами передвижения [3, С. 57-65].

В качестве игровых технологий для формирования компетенций были использованы приложения (6-16)

Геоинформационные системы

Только географы знают, как сделать грамотные, понятные и «продаваемые» карты

Нередки конфликты с дизайнерами

Геоинформационные системы (ГИСы) — орудие географа

В процессе картографирования географ познает новое

ArcGis, MapInfo, QGis, GoogleEarth, GoogleMap, YandexMap

Физическая география

В стратегиях пространственного развития, комплексных проектах благоустройства необходим анализ микроклимата, метеорологических условий, сейсмических условий, гидрологического режима, проектирование зеленого каркаса.

Экономическая география

Знание экономической географии позволяет понять перспективы развития экономики в городе – очень полезно при разработке стратегий социально-экономического развития.

При использовании игровых технологий с применением ИКТ создаются необходимые условия для формирования компетенций. Участие учащихся в играх, особенно их совместное или самостоятельное создание, предполагают осмысленное воспроизведение материала в незнакомой ситуации. Кроме того, систематизируются разрозненные знания учащихся в одну тему. Умение выбрать и преподнести информацию из электронных источников и дополнительной литературы, работать в паре или группе в целом способствуют формированию информационно-коммуникативной культуры. Формируется успешность каждого ребёнка, что приводит к повышению внутренней мотивации, социализации личности. Применяемые мной при создании и проведении игр с ИКТ приёмы и методы повышают познавательную активность школьников, что проявляется в результативности участия в конкурсах и олимпиадах. Опыт работы показал, что у учащихся, активно работающих с компьютером, формируется более высокий уровень самообразовательных навыков, умений ориентироваться в бурном потоке информации, умение выделять главное, обобщать, делать выводы.

Список использованной литературы:

1. Педагогические игротехники: копилка методов и упражнений/ Л. С. Кожуховская [и др.]; под общ. ред. Л. С. Кожуховской. —Минск: Изд. центр БГУ, 2010. – 233 с.

2. Прач Н.А. Возможности и опасности геймификации учебного процесса // Мастерство online [Электронный ресурс]. – 2017. – 1(10). Режим доступа: <http://ripo.unibel.by/index.php?id=2741>. Дата доступа: 30.11.2020

3. Селевко, Г.К. «Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств»/ Г.К. Селевко. – М., Народное образование». М., 2005.

4. Селевко, Г.К. Современные образовательные технологии ДОС. Учебное пособие / Г.К.Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – С. 57-65.

5. Хуторской А.В. Образовательные компетенции и методология дидактики. К 90-летию со дня рождения В.В. Краевского. [Электронный ресурс] // А.В.Хуторской. Персональный сайт – Хроника бытия; 22.09.2016 г. Режим доступа: <http://khutorskoy.ru/be/2016/0803/>. Дата доступа: 29.09.2020
Методика проведения интеллектуальных игр. Режим доступа: <http://modpk7.narod.ru/index/0-7>. Дата доступа 09.09.2020.

6. День мэра (деловая игра) <https://den-mera.tass.ru/>;

7. Как отличить здания великих архитекторов от сарая и голубятни <https://dr-urban.ru/games/kolhozometr>;

8. <http://luminocity3d.org/WorldCity/#3/41.31/66.80> интерактивная карта роста городов;

9. <https://www.expatistan.com/cost-of-living/index> Центр продвинутого пространственного анализа университетского колледжа Лондона - стоимость жизни по городам;

10. крупнейшие города мира в истории <https://www.theguardian.com/cities/2016/dec/06/world-largest-cities-mapped-through-history-data-viz>;

11. https://www.youtube.com/watch?time_continue=83&v=8dc58ZrOuck Земля из Космоса – свет цивилизации;

12. <https://www.numbeo.com/cost-of-living/> Рейтинги городов мира;

13. <https://www.theguardian.com/cities/ng-interactive/2017/nov/03/three-degreeworld-cities-drowned-global-warming>;

14. Как пострадают крупнейшие города при глобальном потеплении;

15. <http://www.visualcapitalist.com/top-15-cities-globally-hold-24-trillion-wealth/> самые богатые города мира;

16. <https://www.bestcities.org/rankings/> - рейтинг лучших городов для жизни The World's 100 Best Cities;

17. <https://imagehunter.apollomapping.com>;

18. <http://old-eo.gharysh.kz>

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ПӘНДЕР БОЙЫНША БИНАРЛЫ САБАҚТА PADLET ONLINE ВИРТУАЛДЫ ТАҚТАСЫН ОҚЫТУДЫҢ ЕҢ ТИІМДІ ӘДІСІ РЕТІНДЕ ПАЙДАЛАНУ

*Э.Н. Баудиярова,
есеп және қаржы кафедрасының
аға оқытушысы, магистр*

*М.Ю. Жумагалиева,
экономика және менеджмент
кафедрасының аға оқытушысы, магистр*

Қазіргі білім беру жүйесіндегі ең өзекті мәселелердің бірі – әлеуметтік бәсекеге қабілетті адамды тәрбиелеу. Осындай ұғымға кәсіби тұрақтылық, тұлғаның әлеуметтік ұтқырлығы және біліктілігін өздігінен арттыруды жүзеге асыру қабілеті кіреді. Бұл ретте инновацияға бейімділік болашақта қызмет саласын, кәсіби ортасын оңай өзгертуге және анағұрлым беделді болып табылатын жаңа еңбек саласына көшуге әрқашан дайын болуға мүмкіндік береді. Қоғамның осы даму кезеңінде бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруға әдістемелік және проблемалық-бағдарланған инновацияларды оқыту процесіне енгізу арқылы қол жеткізуге болады.

Кез-келген педагогикалық технология философиялық негізде қаралады. Білім әлеміне еніп жатқан инновациялық технологияларды реттеу, жүйелеу және сұрыптау арқылы педагог жаңа инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалануда өзін-өзі дамытады және қалыптастырады, жоғары оқу орнында студенттердің қызығушылығын арттырып, шығармашылық шабытын шыңдап, ғылыми көзқарасын қалыптастырады, білім сапасын арттырады. Сондықтан да, жас ұрпаққа білім беру жолында инновациялық технологияны оқу үрдісінде пайдаланып, тиімділігін арттырудың маңызы зор.

Инновация өздігінен пайда болмайды, ол ғылыми ізденістердің, жекелеген мұғалімдер мен тұтас ұжымның озық педагогикалық тәжірибесі. Бұл процесс стихиялы дамымайтындықтан, ол басқаруды қажет етеді, ал процесті басқару мұғалімнің өз қызметінде әріптестерінің тәжірибесі

немесе ғылымдағы жаңа идеялар, әдістемелерді дұрыс таңдап, бағалау және қолдануын қамтамасыз етеді. Инновациялық үдеріске жаңалықты жинақтау мен тарату ғана емес, ойлау және осы жаңалыққа қатысты өзгерістер мен қайта құру да жатады. Демек, бұл прогрессивті, озық, заманауи, оң үдеріс. Алайда, білім беру ісіне жаңалықты ендіру үдерісі – мұғалімнің әлеуетіне тікелей байланысты.

Қазіргі білім беру, қоғамдық даму жағдайында педагогикалық қызметтің инновациялық бағыттылығына қажеттілік бірқатар жағдайлармен айқындалады. Біріншіден, білім беру мазмұнына талаптың күшеюі, қоғамда жүріп жатқан өзгерістер білім беру жүйесін, оның әдістемесін, оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың технологиясын түбірінен жаңартуды талап етуде. Бұл жерде педагогикалық білімнің рөлі мен белсенділігі басымдықта болып отыр. Екіншіден, ұстаздардың өз қызметінде жаңалықты игеру және қолдануға деген көзқарасының өзгеруі. Егер бұрынғы уақытта жоғарыдан ұсынылған жаңалықтарды қолданумен шектелсе, қазіргі уақытта барынша зерттеушілік, ізденгіштік сипат ала бастады. Сондықтан да білім беру ұйымы басшыларының маңызды шараларының бірі – мұғалімдердің енгізген инновациясына талдау жасап, баға беру, оны іске асыруға, қолдануға қолайлы жағдай жасау болуы тиіс.

Қазіргі кезде қоғам дарынды, қабілетті адамдарды қажет етеді. Сондықтан да қазіргі уақытта мамандық атаулының барлығы дерлік бейімділікті, ептілікті, ерекше ой қызметін ғана емес, оқытушы-педагогтардан үлкен жауапкершілікті, қызу белсенділікті талап етеді.

Сондықтанда ЖОО басқада білім беру салалары секілді қоғамдық саладағы өзгерістерге сай жоғары талаптар қоя отырып, экономикалық бәсекелестік жағдайында сапалы мамандар даярлау мақсатында білім берудің сапасы мен оның жанашылдық әдістеріне ерекше көңіл бөліп отырады.

Биылғы оқу жылында да бұл үрдіс өз жалғасын тапты. ЖОО оқытушылары оқу процесінде қолданған тәжірибелері мен біліктілігін бөлісу мақсатында университеттің инновациялық әдістерді қолдану бойынша байқауға қатысты.

Білім берудің жаңаша әдісі ретінде «Бизнес, басқару және туризм» білім беру бағдарламасының 2 курс студенттеріне

«Макроэкономика» және «Қаржы» пәндері бойынша пәнаралық байланыс, бинарлы сабақ өткізілді.

Макроэкономика мен қаржы бір-бірімен байланысты, өйткені олар экономиканың бір саласы. Оларды заң шығарушылар, саясаткерлер, кәсіпкерлер және бизнес иелері экономиканы талқылау кезінде пайдаланады. Алайда олардың тақырыптары мен қолдану салалары біршама ерекшеленеді. Экономика – бұл нарықтың жекелеген бөліктері тауарлар мен қызметтерді қалай өндіретінін, бөлетінін және тұтынатынын түсіндіретін әлеуметтік ғылым.

Егер әрбір экономика ағаш болса, онда макроэкономика ағаштың қабығын сипаттай алады, ал қаржы оның жемісін сипаттау тәсілі болып табылады. Қабығы мен жемісі белгілі бір мақсатқа қызмет етеді. Ағаш қабығы ретінде макроэкономика жалпы экономиканың өсуін өлшеу әдісі болып табылады. Қаржы – бұл нарық өндіретін нәрсе (жеміс): ақша, несие, активтер, инвестициялар және т.б.

Жалпы екі пәннің байланысын – бір әдіс ретінде, сабақ беру барысында қолданылған – Padlet виртуалды тақтасы - екінші инновациялық әдіс ретінде қолданылды.

Жобаның жаңашылдығы-пәнаралық байланысты негіздеу арқылы бинарлы сабақта оқытудың ең тиімді әдісі ретінде padlet онлайн виртуалды тақтасының мүмкіндіктерін пайдалану.

Жобаның мақсаты- Макроэкономика және Қаржы пәндріндегі пәнаралық байланысты технологиялық-ақпараттық ресурстар көмегімен кәсіби қызметте дағдыларды дәлелді практикалық қолдануға жағдай жасау мен білім беру сапасын арттыруға мүмкіндік беретін padlet онлайн виртуалды тақтасы арқылы тиімділігін анықтап, оқу үрдісінде қолдану.

Жобаның міндеттері:

- Бинарлы сабақта padlet онлайн виртуалды тақтасы арқылы білім беру үдерісін әдістемелік қамтамасыз ету;

- Пәнаралық байланыстарды көрсету және оларды әртүрлі мәселелерді шешуде қолдану;

- Пәндерді оқуға деген ынтаны арттыру аналитикалық қабілеттерін дамыту.

Оқытудың мультимедиялық құралдарын пайдалану оқытуда тұлғаға бағдарланған тәсілді іске асыруға көмектеседі, білім алушылардың ерекшеліктерін, олардың оқыту деңгейін,

бейімділігін ескере отырып, оқытуды дараландыруды және саралауды қамтамасыз етеді.

Білім беру деңгейін арттыру мақсатында жұмыстың неғұрлым заманауи нысандары мен әдістерін іздеу жағдайында қазіргі заманғы технологияларға қызығушылық артты, оларды пайдалану оқу материалын игерудің тиімділігіне ықпал етеді. Негізгі мақсаты оқытудың тиімділігін арттыру болып табылатын мамандандырылған мультимедиялық құралдар әлдеқайда қызығушылық тудыруы мүмкін. Мұндай заманауи құралдардың қатарына, ең алдымен, виртуалды тақталар, соның ішінде Padlet онлайн тақтасы болып табылады.

Padlet виртуалды онлайн тақтасын пайдалану оқытудың ең тиімді әдістерінің бірі болып табылады.

Виртуалды тақта (онлайн тақта) – оқытушының оқу-әдістемелік, бақылау және басқа материалдарды орналастыру үшін пайдаланылатын және әр студентке өз жұмысын тақтаға орналастыруға, ал оқытушыға әрқайсысына түсініктеме беруге және бағалауға мүмкіндік беретін қызмет. Осылайша, кез-келген материалды тақтаға электронды түрде орналастыруға болады.

Платформаның ерекшелігі - оны бір уақытта бірнеше адам, мысалы, оқытушымен бірге аудиториядағы барлық студенттер қолдана алады және бір-бірінің жұмысына түсініктеме бере алады.

Padlet қызметі– виртуалды кеңістікте бірлесіп жұмыс істеуге арналған құрал:

- белгілі бір тақырып бойынша материалдардың студенттерге қол жетімділігі;

- тақырыптың белгіленген мәселесі бойынша идеялар, мысалдар жинауды ұйымдастыру;

- кез келген пайдаланушының қарауы және редакциялауы үшін қолжетімді ақпаратпен алмасуды жүзеге асыру

- тақтаға қосуға болатын жазбалардың әртүрлілігі: мәтін, сілтемелер, файл жіберу, бейне (веб-камера / ұялы телефон камерасынан жазылған), аудио (тікелей Padlet-ке жазылған), Padlet-те қолмен жазылған сурет, фотосуреттер (веб-камера/ ұялы телефон камерасынан түсірілген), суретті қосу үшін Google іздеу, бейне, GIF немесе сілтемелер, Google картасы.

- тақырып бойынша білім алушыларды ақпараттық іздеу нәтижелерін көрсету;
- бірлескен презентациялар құру мүмкіндігі.
- рефлексияны ұйымдастыру.

Padlet виртуалды (электронды) тақтасы бұл әр студентке өз жұмысын тақтаға орналастыруға, ал оқытушыға әрқайсысына түсініктеме беруге және бағалауға мүмкіндік берді. Электронды тақтамен жұмыс жасау қол жетімді материалдарды тақтаға жүктеу арқылы құжаттарды сақтау жүйесі ретінде пайдалану ыңғайлы.

Оқу үрдісінде инновациялық келесідей білім беру технологиялары мен әдістері қолданылады. Оны 1-кестеден көруге болады.

1-кесте. Оқу үрдісіндегі инновациялық білім беру технологиялары мен әдістері

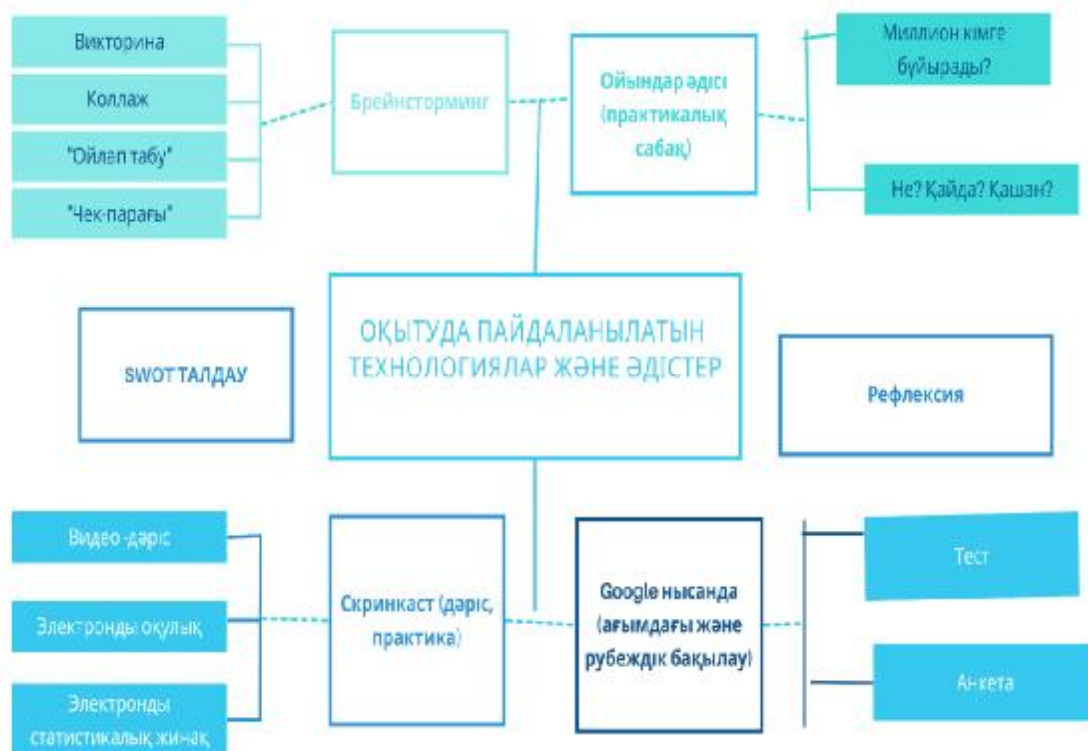
№	Технология атауы	Қысқаша сипаттамасы
1	Модульдік технология	Модульдік оқыту-оқу материалы ақпараттық блоктар-модульдерге бөлінген оқыту. Технология оқытудың мақсатына сәйкес модульдерді игеретін білім алушылардың дербес қызметіне негізделген. Оқу сабағының мазмұны бірнеше логикалық байланысты модульдерден құрылады, олардың әрқайсысы белгілі бір оқу мәселесін шешеді. Модульді орындау үшін белгіленген уақыт беріледі.
2	Интерактивті оқыту технологиялары (миға шабуыл (brainstorm), дөңгелек үстелдер (пікірталас), Case-study (нақты жағдайларды талдау,	Интерактивті оқыту технологиялары - бұл танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың арнайы формасы, студенттердің бірлескен іс-әрекеті түрінде жүзеге асырылатын таным тәсілі, онда барлық қатысушылар бір-бірімен өзара әрекеттеседі, ақпарат алмасады, мәселелерді бірлесіп шешеді, жағдайларды модельдейді, басқалардың іс-әрекеттері мен өзіндік іс-әрекетін бағалайды, мәселені шешу үшін іскерлік

	ситуациялық талдау, коллаж)	Ынтымақтастықтың нақты атмосферасына енеді.
3	Тәжірибеге бағытталған білім беру технологиялары	Тәжірибеге бағытталған беру технологиялары - бұл студенттердің нақты практикалық міндеттерді орындау арқылы кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында студенттердің білім беру бағдарламасын игеру процесі. Тәжірибеге бағытталған оқыту - бұл болашақ маманның кәсіби қызметке дайындығын қалыптастыру болып табылады.
4	Ойын технологиялары (интеллектуалды, іскерлік және рөлдік ойындар)	Ойын технологиялары бұл оқу процесін қызықты етуге көмектесетін инновациялық әдіс. Оқытудың ойын технологиялары - бұл әлеуметтік тәжірибеге негізделген жағдай. Адамды белгілі бір жағдайларға қою арқылы оның бойында өзіне тән емес жаңа қасиеттерді дамытуға және бақылауға алуға болады.
5	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (GoogleФормы, Padlet виртуалды (онлайн) тақтасы, Google Classroom)	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы оқыту – бұл компьютерлік жабдықты, бағдарламалық жасақтаманы, телефон желілерін, ұялы байланысты, электрондық поштаны, ұялы телефондарды, байланыс желілерін, мультимедиялық құралдарды, және сондай-ақ интернеттің кең спектрін пайдалана отырып, атап айтсақ GoogleФормы, Padlet виртуалды (онлайн) тақтасы, GoogleClassroom сияқты сервистер мен платформаларлы оқу үрдісінде қолдану болып табылады

Оқу үрдісінде инновациялық технологиялар мен әдістерді қолдану кәсіби дағдылар мен оқыту процесін едәуір

толықтырады және әртараптандырады, тұлғаның кәсіби маңызды қасиеттерін қалыптастыруға, шығармашылық белсенділікті, студенттердің бастамаларын дамытуға ықпал етеді және оқытудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

«Макроэкономика» және «Қаржы» пәндері бойынша бинарлық сабақта қолданылған әдістер 1-суретте көрсетілген.

1 сурет. Оқытуда пайдаланылатын технологиялар және әдістер

Бинарлы сабақтар бір мәселені шешу үшін әртүрлі пәндердегі білімді біріктіруге және олардан алған білімдерін іс жүзінде қолдануға мүмкіндік береді. Бинарлы сабақ әртүрлі пәндердің байланысын анықтауға мүмкіндік береді, оқытуды біртұтас және жүйелі етеді.

Бинарлы сабақты өткізу барысынан және оқытушылар мен студенттердің рефлексия нәтижесінен келесідей SWOT талдау жасалынды.

2-кесте. Бинарлы сабақ ойынша SWOT талдау

Оқытушылар үшін	
Артықшылықтары	Қиындықтары
Екі оқытушының педагогикалық күш-жігері мен шеберлігінің үйлесімі, тәжірибесімен бөлісу	Оқытушылардың әртүрлі көзқарастары
Ресурстар алмасуда кәсіби түрде қамтамасыз ететін пәнаралық байланыс жетілдіріледі, тақырып бойынша материал студентке жеткілікті берілу	Пәнді байланыстыру үшін дайындыққа қосымша уақыттың талап етілуі
Сабақ уақытын тиімді пайдалану	Сабақ кестесінің сәйкес келмей қалуы
Студенттер үшін	
Артықшылықтары	Қиындықтары
Материалдың үлкен көлемін қызығушылықпен, жеңіл меңгеру	Студенттердің білім деңгейінің әртүрлі болуына байланысты тақырыптағы кейбір мәселелерді түсінбей, пәндік байланыстыра алмауы
Топтық жұмыс арқылы бірігіп жұмыс істеу, қарым-қатынасты дамыту, пікір алмасу, материалдармен өзара алмасу	Белсенді студенттер үшін топтағы әлсіз студенттерді тарту, көмек беру, сабақ процессіне қосу
Бір уақытта екі пәннен бағалану	Топтық бағалауда өз бағаларына келіспеушіліктердің орын алуы

Қорыта келгенде, бинарлы сабақ – бұл білім беру стандарттарын жүзеге асырудың ең жоғары формасы, өйткені ол метапәндік нәтижелерге қол жеткізуге және оқушылардың метапәндік құзыреттіліктерін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мынбаева А. К., Садвакасова З. М. Инновационные методы обучения, или как интересно преподавать: Учебное пособие. – 7-е изд., доп. - Алматы, 2012. – 355 с.

2. Кожамкулова Ж.Т., Бейжанова А.Т., Турлыбекова Н.М. Интерактивті дәрістерді өткізудің негіздері. Инновационные подходы к повышению качества преподавания в ВУЗе: сб. уч.-мет. ст. - Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 31-34 с.

3. Матвиенко С.В. Бинарные занятия в системе современного образования. Вестник науки и образования № 4(82). Часть 1 2020.

4. Использование виртуальной онлайн-доски Padlet как наиболее эффективный метод обучения <https://shkola44pol.ucoz.ru/shkolnikam/padlet.pdf>

УДК 792.94

АҚПАРАТТЫҚ- БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ОЙЫН-САУЫҚ САЛАСЫНДА МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ТУЫНДЫЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ

А.А. Сундеткалиева,

Э.С. Бактығалиева,

хореография және мәдени-тыңызу жұмысы кафедрасының аға оқытушылары

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде мультимедиялық технологияларды пайдалану қарқынды дамып келеді, бірақ ойын-сауық саласында әлі дами алған жоқ. Мультимедиялық технологиялар көп. Әрбір жыл сайын білім беруді ақпараттандыру тұрғысынан маңызды жаңа құралдар мен технологиялар пайда болуда. Оларды тізімдеу, қолданысқа лайығын табу, оқып-үйрену ілі де болмай отыр.

Қазіргі таңда білім беру арнасына әр орта, жоғарғы оқу орнындарының оқытушыларының кәсіби қызметін дамытуда өте тиімді мультимедиялық құралдарды еңгізу жаңа оқыту әдістерін жасау актуальді мәселе болып табылады.

Білім беру арнасына мультимедиялық құралдарды еңгізу жаңа оқыту әдістерін жасауда, компьютерлік бағдарламаларды

толтыруда әрі оқытушының кәсіби қызметін дамытуда өте тиімді болып табылады [1,48 б].

«Мультимедиа» термині кең мағынада пайдаланушының әртүрлі бағдарламалық және техникалық құралдарды қолдануда пайдаланатын ақпараттық технологиясы дегенді білдіреді [1,49 б].

Мультимедиа өзінің интербелсенділігі, тереңдігі, әртүрлі оқыту ақпараттарын интеграциялау сияқты сапасына және қасиетіне, сонымен бірге дербес ерекшелігін бағалауына, мотивацияны көтеруіне байланысты ең тиімді оқыту технологиясы болып есептеледі.

Қазіргі уақытта мультимедиялық жасалып жатқан жаңа құралдардың мыңдаған атауы бар. Ұсынылып отырған мультимедиялық құралдың атауы – AR Arvis.

AR қосымшасы – мәліметтерді толықтыру және оны қабылдауды өзгерту мақсатында кез келген сенсорлық деректерді визуалды өріске енгізу нәтижесі.

Бұл терминді алғаш рет 1990 жылы Boeing кооперативінің зерттеушісі Том Кодел ұсынған.

«Толықтырылған шындық» технологиясын қолдану шетелде білім беруде қарқынды дамып, қазір әртүрлі артықшылықтарға ие және әртүрлі пәндердің тиімділігін жақсартуға қабілетті перспективалы тәжірибе болып табылады [2]. Ұсынылып отырған AR қосымшасын тек білім беру процессінде ғана емес, сонымен қатар ойын-сауық, мерекелік шараларда, театралдық қойылымдарды толықтырылған шындыққа айналдыру арқылы пайдалануға болады.

Инновациялық жобаның мақсаты: AR Arvis сервисін ақпараттық білім беру және ойын-сауық саласында мультимедиялық туындыларды пайдалануды теория бойынша негіздеу, дамыту және эксперименталды түрде тексеріп, білім беру және ойын-сауық саласына енгізу болып табылады.

Инновациялық жобаның міндеттері:

- оқыту материалын виртуалды шындық арқылы түсінікті және тиімді жеткізу;
- студенттердің сабаққа қызығушылығын арттыру;
- студенттердің ақыл – ойын дамытуға, ойлау және шығармашылық қабілеттерін нығайтуға әсер ету;
- көрнекі материалды көрсетуді тиімді басқару, топтық жұмысты қызықты ұйымдастыру.

Қойылған міндеттерді шешу және нәтижесін тексеру мақсатында келесі әдістер қолданылды: теориялық-таңдаған зерттеу тақырыбы бойынша педагогикалық, психологиялық, әдістемелік әдебиеттер талданды; эмпирикалық әдістер-сауалнама, бақылау (мәдени-тынығу жұмысы, режиссура білім беру бағдарламасының студенттеріне онлайн жүзінде гугл форматта сауалнама жүргізілді).

Сауалнаманың «Ақпараттық және мультимедиялық технологияларды оқыту үрдісінде қолдану тиімді ме?» деген сұрағына 71% респондент – «иә, тиімді», 29% респондент – «тиімді емес» деп жауап берді. Сонымен қатар,

«AR Arvis қосымшасы туралы білесіз бе?» деген сұраққа 82% респондент – «жоқ», 18% респондент – «иә» деп жауап берді.

Инновациялық жобаның практикалық мәні жоғары. AR Arvis қосымшасын оқу үрдісінде 2022-2023 оқу жылының қыркүйек айының

соңынан Режиссура, Мәдени-тынығу жұмысы білім беру бағдарламаларының «Костюм тарихы», «МТЖ сахналық костюмдері», «Қуыршақ театр режиссурасы», «Бос уақытты көркемдік бұқаралық ұйымдастыру» пәндерінде пайдаланылып, оң нәтижесін көрсетті.

Кесте №1. AR қызметінің сабақ тиімділігіне әсерінің бағалау көрсеткіші

№	<i>Тиімділік критерийлері</i>	<i>Көрсеткіштері</i>	<i>Деңгейлері</i>
1	Когнитивті	Оқу материалын терең меңгерген, талдау жасай алады.	жоғары
2	Эмоционалды	Танымдық қажеттіліктері, өзін-өзі жетілдіру және көрсете алады, шығармашылық қабілеттерін дамытады.	жоғары
3	Мінез-құлық-белсенділік	Студенттердің сабаққа деген қызығушылығы, белсенділігі артады.	жоғары

Бондаренко О.В. «Жоғарғы оқу орнының білім беру процесінде мультимедиялық технологияларды қолдану» атты мақаласында «Мультимедиялық технологиялар расында жоғары оқу орындарында оқу процесінің тиімділігін арттыруға ықпал етеді, қуатты білім беру әлеуетін біріктіреді, болашақ мамандарға қажетті құзыреттерді қалыптастыру үшін қолайлы ортаны қамтамасыз етеді» деген пікіріне сүйене отырып, біздің студенттерге AR қосымшасынан алған әсерінің жоғары болғанын көрсетті [3]. Сонымен, AR қосымшасын мультимедиялық технология ретінде сабақтарда қолдану оқытушыға визуалды материалды көрсетуді әлдеқайда тиімді басқаруға, топтық жұмысты ұйымдастыруға және эмоционалды, жаңа инновациялық әдіс ретінде қызығушылықпен оқу материалын қабылдауға, жинақтауға мүмкіндік береді.

AR сервисі М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің басқа да білім беру бағдарламаларының пәндерін оқытуда, сонымен қатар, факультет, университет деңгейінде өткен мерекелік шараларда, театралдық қойылымдарда виртуалды шындыққа айналдыру мақсатында көмекші әдістемілік мультимедиа құрал ретінде кеңінен пайдалануға болады.

Қорыта келе, AR қосымшасын қолдану студенттерді оқыту үрдісінде өзекті педагогикалық міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін үлкен білім беру әлеуеті бар екенін атап өткен жөн: студенттердің эмоционалды түрде танымдық белсенділігін ынталандырады, қажетті ақпаратты неғұрлым берік игеруге ықпал етеді, студенттердің тәртіпті, жауапкершілікті тәрбиелейді. Бұл қосымша күрделі оқу материалын түсінуге және есте сақтауға қол жетімді ету үшін көптеген мүмкіндіктер береді. Мұның бәрі студенттің жеке басының интеллектуалды, шығармашылық әлеуетін дамытуға ықпал етеді, сыни, аналитикалық ойлаудың дамуын ынталандырады, әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуге дағдыландырады, білімді өз бетінше алу дағдыларын қалыптастырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бидайбеков Е.Ы. Білімді ақпараттандыру және оқыту мәселелері: / Авт.ұж.: Е.Ы.Бидайбеков, В.В.Гришкун, Г.Б.Камалова, Д.Н.Исабаева, Б.Ғ.Бостанов/ Оқулық. –Алматы, 2014. -352б.

2. Дополненная реальность. [Электронный ресурс]:[сайт] - Режим доступа: <https://ru.m.wikipedia.org>

3. Бондаренко О.В. «Применение мультимедийных технологий в образовательном процессе высшего учебного заведения».[Электронный ресурс]:[сайт] - Режим доступа: <https://science.educat>

УДК 681.81

ЖЕТІГЕН АСПАБЫНДА ОРЫНДАУДЫ ҮЙРЕТУДІҢ ТИІМДІ ӘДІС– ТӘСІЛДЕРІ

Ж.Б.Кәрібаева,

*дәстүрлі музыкалық және аспапта орындаушылық өнер
кафедрасының оқытушысы, магистр*

Қазақ халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлі музыка өнері аса бай әрі сан-салалы. Оны музыка зерттеушілері фольклорлық және кәсіби деп бөлсе, осылардың әрбірі өз ішінде тағы да жіктеле түседі. Мол музыкалық қазынамыздың ел тарихымен байланысын аңғартып, білім алушылардың музыкалық-тарихи білімін тереңдете түсу бүгінгі білім беру процесінде жүзеге асатын қажетті мәселелердің бірі.

Халқымыздың музыкалық мәдениеті толық зерттеліп болған емес деп айтуға болады. Дегенмен, оның көркемдік, стильдік ерекшеліктері мен педагогикалық сипаттары Елеманова С. [1], Ерзакович Б. [2], Жұбанова А. [3], Жұмалиева Т. [4], Каракулов Б. [5], Кетегенова Н. [6], Мұхамбетова Ә. [7], Сабырова Ә. [8], және тағы басқа музыка тарихшыларының еңбектерінде қаралған.

Қазіргі уақытта, өзгертін жаһандық процестер кезеңінде қазақ халқының рухани құрамдас бөлігі бірінші дәрежелі мәнге ие. Психологиялық-педагогикалық, әдістемелік ғылымның проблемаларды шешу және кәсіби қызметтің қазіргі заманғы

деңгейін музыка педагогтарының құзыреттілігі қажетті және кідіріссіз міндеттер болып табылады. «Музыкалық білім беру» заманауи міндеттеріне жүгіну жоғары мәдениетке, бай тұлғалық-шығармашылық әлеуетке, жоғары кәсіби құзыреттілікке, өз халқының тарихи тамырларын білуге ие әмбебап білімді педагог-музыкантты сапалы жаңа формациядағы музыка мұғалімін дайындау қажеттілігін ашады.

2022-2023 оқу жылының қыркүйек айынан бастап Дәстүрлі музыкалық және орындаушылық өнер кафедрасында «Жетіген аспабында орындауды үйретудің тиімді әдіс тәсілдері» инновациялық жобасы 6В-ТМИ-31 «Домбырамен ән салу» білім беру бағдарламасы 3-4 курс студенттеріне «Жетіген қосымша музыкалық аспап» пәнін оқытуда; 6В-ТМИ-41 «Домбырамен ән салу» білім беру бағдарламасы 4 курс студенттеріне «Оқушының жетіген аспабында оң және сол қолының техникасын арттыру» атты ашық сабақта қолданылды.

Жобаның жаңашылдығы: Инновациялық технологиялар арқылы жетіген аспабын меңгерту барысында бәсекеге қабілеті студенттерді даярлау.

Жобаның мақсаты: Осы жоғарғы оқу орнында, тек қобыз, домбыра, дәстүрлі әншілер секілді базалық пәндермен қатар тағы да басқа аспапта орындаушылар бірнеше аспапты қосымша меңгеру жөніндегі бағытты дамыту.

Жобаның міндеттері:

- Шығармаларға обработка жасап үйрену (гармониямен);
- Дайын видео-сабақтарды телеграмм каналдан қарап, аспапта ойнап үйрену (құйма құлақ әдісі);
- Тиектерін фортепиано аспабы бойынша қою;
- Инстаграмм желісі арқылы оқыту (кавер түсіру);
- zipgrade программасы бойынша тест алу;
- Notation pad программасы арқылы нота жазу;
- Piano tuner программасы арқылы аспапты келтіру.

Жоғарыда аталған әдіс-тәсілдердің тиімді жақтары: студенттердің көне фольклорлық аспаптарымызды жеңіл әрі қызықты меңгеруіне әсерін тигізеді. Репертуарын тез толықтыруын қамтамасыз етеді.

Жеке тоқтала кететін болсақ:

Шығармаларға обработка жасап үйрену (гармониямен) әдісі белгілі бір халық әнін алып тек қана гармониясын мысалы: «Бүлдірген» халық әнінің куплеті мен қайырмасының гармониялық аккордтарын көрсету. T, S, D басқыштарын, ырғақтарын көрсетіп әрі қарай әннің проигрышын ойнауды студентке шығармашылық мүмкіншілік беру. Мүмкін әннің қайырмасын орындап куплетке түседі немесе бір қайырымын ойнап куплетке түсу немесе сол аккорд төңірегінде импровизация жасау, ноталық ырғақты түрлендіру әрі қарай студенттің өзінің фантазиясына қарай шығару. Бұл студенттердің тек нотаға ғана тәуелді болып қалмай өзі кез келген әнді алып оған обработка жасауға көмек береді.

Дайын видео-сабақтарды телеграмм каналдан қарап, аспапта ойнап үйрену (құйма құлақ әдісі жетігеннің қол қойылымы, гамма орындау, арпеджио аккордтарды алу әндестерді, әндерді, күйлерді дұрыс саусақтарымен, қағыстарымен орындап жетіген істінен видеоға түсіріп, телеграмм каналыма жүктелді. Бұл әдіс арқылы сабақта өтілгенді студент кейін ұмытып қалуы мүмкін, шығарманы қате саусақтармен орындап немесе постановкасының дұрыс болмауы тіпті дұрыс емес қағыстармен орындап келуі мүмкін бұл келесі сабақ алдыңғы сабақты тағыда қайталап кетумен ұзақ уақытты алады. Сол себепті бұндай қателіктерді студент ұмытпау үшін үйде дайындық алдында кюар код арқылы телеграмм каналыма кіріп өзінің келген сабақтарын видео арқылы есіне түсіріп қателіктерімен жұмыс жасайды.

Жетіген аспабында тиектерді әр орындаушы мән бермей қаз қатар қойып орындай береді. Біздің практикамызда жетіген 22-23 ішекті болғандықтан студенттер нотадан шатасып до, ре, ми, фа деп төменнен бастап нота қарау барысында санап уақытты алып жатады. Сол себепті жетігеннің тиектерін фортепиано аспабы бойынша қоюды жөн көрдім. Бұл әдіс өте ыңғайлы әдістердің бірі. До ре аралары бір тон араларын екі саусақ сиятындай етіп тиектерін ашып қойып кету ми фа арасы жарты тон демек ми фа нотасындағы тиектерді бір-біріне жақын орналастыру соль ля бір тон ашу, си до арасы жарты тон бұлардыңда тиегін жақындату. Дәл сол бағытта екі октава тиектерді қойып шығамыз. Бұл арқылы студенттерге біз қандай нота екеніне белгі береміз яғни студенттер санап отырмай белгілер арқылы көзін үйретіп тез нота оқуына көмек береді.

Инстаграмм желісі арқылы оқыту (кавер түсіру) әдісі. Студенттерге белгілі бір шығарманы берсең олар асықпай жаттауға ұзақ уақыт алып жүреді. Мысалы: Ән мен күйлерді жаттау екі айға созылды. Қосымша пән болғандықтан оларға тез жаттауды міндеттей алмайсың. Репертуарларын жылдам көбейту мақсатында өзім жетігенде кавер орындап студенттерге челледж етіп инстаграмм парақшаларында жалғастыруын сұрадым. Студенттер қазіргі таңда кеңінен тараған каверге қызығып берілген тапсырмаларды асыға жаттап өздерінің инстаграмм желілеріне жүктеді. Бұл әдіс арқылы студенттерге шығарманы тез жаттауға, репертуарларын көбейтуге көмектесті.

zipgrade программасы бойынша тест алу ешқандай қағаздарды көп қажет етпей, оқытушының уақытын үнемдеп сканер арқылы тексеру.

Жобаның міндеттеріне сай жоғарыда көрсетілген мобильді әдіс- тәсілдер арқылы білім беру үдерісі әдістемелік жағынан қамтамасыз етілді. 2022-2023 оқу жылында "қосымша музыкалық аспап" пәні бойынша жеке сабақ; ашық сабақта іске асырылды:

2022-2023 оқу жылында жетіген қосымша музыкалық аспап ретінде ену; 2) пән бойынша онлайн және офлайн дәріс сабақтарының қосымша материалдарымен қамтамасыз ету; 3) студенттердің шығармаларды шебер орындауында 4) жалғыз жетіген пәнінде емес басқада пәндер қолдануда.

Жобаны жүзеге асыру барысында жоғарыда көрсетілген мобильді қосымшасы ЖОО оқу үдерісінде келесі қолдану мүмкіндіктері анықталды: барлық музыкалық сабақтарға видео әзірлеп т.б материалдарды мобилді қосымшаға жүктеп студенттердің білімін тереңдету; rapo tuner арқылы кез келген аспапты таза әрі тез келтіре алады; ZipGrade программасы арқылы жалғыз жетіген пәні емес барлық пәндерден оңай әрі тез тексеру арқылы, студенттің де оқытушының да уақытын тиімді пайдалануға болады; Notation pad программасы арқылы студенттерді нота дәптер қолданбай бірден электронды нота қолдануға мүмкіншілік туғызу; Тиектерін фортепиано аспабы бойынша қою әдісі сияқты кез келген аспапты оңай үйретудің жолын қарастыру болып табылады.

Мобилді программалардың артықшылықтары:

- Кез келген мобилді телефонға тегін жүктеу;

- Оқытушының жеке студентке қашықтан отырып тапсырманы бере алуы, қателерімен жұмыс жасауды;

- Тест, сауалнаманы көптеген қағаздарды қолданбай ақ, тексеруге уақыт кетірмей ақ жұмыс жасау тиімділігі;

- Жеке жұмыс барысында ыңғайлылығы.

Қорытындылай келе, инновациялық жоба аясында жоғарыда қолданған әдіс тәсілдер заманауи білім процессінде ажырамас бөлігі екенін дәлелдеп, инновациялық әдістер арқылы жетіген аспабын меңгерту барысында бәсекеге қабілеті студенттерді даярлау. Қазақстан Республикасының стратегиялық дамуының «Қазақстан-2050» бағдарламасында, Қазақстан Республикасы президентінің «Мәңгілік ел» жолдауында мемлекеттік саясаттың басты принциптері ретінде жеке адамның шығармашылық әлеуетін дамыту. Демек, болашақ жастарымыздың кәсіби шығармашыл, бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету, біздің ең басты мақсаттарымыздың бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Еламанова С. Казахская музыкальная культура. – Алматы: Өнер, 1993. – 206 б.

2. Ерзакович Б.Г. Қазақстанның музыка мәдениеті: құраст. Аравин П.В., Ерзакович Б.Г. – Алматы: Қазмембас, 1957. – 180 б.

3. Жұбанов А. Музыкадағы алғашқы адым: халық университеттеріне, кешкі музыка мектептеріне, сырттан оқытатын музыка мектептеріне арналған: – Алматы: Қазмемкөркембас, 1962. – 31 б.

4. Жұмалиева Т. Қазақ халқының дәстүрлі музыкасы: – Алматы: 2005. – 557б.

5. Каракулов Б. Қазақстан мен Орталық Азияның дәстүрлі және қазіргі өнері: Халықаралық ғылыми-практ. конф. материалдары. – Алматы: Үш қиян, 2004. – 58-65 б.

6. Кетегенова Н. Творческие портреты композиторов Казахстана очерки (к 70 – летию Союза композиторов Казахстана): - Алматы:Алатау, 2009. – 560 с.

7. Мұхамбетова Ә. Қазақтың музыкалық тілі – мемлекеттік мәселе // Ұлттық музыка тілі және қазіргі мәдениет кеңістігі. – Алматы: 2002, – 186 б.

8. Сабырова Ә. Ежелгі дәуірдегі қазақ музыкасы: – Алматы. – Өнер, - 2016. – 225 б.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ БОЙЫНША ҚАШЫҚТАН БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА «SAMTASIA» БАҒДАРЛАМАСЫ АРҚЫЛЫ ТИІМДІ САБАҚ ҚҰРАСТЫРУ

Г.Е. Утегенова,

М.Т. Габбасова,

К.Е. Бисекова

*музыкалық білім және вокал кафедрасының
аға оқытушылары, магистрлер*

Жаңартылған бағдарлама – білім берудің жаңа мазмұны. Баяғыда Жапониядағы бір ұстаздан шәкірттері білім алудағы басты мақсат не екенін сұрапты. «Ертең бәріміз тауға серуенге шығайық. Сонда түсіндіремін. Жолға тамақ алындар, бірақ су қажет емес, барған жағымыздан табылар» дейді. Ертеңіне серуенде жүріп, ауқаттанып алғаннан кейін балалар шөлдегендерін айтқаннан соң ұстаз су көзін таба алмай қалғанын мәлімдеп, өздеріне су іздеуге кеңес береді. Түсте кеткен шәкірттері қас қарайғанда оралды. Шөлдерін қандырып, мәресіре болып келген шәкірттеріне қарап «Бүгін шаршап-шалдыққандарыңызға қарамастан, өз беттеріңмен ізденіп жүріп, су таптыңдар. Біздің міндетіміз – сендердің өз беттеріңше еңбектенулеріңе жағдай жасау. Ішіңіздегі бір-екі бала маған арнайы су алып келіп, адамгершіліктерін танытты. Ал басты мақсатымыз – жас ұрпақты адамгершілікке тәрбиелеу», деген екен. Елімізде қолға алынып жатқан білім реформасының да басты мақсаты осы хикаяға саяды. Нақтылап айтсақ, енді мектепте бұрынғыдай мұғалім 45 минут бойы сөйлеп, сабақты тәптіштеп түсіндірмейді. Ол тек оқушының өз бетімен оқып-ізденуіне жағдай туғызатын болады. Жаңа бағдарлама құрмет, ынтымақтастық, ашықтық, қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу тәрізді құндылықтарға негізделген. Қазіргі кезеңде оқушының өз бетімен ізденуі оқу үдерісіне қойылатын басты талаптардың бірі болып табылады».

Музыкалық білім беру – музыкалық іс-әрекеттерге үйрететін, іскерлік дағдыларды қалыптастыратын жүйелі жұмыс нәтижесі.

Музыкалық білім мен тәрбие берудің негізгі формасы – музыка сабағы. Музыка сабағындағы балалардың музыкалық іс-әрекетіне музыка тыңдау, ән-салу, музыкалық аспаптарда ойнау, музыка ырғағы бойынша қимылдар жасау, қарапайым әуен шығару жатады. Балаларды оқытып, олардың бойында осы іс-әрекеттерді жетілдіруде пән мұғалімдері біраз жылдар бойы музыка пәнінен жалпы білім беретін мектептерге арналған Д.Б.Кабалевский, Б.Ғизатов, Ө.Байділдаев, Р.Жәрдемалиева, Г.Қарамолдаева, Л.П.Мамизерова, Г.М.Самоткина, М.Балтабаев, Т.Қышқашбаев, Б.Өтемұратова, А.И.Райымбергенов, Ш.Б.Құлманова, Б.Р.Сүлейменова, М.А.Оразалиеваның бағдарламаларын қолданып келді.

Музыка сабағында оқушыларды өзіне баурап алу, сын айту және мадақтауда музыка пәні мұғалімінің орны ерекше. Сонымен қатар, музыканы оқыту оқушының білім-білігі мен дағдыларын дамыту және осы дағдыларын, білімі мен түсініктерін ерекше бір жаңашыл тәсілмен жеткізу үшін жеке шығармашылығын дамытуға жетелеу арасында теңгерім орната білуді көздейді. Баланың мектепке келген күнінен бастап музыка пәнінен сабақты дұрыс ұйымдастырып, білім беру музыка пәні мұғалімінің алдына көптеген міндеттер жүктейді. Бүгінгі күні осы міндеттер үдесінен шығу мақсатында мектепте оқытылатын басқа пәндермен қатар музыка пәніне де көптеген өзгерістер, жаңалықтар енгізіліп, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен және жалпы орта білім беретін мектептердің мұғалімдерімен бірлесіп құрастырған Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде «Музыка» пәні бойынша білім беретін педагогтарға арналған бағдарламасы жасалды. Осы жоғарыда айтылға мақсат-міндеттерді шешу тұрғысында Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде «Музыка» пәні бойынша оқу бағдарламасын басшылыққа алып жұмыс жасайтын пән мұғалімі оқушылардың музыка пәнінің маңызын түсінуіне білуіне жол ашып, мұғалім ән айтып, музыкалық аспапта ойнаумен қатар музыкант болу арқылы модельдеп көрсетуінің пайдасы зор екендігі айтылады. Сондай-ақ, білім беру жүйесіндегі инновациялық жұмыстар, оқу мақсаттары, оқу жоспарлары, оқушылардың коммуникативтік дағдыларын

дамыту, оқыту тәсілі, тиімді оқыту және оқу, белсенді оқу, белсенді оқудағы мұғалімнің рөлі, музыка сабағын жүргізуді ұйымдастырудағы практикалық жұмыстар қарастырылады.

Білім беру саласы қызметкерлерінің алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы инновациялық технологияларды меңгеру. Қазіргі таңда мұғалімдер инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде. Инновация теориясының алғашқы ұғымдарының негізін қалаушы неміс ғалымдары В.Зомбарт, В.Метчерлих және австриялық экономист И.Шумперт болып табылады.

Белгілі педагог И.М.Поташник жаңа әдісті тәжірибеде қолдану туралы: «Инновация – оқу бағдарламасын меңгеруде мұғалімнің оқытудың жаңа әдістері мен технологияларын тиімді игеру», - деген пікір білдіреді. Инновациялық жұмысты қолданудағы жалпы мақсат:

- оқушылардың бағдарламадағы оқу материалын меңгеруі;
- өз беттерімен білім ала білуі;
- білімдерін шығармашылықпен тәжірибеде қолдануы;
- оқушылардың жалпы дамуы.

Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол, «Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз – білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі» деген анықтаманы ұсынады. Жаңа инновациялық оқыту технологиясын меңгеру үшін педагогикалық аса зор тәжірибені жұмылдыру қажет. Бұл өз қызметіне шығармашылықпен қарайтын, жеке басының белгілі іскерлік қасиеті барадамды қажет ететін жұмыс. Шындығында да әрбір педагог жаңа инновациялық технологияны меңгеру барысында өзін-өзі дамытады және өзін-өзі қалыптастырады. Әрбір педагогтің инновациялық іс-әрекетін қалыптастырудың педагогикалық шарттары:

- инновация туралы білімі;
- инновацияны жан-жақты меңгеру;
- инновациялық іс-әрекет диагностикасын меңгеру;
- инновацияны тәжірибеге ендіру жұмыстары;

- инновацияны практикада дұрыс қолдану.

Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады.

Білім беру жүйесі төмендегідей инновацияларды қамтиды:

- педагогикалық инновация;
- технологиялық инновация;
- ұйымдастырушылық инновация;
- экономикалық инновация.

Жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, бастыміндеттері мынадай:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Осы жоғарыда айтылған инновациялық жұмыстардың біразын жаңартылған білім беру бағдарламасынан көре аламыз. Білім беру бағдарламасындағы ұлттық стандарттарға, бағалауға, оқулықтар мен оқыту әдістеріне қатысты білім беру саласындағы өзекті құндылықтар мен мақсаттар мектеп оқушыларының жалпы үлгерімін арттыруды, сондай-ақ инновация мен көшбасшылықты енгізу үшін талап етілетін дағдыларды дамытуды, мектеп мәнмәтіні арқылы ұлттық сананы қалыптастырып, іске асыруды және ауқымды халықаралық тәжірибемен өзара әрекеттесуді, сабақта түрлі педагогикалық тәсілдерді қолдануды көздейді. Жеке тұлғаның өзінің пікір-сезімдерін білдіру ортасы және қарым-қатынас жасаудың ерекше нысаны ретінде музыка адамның рухани өсуіне мол мүмкіндік береді. Музыкалық білім пәнге тән дағдыларды, білім мен түсінікті дамытып кеңейтуге септігін тигізеді.

Адамзат қоғамында барлық салалардағы жаһандық және қарқынды өзгерістер қазіргі тарихи кезеңдегі білімнің ерекшелігін анықтады. Қазіргі қоғамның дамуында білім беру жүйесінің негізгі міндеті жоғары әлеуеті бар шығармашыл ойлайтын мамандарды тәрбиелеу болып табылады. Білім беру жүйесі қос функцияны орындайды: бір жағынан, бұл үйлесімді дамыған, белсенді, шығармашылық тұлғаны қалыптастыру болса, екінші жағынан, қоғамның кадрлық әлеуетін дамытуды қамтамасыз етеді.

Бүгінгі таңда келесі кәсіби дағдылар бірінші орында қажет етеді: өзгермелі нарықтық жағдайларға тез бейімделу мүмкіндігі; қоғамда болып жатқан процестерге бағдарлану қабілеті; теле коммуникациялық құралдарды қолдана отырып, ынтымақтастық жасау мүмкіндігі; сыни ойлау және тәуелсіз шешімдер қабылдау қабілеті. Жаңа уақыт қоғамда бәсекеге қабілеттілікті арттыруға көмектесетін жаңа оқыту мүмкіндіктерін ұсынды. Қашықтан білім беру технологияларын тиімді енгізу және электрондық білім беру ресурстарын пайдалану педагогикалық қызметкерлер мен білім алушылардың интернеттің ақпараттық және теле коммуникациялық желісіне сапалы қолжетімділігі болған жағдайда мүмкін болатыны айқын.

Қашықтан білім беру технологияларын пайдалану үшін әрбір білім алушы мен педагог қызметкерге ақпараттық және коммуникациялық технологиялар құралдарына еркін қол жеткізуді ұсыну қажет. Педагог қызметкер мен білім алушының жұмыс орны дербес компьютермен және компьютерлік перифериямен (веб-камерамен, микрофонмен, аудиоклонкалармен және (немесе) құлаққаптармен) жабдықталуы тиіс. Қашықтан білім беру технологияларын пайдалана отырып оқыту компьютерлік жабдыққа жоғары талаптар қоймайды, алайда қажетті ең төменгі шарт интернет-браузердің және Интернет желісіне қосылудың болуы болып табылады.

Білім берудегі инновациялық үрдістер бүгінгі таңда уақыттың басты талабы ретінде қоғамдық дамудың құрамдас бөлігі болып табылады. Еліміздің әлемдік білім кеңістігіне бағдар алуының басты өзегі – өскелең ұрпақтың жаңа білімге деген құндылық бағдарын қалыптастыра отырып, олардың танымдық және рухани қажеттіліктерін қанағаттандыру және жан-жақты дамыған, шығармашыл жеке тұлғаны қалыптастыру. Ол да болса, жоғары білім беру жүйесінің Болон процесінің идеяларын толықтай қабылдап, өз жұмысының мазмұнын осы үрдіспен байланыстырумен ерекшеленеді. Оның басты идеясы – оқу нәтижелерін жоспарлау, құрастыру, яғни жоғары оқу орындарының, оның ішінде әрбір оқытушының, әр пәннің міндеті болып танылуда.

Бүгінгі білім беру саласындағы инновациялық технологияның техникалық жаңалықтарының ішіндегі айрықша

орын алатын интерактивті тақталар, олар педагогтардың оқу үрдісін көрнекі, анық етеді, сондай-ақ кері байланысты сапалы жүзеге асырады. Интерактивті тақта барлық курсты оқыту үшін таптырмайтын құрал, бұл визуалды ресурс оқытушының жаңа материалдарды білім алушыларға өте тартымды, әсерлі және тез жеткізуіне көмектеседі. Бұл тақта ақпараттарды әртүрлі мультимедиялық ресурстардың көмегімен жеткізуге мүмкіндік береді: қиын мәселелерді жеңіл түсіндіріп, кестелерді, музыкалық туындыларды тыңдатуда ұтымды да өте ыңғайлы.

Тәжірибеде қолданып келе жатқан мультимедиялық бағдарламалар жайында айтатын болсақ, жиі қолданылып жүрген бағдарламалар қатарына ActivStudio, Final, Sibelius, Microsoft Power Point және т.б. бағдарламаларын жатқызуға болады. Оның келесідей мүмкіншіліктері бар.

ActivStudio бағдарламасының көмегімен презентация жылдам құрып, практикалық сабақтарды жүргізе аламыз, оны дәстүрлі және интерактивті тақта ретінде қолданып, жазу жазып, сызу сыза аламыз, файл беттерін флипчарт түрінде сақтап, оны кез келген топтарда ашып көрсете аламыз, сабақ жоспарының флипчартына суреттерді қойып, фильмдер мен дыбыстарды қосып, музыканы тыңдата аламыз, оқу жоспарларын орындау барысында сабақтың құрылысының орындалуы тез, әрі жылдам және уақыт үнемделетінін байқаймыз және т.б.

Final бағдарламасы – бұл музыкалық бағдарлама. Ол арқылы ноталық станда тікелей жұмыс жасауға болады. Композиторлар үшін өте қолайлы. Сабақ барысында (дәріс сабақтар, концертмейстерлік класстарда) музыкалық сауаттылықты, ән үйрену, музыка тыңдау және т.б. көптеген іс-әрекеттерді орындауға қолайлы және ұтымды болып табылады. Бұл бағдарлама арқылы хор, оркестр, ансамбль партитураларын енгізуге және тыңдауға болады.

Sibelius бағдарламасы – бұл да музыкалық бағдарлама. Бұл бағдарлама арқылы ноталық станның бар мүмкіндіктерін пайдалана отырып, нота енгізудің үлкен мүмкіншіліктеріне ие. Лабораториялық, практикалық сабақтарда, концертмейстерлік класстарда атқарылатын іс-әрекеттерді әнді сүйемелдеу, дауыс жаттығуларын жасау, ноталарды енгізіп, айту, музыкалық сауаттылықты меңгеруіне, бейне түсірілімдерді көруге, жалпы енгізілген музыкалық шығармаларды және т.б. іс-әрекеттерді

орындауға кең мүмкіндіктері бар. Сонымен қатар хор, оркестр, ансамбль партитураларын енгізуге және тыңдауға, енгізілген ноталарды баспадан шығаруға болады. Ең бастысы енгізілген нота қай аспапқа лайықты енгізілсе, сол аспаптың тембрі, яғни дыбыстық бояуын сақтай отырып, оның үнін өңдеулер арқылы ести аламыз. Ол да болса, білім алушының музыкалық аспаптардың дыбыстық бояуын еркін ажырата алуға баулиды.

Camtasia Studio – бейнені экраннан жоғары сапада түсіруге арналған бағдарлама. Бағдарламалық жасақтама бейнені ойнатумен бейнеклиптер түсіруге, фильмдердің белгілі бір фрагменттерін түсіруге немесе әртүрлі форматтағы нұсқаулық бейне жасауға мүмкіндік береді. *Camtasia Studio* эффектілерді қосуға, аудио немесе бейнені өңдеуге және кадрға мәтін қосуға арналған кіріктірілген құралдардан тұрады. Бағдарламалық жасақтама сонымен қатар бейненің бір бөлігін сақтауға, әртүрлі фрагменттерді ауыстыруға және фондық шуды жоюға мүмкіндік береді. *Camtasia Studio* аудио, панорамалау және 3D қосымшаларынан видео түсіруді реттеуге мүмкіндік береді.

Бүгінгі күні айналадағы әлем түбегейлі өзгеріске ұшырауда. Мектептер оқушыларды түрлі мәдениет өкілдерімен әріптестік қарым-қатынас жасауды, алуан түрлі идеяларды, көзқарастар мен құндылықтарды ескеруді, адамдар өздерінің алуан түрлілігіне қарамастан, технологиялардың көмегімен кеңістік пен уақыт кедергілерін жеңе отырып, бір-біріне сенім білдіруін және әріптестікте жұмыс істеуін қажет ететін әлемде, адамдардың өмірі шекаралар аумағынан тыс мәселелерге байланысты болатын әлемде өмір сүруге және жұмыс істеуге дайындауы керек. Мектеп оқушыларды өмірде, жұмыста және азаматтық ұстанымында өзгелермен ынтымақтастықта өмір сүруге дайындай отырып, ұлттық және жаһандық пікір алуандығының шынайылығын ұғына отырып, өзіндік дербестігі мен ерекшелігін дамытуға көмектесуі тиіс.

Жоғарыда келтіріліген тұжырым Қазақстанда білім беру саласына өзгеріс қажет екенін анық көрсетті. Технология, коммуникация мен ғылым салаларындағы мұндай елеулі өзгерістер әлемдік экономикаға айтарлықтай ықпал ете отырып, болашақта табысты болу үшін әрбір азаматқа қажетті білім мен қажетті дағдыларды алға тартады. Осы тұрғыдан қарағанда музыканы оқыту – оқушының білім-білігі мен дағдыларын

дамыту және де осы дағдыларын, білімі мен түсініктерін ерекше бір жаңашыл тәсілмен жеткізу үшін жеке шығармашылығын дамытуға жетелеу арасында теңгерім орната білуді көздейді.

Бүгінгі таңда білім саласының алдында жүйеленіп, дайындалып берген білімді, дағдыларды меңгеретін, қайталайтын ғана емес, шығармашылық бағытта жұмыс істейтін, тың жаңалықтар ашатын, біртума ойлау қабілетімен ерекшеленетін жеке тұлға қалыптастыру міндеті тұр. Демек білім беру үрдісінде инновациялық технологияны тиімді пайдалану міндеттерін жүзеге асыру үшін кәсіби маман өскелең ұрпақтың табиғи мүмкіндіктерін, қабілетін дамытып, дүниежүзілік деңгейдегі жоғары мәдениет пен қажетті білім қорын жинақтаған, өз алдына жауапты шешімдер қабылдай алатын, әр істе белсенді шығармашылық әрекет жасайтын жеке тұлғаны тәрбиелеуге аса назар аударуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.«Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде«Музыка» пәні бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттырукурсының білім беру бағдарламасы»«Тренерге арналған нұсқаулық» Екіншібасылым. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлікорталығының Әдістемелік кеңесі ұсынған. 2016.

2. «Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту аясында«Музыка» пәні бойынша бастауыш сынып мұғалімінің біліктілігін арттырубағдарламасы». «Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы» Біріншібасылым. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы Педагогикалық шеберлі корталығының Әдістемелік кеңесі, 2015.

3.«НЗМ» ДББҰ мен Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясыжәнежалпыорта білім беретін мектептердің мұғалімдерімен бірлесіп құрастырғанМузыка. Оқу бағдарламасы (Орта білім беру мазмұнын жаңартуаясындабастауыш білім беру (1-4 сыныптар) – Астана, 2015.

4.Р.Сүлейменова, Г.Жұмалиева «Музыка пәнін оқыту әдістемесі» (Бастауышсыныптарға арналған) Оқу-әдістемелік құрал 2-басылым. «Фолиант» баспасыАстана- 2012 ж.

II БӨЛІМ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІ

УДК 378 (574)

ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕР ҚОРЖЫНЫ

*А.Ж. Куспанова,
Дүние жүзілік тарих және әлеуметтік-саяси пәндер
кафедрасының оқытушысы*

XXI ғасыр-бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүние мен адамның денсаулығына және кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір.

Бүгінгі күні оқытудың жаңа әдістері мен ақпараттық технологияларды қолдану арқылы білім алушының ойлау қабілетін, ізденушілігін дамытып қызуғышылығын тудыру, белсенділігін арттыру-ең негізгі мақсат болып айқындалады.

Әлемдік деңгейдегі білім берудің қазіргі қағидасы білім беруді нәтижеге бағдарлау, оқытуды білім алушының жеке тұлғасына бағыттау, ал оқыту әдістерін тұлғааралық қарым-қатыстарға бейімдеу болып отыр. Демек, студент білімді дайын күйінде оқытушы түсіндірмесінен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы танымдық «жаңалық» ашып, шығармашылық тапсырмаларды орындау негізінде әртүрлі өнімдер жасауы тиіс. Нәтижесінде студенттің дүниетанымы кеңейіп, өзіндік пікірі мен көзқарасы қалыптасуы керек.

Ұлы педагог К.Д.Ушинский «... қызығушылық туғызбайтын оқыту бірте-бірте оқушының білімге деген құштарлығын жояды, ал тек қызығушылыққа негізделген оқу оқушының еркін, күш-жігерін тәрбиелемесе мәнін жоғалтады»,–дегендей қазіргі таңда оқытушылар оқытудың жаңа әдістерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

Оқыту әдісі-оқытушы мен білім алушының бірлескен оқытудың практикалық міндеттерін шешуге бағытталған әрекет тәсілдері. Оқыту әдісінің бұл анықтамасы оқытудың кейбір мәнді

сипаттамаларын көрсетеді. Оқыту әдістерінің логикалық құрылымы оқу материалының мазмұнын және оқушылардың оқу әрекетін құруға бағынышты.

Педагогика ғылымында мұғалім тәжірибесін зерттеу негізінде оқу-тәрбиелеу барысының нақты жағдайлары мен шарттарының түрлі ұштасуына байланысты оқытудың түрлі әдістерін таңдаудың нақты жақтары қалыптасты. Оқыту әдістерін таңдау бірнеше жағдайларға байланысты:

- оқу, білім беру, тәрбиелеудің және оқушылардың дамуының жалпы мақсатына және қазіргі дидактиканың алдыңғы қатарлы нұсқауларының жалпы бағыттарына;

- осы ғылымның және оқытылатын пәннің, тақырыптарының мазмұнының және әдістерінің ерекшеліктеріне;

- нақты сабақ материалының мақсаты, мазмұны мен міндеттеріне;

- материалды оқып-үйренуге берілген уақытына байланысты.

Аталған жағдайлардың орындалу кезінде оқытушы бірнеше шешімді, яғни: ауызша, көрнекі немесе практикалық нақты әдістер таңдау, өзіндік жұмысты басқаруының репродуктивтік немесе іздену әдістерін ұстану және өзін-өзі ұстау әдістерін қолдану туралы шешім қабылдайды.

Осы заманғы педагогикалық процесте қолданылатын әдістер саны, түрі орасан көп. Осыдан, оларды ғылыми топтастыру қажеттігі туындайды. Бұл оқу әдістеріндегі жалпылық пен жалқылықты мәнділік пен кездейсоқтықты анықтауға жәрдемдеседі, оларды мақсатқа орай әрі тиімді пайдалануға себін тигізеді.

Кейс-стади. Кейс-стади-бұл нақты оқиға мен жағдаятты талдауға арналған іскерлік ойын. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылар топтық сұрақ-жауап кезінде шығарылған мәселенің маңызын түсіндіріп, жағдайды бағалайды, оқиға немесе процеске талдау жасайды, өзіндік шешу жолдарын көрсетеді. Кейс-стадиді қолдану: жүйелі, корреляциялық, факторлық, статистикалық және тағы басқа талдау біліктіліктерін шыңдауға мүмкіндік береді;-білім алушылар-мен қосымша тапсырмалар жасау нұсқаларын жобалайды; «ми шабуылы» пікірталасын өткізу, ғылыми дауласу, негізгі және әр жақты шешім бойынша дебаттар дайындалып өткізіледі деп жобалайды. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылардың дайын

білімді меңгеруі емес оны өндіруге, яғни теориялық білімін практикалық міндеттерді шешуге қолдану дағдыларын дамыту және мұғаліммен білім алушылардың ынтымақтаса шығармашылықпен жұмыс жасауына басты назар аударылады.

«Кинометафора» әдісі бойынша оқушының логикалық ойлау қабілеті дамиды. Бұл әдіс АКТ-ны қолдану арқылы жүзеге асырылады. АКТ-ны қолдану ерекше білімді қажет ететін студент үшін біріншіден, оқушылардың білімін берік меңгерту құралы болса, екіншіден, балаларды оқытудағы ақпараттық–коммуникациялық технологияларды қолдану сабаққа деген қызығушылығын, белсенділігін арттырып, білім сапасын көтеру болып табылады. Бұл әдіс видеоролик, қысқаметражды фильмдерді көрсету арқылы жүзеге асады. Сол фильмнен студенттерге сұрақтар беріледі. Осы сабақта ерекше білімді қажет ететін студенттер қызығып жауап беруі мүмкін және фильм білім алушының түсінігін қалыптастырып, алған әсерін өмірмен байланыстыра алуына да ықпалын тигізеді.

Рөлдік ойындар. Рөлдік ойындар-тиімді интербелсенді әдістердің бірі. Педагогика саласында зерттеу жүргізетін ғалымдардың басым көпшілігі оқытудың ойын әдістерін кәсіби дамуды қамтамасыздандырудағы ең тиімді әрі болашағы зор тәсілдер деп есептейді. Өйткені іс-әрекет арқылы үйрену мен үйрету-танымның тиімді тәсілі екендігі баршаға аян: адам жадында бірінші мезетте өзінің жасағаны мен бастан кешкен әсерлері қалады. Ал рөлдік ойындар студенттердің өздерін басқа адамдардың орнына қойып, мәселе немесе проблеманы солардың тұрғысынан қарастырып, шешімді өз «қолдарымен» жасауды меңзейді.

Googl test және Kahoot-оқытудың белгілі бір бөлігін меңгеру дәрежесін өлшеуге бағытталған тапсырмалар жиынтығы. Олар уақытты көп жоғалтпас үшін, көлемінің шағын болуы, оның әрі қысқа, әрі жинақы болуын, тапсырма мен жауаптағы дәлдік пен айқындықты қамтамасыз етуді т.б. талап етеді. Тестік бақылаудың ерекшелігі: тест-бағалау нәтижесін нақты көрсетеді; уақытты үнемді пайдалануға мүмкіндік туғызады; бақылау бір мезгілде барлық оқушыларды қамтуға қол жеткізеді; тест жұмысын атқару барысында барлық оқушылар бірдей тең жағдайда болады.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі-тек біліммен қаруланып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, оның мазмұнының түбегейлі өзгеруі, оның дүниежүзілік білім кеңістігіне енуі бүкіл оқу әдістемелік жүйеге, оқытушылар алдына жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр.

Қорытындылай келе жаңа әдіс-тәсілдер мұғалімнің қарқынды дамуына, оқудың барлық үш аспектісін өзара байланыста белсенді қолдануына дайын болуын қажет етеді. Бұл оқу мен оқыту үрдістерін білікті түсіну көрсеткіші болып табылады. Мен келешекте іс-тәжірибемді ары қарай жетілдіру үшін бар күшімді жұмсаймын. Жаңаша жоспарға, жаңа әдіс-тәсілге сәйкес әрекет етіп, өзімнің бар түсінгенімді, түрлі курстарда алған біліміммен бөлісіп отырамын. Мұғалім көшбасшы болуға лайық әрекет етуі керек деп санаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлімов А. Интербелсенді әдістерді жоғары оқу орындарында қолдану. Оқу құралы.-Алматы, 2009.

2. Әлімов А.Қ. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы.-Алматы, 2013.

3. Бабаев С.Б., Оңалбек Ж.К. Жалпы педагогика: Оқулық-Алматы: «Нұр-пресс», 2005 –228 бет.

4. Роль и место молодых ученых в реализации новой экономической политики Казахстана: Международных Сатпаевских чтений. - 2015.

5. Таубаева Ш.Т., Иманбаева С.Т., Берикханова А.Е. Педагогика./Таубаева Ш.Т., Иманбаева С.Т., Берикханова А.Е. Оқулық.– Алматы: ОНОН. 2018, - 357 бет.

БОЛАШАҚ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТАРДЫҢ ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТЕГІ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

*А.С.Балахмет,
педагогика және психология кафедрасының
оқытушы, магистр*

Волонтерлік қызмет жастар-еріктілердің бойында мейірімділік, жақындарына көмек көрсетуге ұмтылу сияқты қасиеттерді қалыптастыруға ықпал етеді. Әлеуметтік еріктілікке қатысудың маңызды нәтижесі қоғамда, қоршаған әлемде жақсы жаққа өзгерту мүмкіндігі деген түсінік болып табылады. Өз кезегінде, мұндай қажеттілік өзін-өзі құрметтеудің дамуына, өзіне деген сенімділікке, өмірде өз орнын анықтауға, қазіргі және болашақта – адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына негізделген факторларға оң әсерін тигізеді.

Еріктілер акцияларын ұйымдастыруға қатысу студенттердің бойында кәсіби және әлеуметтік педагогикалық қызметте қажетті көшбасшылық қасиеттерін дамытады: белгілі бір іске тартылу, адамдарды қызықтыра білу, ұйымдастыру қабілеті, мемлекеттік және коммерциялық құрылымдардан және т.б. қолдауға қол жеткізу қасиеттерін қалыптастырады. Сонымен қатар, студенттердің волонтерлік қызметке қатысуының маңызды рөлі қосымша кәсіби білім алу мүмкіндігімен және оның тәрбиелік әлеуетімен де байланысты. Жоғарыда айтылғандардың барлығы студенттердің волонтерлік қызметін біз әлеуметтік және педагогикалық үдерістердің жиынтығы ретінде қарастыратын кәсіби әлеуметтендірудің инновациялық құралы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

М.С. Яницкий зерттеу барысында волонтерлік топтарда көшбасшылық позицияларда өзіне сенімділік, рухани еркіндік, даму және өзін-өзі жетілдіру, өміршеңдік, білім мен көзқарастың кеңдігі сияқты белгілі психологиялық сипаттамаларға ие тұлғалар қалыптасатынын анықтады. Мұндай топтағы еріктілер үшін материалдық және көпшілікке танылу құндылықтары маңызды болып табылмайды. Сонымен қатар, мұндай құндылықтарға

орындаушылық және тәртіптілік, ұқыптылық және т. б. жатқызуға болады.

Зерттеу нәтижесінде, волонтерлікпен айналысудың бір неше проблемалары да анықталды. Бірінші проблема – жоғары «тұрақсыздық». Негізінен жастардың көпбөлігі мәжбү ретуарқылы волонтерлік қызметті (мысалы, мектептерде, ЖОО-да) жүзеге асырады, сондықтан өз қызмет ішін материалдық (ақша, сыйлықтар және т.б. түрінде) немесе әкімшілік (сабақтар даын таландыру бағасы, қосымша демалыс және т. б. түрінде) өтемақы алғысы келетінін көрсетті. Күтіліп отырған сыйақыларын алмаған жағдайда, волонтерлік пен айналысуды тоқтатады. Екінші проблема, қажетті, әлеуметтік-бағдарлы жұмыстар аз жүргізілуде және онда жүйелілік жоқ.

Болашақ әлеуметтік педагогтардың ғылым мен тәжірибеде кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың тиімді технологиясын жасаудың белгілі алғы шарттары бар. Сонымен бірге, біз зерттеп отырған мәселе аясында болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда тәрбие жұмысының мүмкіндіктері зор болса, студенттермен жұмыстың тәрбие жүйесі орынсыз ескерілмей келеді. Дәстүрге айналған (азаматтық-патриоттық, спорттық-сауықтыру, көркем-шығармашылық, мәдени-бұқаралық, спорттық) түрлерімен қатар, бүгінгі таңда тәрбие жұмысы жүйесінде жоғары оқу орындарының студенттерін қамтуға болатын жаңа қызмет түрлері пайда болды. Осы түрлердің бірі – волонтерлік.

Волонтерлік қызмет болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру үшін бірқатар артықшылықтарға ие: факультативтік, ерікті қызмет түрі бола отырып (мысалы, білім беру, зерттеушіліктен айырмашылығы), ол студентке нақты субъективті позицияны алуға мүмкіндік береді. әлеуметтік-педагогикалық жағдайды диагностикалау және тиісті талдау, жеке тұлға, отбасы немесе басқа адамдар тобы ұшыраған көптеген әсерлерді бағалау; мақсаттарды, оларға жету жолдарын болжау және анықтау; нәтижелерінің тиімділігін және өз қызметінің сипатын бақылау және бағалау; жоспарлау уақыты; сонымен қатар әлеуметтік шындық мәселелерін шешудің практикалық тәжірибесін жинақтауға ықпал етеді.

Болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметтегі кәсіби құзыреттілігін дамыту технологиясы келесі жағдайларда тиімдірек жүзеге асырылуы мүмкін деп есептейміз:

- волонтерлік студенттермен тәрбие жұмысының органикалық, педагогикалық мақсатқа сай ұйымдастырылған құрамдас бөлігі болады;

- волонтерлік қызметті ұйымдастыру білім беру, диагностикалық, процедуралық және рефлексиялық компоненттерге негізделетін болады;

- болашақ әлеуметтік педагогтар қызмет түрлерін өзгерту және саралау принципі негізінде бірінші курстан бастап волонтерлік қызметке қосылады;

- болашақ әлеуметтік педагогтардың мұғалімдермен өзара әрекеті «басқару – бірлескен басқару (үйлестіру) – өзін-өзі басқару» векторы бойынша дамиды.

Технологияны әзірлеу кезінде оқу технологиясының маңызды белгілерін, құрылымын және критерийлерін талдай отырып, В.В.Юдин ұсынған заңдарды негізге ала отырып. [5], біз волонтерлік қызметте болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың негізгі заңдылықтарын анықтадық. Біріншіден, болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін табысты қалыптастыру білім беру процесінің үш құрамдас бөлігінің: оқыту, дамыту және тәрбиелеудің бірлігі мен тұтастығында мүмкін болады. Екіншіден, оқушылардың өз белсенділігі олардың оқу нәтижесін тікелей қамтамасыз ететін құрал болып табылады.

Сонымен қатар, технологияны әзірлеу кезінде біз университеттегі болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметінің келесі принциптерін басшылыққа алдық: еріктілік, еріктілік қызмет түрлерін өзгерту және саралау, өзара оқыту, дербестік, салыстырмалы өтеусіз, көп функционалдылық. Бұл принциптерді есепке алу болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметі барысында қатысушылардың болашақ кәсіби қызметінің нәтижелері үшін өзара жауапкершілігін қалыптастыруға, олардың мүдделері мен қажеттіліктерін, сондай-ақ мүдделерін көбірек есепке алуға мүмкіндік береді.

Халықтың барлық санаттарымен, балалармен, ересектермен, олардың отбасыларымен жұмыс істейтін әлеуметтік педагог жеке тұлғаның дамуы мен өзін-өзі дамытуы үшін әлеуметтік көмек

жүйесін құруға, ең қолайлы жағдайларды қамтамасыз етуге шақырылғанын ескере отырып, жағдайын, психологиялық жайлылығын және оның негізгі мақсатын мектепке, отбасына, қоғамға бейімдеу және оңалту кезінде баланың, жасөспірімнің тәрбиесін ұйымдастыруға көмектесу болып табылады [2], біз әлеуметтік пайдалы іс-әрекеттің бағыттарын таңдауды жүзеге асырдық. болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру технологиясын жүзеге асыруда пайдаланылуы тиіс. Бұл кәмететке толмағандар мен жастардың девиантты мінез-құлқының әлеуметтік-педагогикалық алдын алу, мектеп оқушыларының волонтерлік қозғалысын ұйымдастыруға консультативтік көмек және ақпараттық қолдау көрсету, балалар мен жасөспірімдердің әлеуметтік жауапкершілігін тәрбиелеу мен қарттар мүгедектерге әлеуметтік көмек көрсету сияқты бағыттар. Болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметтегі кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру технологиясы студенттердің волонтерлік қызметін төрт компонентті ұйымдастыруды көздейді. Бұл білім беру, диагностикалық, процедуралық және рефлексиялық компоненттер (сурет 1).

Сурет-1. Кәсіби бағытталған волонтерлік қызметті ұйымдастырудың құрамдас бөлігі

Білім беру компоненті волонтерлерге волонтерлік қызмет негіздерін оқытуды, волонтерлік қызметтің принциптерін,

нысандарын және түрлерін, волонтерлік қызметтің шетелдік және отандық тәжірибесін зерделеуді, сондай-ақ әлеуметтік-педагогикалық технологияларды бейімдеу, алдын алу және оңалту шеңберінде іске асырылатын арнайы оқытуды қамтиды.

Білім беру компоненті арнайы ұйымдастырылған семинарлар, дөңгелек үстелдер, тренингтер, семинарлар, шеберлік сыныптары және басқа да нысандар арқылы студенттердің волонтерлік қызметті ұйымдастыру ерекшеліктері, қайырымдылық ұйымдарының волонтерлерге қойылатын талаптары, олардың волонтерлік қызметінің перспективалары туралы хабардарлығын арттыруды қамтиды. Сонымен қатар, білім беру компонентінің мазмұны әртүрлі жастағы балалар тобын ұйымдастыра білу, олардың іс-әрекетінің нәтижелерін жалпылау, талдау және ұсыну қабілеті сияқты арнайы дағдыларды дамытуды қамтиды, ол келесі әрекеттер арқылы жүзеге асырылады. Жұмыс түрлері: конкурстар, көрмелер, конференциялар. Өзін-өзі тәрбиелеуді бастау арнайы әдебиеттер мен мерзімді басылымдарды оқу арқылы, сондай-ақ олардың волонтерлік қызметі арқылы жүзеге асырылады.

Кәсіби бағытталған волонтерлік қызметті ұйымдастырудың диагностикалық құрамдас бөлігі болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігіндегі өзгерістерді тұрақты бақылауды, болашақ әлеуметтік педагогтарды осы өзгерістер туралы хабардар етуді және жеке даму траекториясын және түзету шараларын әзірлеуді қамтиды.

Рефлексиялық компонент болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметінің кәсіби бағдарын түсінуін, оның мақсатын, волонтерлік қызметтің өзі үшін маңыздылығын және болашақ кәсіби қызметін түсінуін болжайды. Компонент кәсіби құндылықтарға негізделген интроспекцияға мақсатты түрде ынталандыруды, өз пікірлері мен әрекеттері үшін жауапкершілікті сезіну туралы рефлексияны, рефлексия технологияларымен танысуды және өзін-өзі анықтауға көмектесуді қамтиды. Біздің ойымызша, бұл адамның оң тәжірибесін (қалаулары, сенімдері, ой-өрісі) белсендіру, орындалған жұмыстан өмірдің мәнін көре білу дағдыларын дамыту қажеттілігі. Бұл компонент сонымен қатар адамның өз іс-әрекеттері мен дағдыларына, кәсіби құзыреттілік деңгейіне және волонтерлер қауымдастығындағы мәртебесіне сыни көзқарастың

қолайлы деңгейін қалыптастыруды, өзінің мүмкіндіктері мен объективті әлемде және өзін-өзі басқаруда мүмкін болатын өзгерістер туралы білімін сәйкестендіру қабілетін қамтиды. Шешілетін міндеттер: олардың ерікті жұмысының, өз бетінше жұмысының сапасын бағалау қабілеті. Рефлексиялық компонентті қамтамасыз ету үшін волонтер позициясы ынталандыру жүйесімен (мадақтау, көшпелі семинарлар мен ғылыми конференцияларға қатысу) бастамашылық етеді және қолдау көрсетеді, ұйымдастырушылық жағдайлар жасалады (студенттер, кураторлар арасындағы өзара әрекеттестіктің кіріктірілген жүйесі) волонтерлар командасы, университет әкімшілігі және әлеуетті жұмыс берушілер) және жастар бірлестігінің өміріне белсенді қатысуы.

Кәсіби бағытталған волонтерлік қозғалысты ұйымдастырудың процедуралық құрамдас бөлігі болашақ әлеуметтік педагогтарды біз жоғарыда сипаттаған волонтерлік қызметтің әртүрлі түрлері мен формаларына тартуды анықтайды. Бұл компонент оқушылардың орындалатын жұмыс көлемін анықтау, жұмыс кезеңдерін бөліп көрсету, іс-әрекеттің әр кезеңінде мақсат пен міндеттерді қою, тапсырманы орындау кезінде уақыт бөлу, жұмыс кеңістігін ұйымдастыру, жұмыстың көлемін анықтау дағдыларын дамытумен мазмұнды түрде толтырылады деп есептейміз. тапсырманы өз бетінше орындау үшін қосымша ресурстарды (ақпарат, материал, еңбек және т.б.) тарту. Сонымен қатар, бұл компонент өзін-өзі басқарудың, өзін-өзі ұйымдастырудың және интроспекцияның белгілі бір деңгейін болжайды.

Болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметтегі кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру технологиясы кезең-кезеңімен жүзеге асыруды көздейді. Кезеңдердің реттілігі мақсаттардың күрделенуімен және қолданылатын педагогикалық құралдармен анықталады. Технологияның әрбір кезеңі жоғарыда анықталған шарттарға сәйкес келеді. Шарттардың сақталуы болашақ мамандардың кәсіптік бейімделу мен кәсібилендіруге қарай қозғалысын қамтамасыз етеді.

Біздің технологиямыздың әр кезеңінде студенттердің ЖОО-да оқу жылына, оқу процесінің барысына, болашақ әлеуметтік педагогтардың әлеуметтік пайдалы қызметке жеке және кәсіби дайындығына, студенттердің дербестік деңгейіне, еріктілердің

психологиялық ерекшеліктеріне, әлеуметтік сұранысқа және т.б. тікелей байланысты волонтерлік қызметтің әртүрлі түрлері мен формалары қолданылады.

Бірінші кезең – бағдарлау және ынталандыру. Бұл кезеңде волонтерлар қозғалысының кураторлары оқытушылар мен волонтерлар бірлестігінің жетекшілері студенттерді әлеуметтік маңызды іс-әрекеттерге бағыттап, ынталандырады. Болашақ әлеуметтік педагогтарды волонтерлік қызметке қосу бірінші курстан бастап жүзеге асырылады. Бірінші курс студенттеріне арналған кураторлық сағаттарда университеттің волонтерлік қозғалысының тұсаукесері ғана өткізілмейді. Студенттермен мұндай кездесулерді ұйымдастырушылардың алдына бірнеше міндеттер қойылады: волонтерлерді волонтерлік қызметке тарту, студенттердің қатысуының мүмкін нысандарын сипаттау, студенттік волонтерлердің қосымша мүмкіндіктерін сипаттау, волонтерлік қызметте мектеп тәжірибесі бар бірінші курс студенттерін анықтау. Мұндай кездесулердің студенттердің қажеттіліктері мен қозғаушы мотивтерінің қалыптасуына да ықпалы зор. Мотив іс-әрекеттің мақсаттарын, құралдары мен әдістерін таңдаудың негізі ретінде қызмет етеді, мінез-құлықтың немесе оның себебінің соңғы мақсаты ретінде әрекет етеді. Еріктілік мотивтері әр адамның бойында болатынын атап өткен жөн: біреулер үшін бұл мұқтаж адамдарға көмектесу және қолдау көрсету ниеті, басқалары үшін - достарының шеңберін кеңейту, ал студенттер үшін - бұл мүмкіндік. Қосымша білім мен практикалық жұмыс тәжірибесін алу.

Бұл кезеңде болашақ әлеуметтік педагогтардың педагогтармен қарым-қатынасы педагогтардың студенттердің қоғамдық пайдалы іс-әрекеттерін басқаруы ретінде жүзеге асырылады, бұл олардың кәсіби маңызды волонтерлік қызметке жеке және белсенді дайындығының бастапқы деңгейіне байланысты.

Екінші кезең – танысу және бейімделу кезеңі. Бұл кезең ішкі мотивтер мен сыртқы жағдайды сәйкестендіру үшін қажетті элемент болып табылады. Бейімделу волонтерлік іс-әрекет арқылы болашақ әлеуметтік педагогтың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру үдерісінің табысты болуы үшін қажетті мінез-құлқын, қабылдауын, ойлауын дамытуда көрінеді. Басқа кезеңдердегі сияқты екінші кезеңде де болашақ әлеуметтік

педагогтардың волонтерлік қызметі іс-әрекетті өзгерту және саралау принципіне негізделеді. Танысу және бейімделу кезеңінде қоғамдық пайдалы іс-әрекетке дайындығы кез келген деңгейдегі еріктілер студенттерден ұзақ уақыт дайындалуды, жауапкершілікпен қарауды, рөлдер мен функцияларды бөлуді, үнемі үйлестіруді және бақылауды талап ететін бір бұқаралық іс-шараны өткізуге тартылады. Ұйымдастыру процесінде студенттер университет деңгейінде волонтерлік қызметке тартылып, басқа оқу орындарында бірлескен басқару (үйлестіру) қағидаты бойынша ұйымдастырылатын іс-шараларға қатысу мүмкіндігін алады. Волонтерлерге волонтерлер бірлестігінің қызметін жоспарлау және үйлестіру, әкімшілікпен, факультет (институт) басшылығымен және әлеуметтік мекемелер әкімшілігімен өзара іс-әрекет ұйымдастыру өкілеттігі берілген.

Танысу және бейімделу кезеңінде волонтерлар университет тарапынан да, сауатты мамандар мен волонтерлік қызметтің сапасына қызығушылық танытатын ұйымдар, мекемелер мен құрылымдар тарапынан да арнайы дайындықтан өтеді.

Сондай-ақ осы кезеңде волонтерлерге тиісті диагноз қойылғаннан кейін волонтерлік қозғалыстың жетекшілері анықталады. Бұл ұйымдастырушылық қабілеті бар, көшбасшылық қасиеттері бар, оқу үлгерімі жоғары немесе орташа студенттер. Көшбасшының негізгі белгілерінің бірі – бағдар беру кездесулерін, жаттығуларды өткізу, қоғамдық іс-шараларды бақылау және т.б. өткізуге байланысты ұйымдастырушылық мәселелерді шешу үшін волонтерлік бірлестік жұмысына қатысуға ұмтылу. Мұндай студенттерді келесі, үшінші кезекте таңдауға мүмкіндік береді. , болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік бірлестіктердің жетекшілерімен бірлескен басқарудан өзін-өзі басқаруға көшуінің өзара әрекеттесу кезеңі.

Үшінші кезең – мазмұнды жүзеге асыру. Бұл кезеңде студенттер кәсіби бағдарланған волонтерлік іс-шараларды мағыналы түрде жүзеге асырады: шаралар, істер мен іс-шаралар орталықтандырылған, жүйелі және жүйелі түрде ұйымдастырылған, жүзеге асырылуын университеттің қоғамдық және тәрбие жұмысымен айналысатын құрылымдық бөлімшесі және волонтер кураторлары үйлестіреді. Акциялардың бастамашылары – ректорат, институт дирекциясы, факультет

басшылығы, оқытушылар арасынан кураторлар, т.б. студенттердің волонтерлік қызметі ұйымдастырылады. Бұл кезеңнің негізгі мақсаты жұмыстың басым бағыттарын, жұмыс жоспарын, волонтерлік іс-шаралардың нысаны мен жиілігін студент-волонтерлердің өздері ұсынып, жүзеге асырған кезде ұйымдасқан студенттік волонтерліктен арнайы ұйымдастырылған өзін-өзі басқаратын студенттік волонтерлікке көшуді дайындау және жүзеге асыру болып табылады. Бұл кезеңде студенттердің қоғамдық пайдалы іс-әрекетін басқаруды волонтерлер бірлестігінің жетекшілері және осы мақсаттар үшін университетте арнайы құрылған орган (бірлестік, клуб және т.б.) жүзеге асырады. Университет әкімшілігі мен профессорлық-оқытушылық құрамы бақылау қызметін атқарады және волонтерлерді ұйымдастыруға, оқытуға және біліктілігін арттыруға, волонтерлік қызмет бойынша тәжірибе алмасу және жұмыс сапасын арттыру үшін басқа волонтерлік бірлестіктермен байланыс орнатуға жан-жақты көмек көрсетеді.

Біз әзірлеген технологияның үшінші кезеңінде мұғалімдер мен студенттер арасындағы өзара әрекеттестік бірлескен басқару принципі бойынша жүзеге асырылады. Яғни, оқытушылар болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызмет процесін бақылауды жүзеге асырады және студенттер өз мәртебесіне байланысты шеше алмайтын мәселелерді шешеді: волонтерлерді арнайы даярлау, университеттің құрылымдық бөлімшелерімен өзара іс-қимылды ұйымдастыру, ынтымақтастық туралы келісімдер жасау, университеттің техникасы мен көлігін пайдалану құжаттары; волонтерлердің уәждемесін, олардың әлеуметтік-педагогикалық қызметке дайындығын зерттеумен айналысатын студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарын басқару, мектеп оқушыларының волонтерлік іс-әрекетін жобалау және т.б.

Төртінші кезең– өзін-өзі жүзеге асыру және өзін-өзі дамыту кезеңі. Өзін-өзі дамыту «тұлға дамуының саналы үдерісін», «Ішкі мәнді ұмтылыстар мен сыртқы әсерлер негізінде тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыру мақсатында мақсатты көп қырлы өзін-өзі өзгертуі». Бұл кезеңнің міндеттері: кәсіби бағдарланған волонтерлік қызметте студенттердің өзін-өзі жүзеге асыруы мен өзін-өзі дамытуына жағдай жасау; волонтерлік қызмет арқылы өз мүмкіндіктерін дамытудың жеке траекториясын құруға

көмектесу. Болашақ әлеуметтік педагогтардың өзін-өзі жүзеге асыруы және өзін-өзі дамытуы арнайы ұйымдастырылған өзін-өзі басқаратын студенттік волонтерлік қызмет жағдайында жүзеге асырылады, бұл кезде студенттер тек орындаушы ғана емес, сонымен бірге волонтерлік іс-әрекеттің бастамашысы, ұйымдастырушысы және үйлестірушісі болып табылады.

Технологиямыздың төртінші кезеңінде болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметін ұйымдастырудың процессуалдық және рефлексивтік құрамдас бөліктері жанартылды. Дәл өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту кезеңінде болашақ әлеуметтік педагогтар волонтерлік қызметтің кәсіби бағдарын түсінеді, оның мақсатын, өзінің кәсіби дамуы мен болашақ кәсіби қызметі үшін волонтерлік қызметтің маңыздылығын түсінеді. Студенттер кәсіби құндылықтарға негізделген интроспекция қажеттілігін саналы және мақсатты түрде түсінеді және оны жүзеге асыру, өз пікірлері мен әрекеттері үшін жауапкершілікті сезіну туралы рефлексия. Бұл кезеңде болашақ әлеуметтік педагогтарда орындалатын жұмыс көлемін анықтау, жұмыс кезеңдерін бөліп көрсету, қызметтің әр кезеңінде мақсат пен міндет қою, тапсырманы орындау кезінде уақыт бөлу, жұмыс кеңістігін ұйымдастыру, өз бетінше жұмыс істеуге қосымша ресурстар тарту қабілеттері қалыптасады.

Болашақ әлеуметтік педагогтардың төртінші кезеңде педагогтар арасынан шыққан волонтерлік қозғалыс жетекшілерімен өзара әрекеті өзін-өзі басқару түріне сәйкес жүзеге асырылады. Волонтерлер волонтерлік қызметтің барлық түрлерінде тәуелсіз:

- волонтерлар бірлестігінің қызметін жоспарлау;
- волонтерлар қауымдастығының мүшелері арасында рөлдер мен функцияларды бөлу;
- әлеуметтік бағыттағы әлеуметтік әрекеттер мен оқиғаларды дамыту;
- әлеуметтік бағыттағы іс-шаралар мен іс-шараларды өткізуді ұйымдастыру;
- жасақ мүшелерінің қызметін үйлестіру;
- білім беру және әлеуметтік мекемелермен байланыс;
- студенттердің волонтерлік қозғалысын танымал ету және т.б.

Біз ұсынып отырған білім беру технологиясы волонтерлік қызметте болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру үдерісінің сабақтастығын және динамизмін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру барлық құрамдас бөліктердің бірлігінде жүзеге асырылады (оның жеке элементтерін қалыптастырудан бастап олардың арасындағы әртүрлі тұрақты ішкі байланыстардың қалыптасуына және олардың тұтастай өмір сүруіне дейін).

Осылайша, болашақ әлеуметтік педагогтардың жоғары кәсіби білім беру мазмұнында студенттердің еріктілер қозғалысын белсендіру студенттің субъективті әрекетін жүзеге асыруын анықтайды және даралау мен әлеуметтену процестерін біріктіреді, болашақ әлеуметтік педагогтардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал етеді. Арнайы технологияның көмегімен болашақ әлеуметтік педагогтардың волонтерлік қызметтегі кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру бізге нәтиженің жеткілікті жоғары кепілі мен жаңа білім беру тәсілдерін жүзеге асыру мүмкіндігін береді, сонымен қатар педагогикалық тәжірибені сипаттауға мүмкіндік береді.

Әдістер мен зеріттеу нәтижелері:

Зеріттеу нысаны ретінде Педагогика және психология кафедрасының «Педагогика және психология», «Әлеуметтік педагог» білім беру бағдарламасының студенттері құрады. Барлығы 158 адам – 149 әйел және 9 ер адам. Респонденттердің орташа жасы 20,2 жасты құрады.

Еріктілердің мотивтері фокус-топтық әдіс арқылы, сондай-ақ сұхбат арқылы анықталды. Әлеуметтік мінез құлық түрлерін таңдауда студенттердің құрметін анықтау үшін арнайы жасалған сауалнама қолданылды, ол волонтер қызметінің 29 түрінен құралды. Респонденттерге белгілі бір түрдегі қоғам үшін маңыздылық дәрежесін бағалау ұсынылды (1-ден «мүлдем маңызды емес»- ден 5- ке дейінгі шкала бойынша- «өте маңызды»).

Зеріттеу нәтижелері: респонденттердің бестен бір бөлігі ғана (22,6%) волонтерлік қызмет тәжірибесіне ие болды.

Студенттердің волонтерлық практиканы жүзеге асыруға ниетін анықтау үшін «қазіргі волонтердің психологиялық портреті» тақырыбында сауалнама жүргізілді.

Сұраққа жауаптар: «Сіз ерікті қызметпен айналастыңыз ба?» респонденттердің 44,1%- «мұндай тәжірибе бар», ал 13,7%-ы еріктілер екенін анықтады. Сонымен қатар, 42,1% «жоқ, ешқашан айналыспадым» деп хабарлады.

Сауалнамаға қатысқандардың 60,5%-ы еріктіні басқа адамдардың өміріне бей-жай қарамайтын адам ретінде сипаттайды. Жастардың 35,1%-ы кез келген акциялармен іс-шараларға мерзімді қатысушының еріктісі болып саналады. Респонденттердің ең аз саны (4,4%) волонтер қайырымдылықпен айналысатын бай адам деп санайды.

Сауалнамаға қатысқандардың 54,5%-ы мотивацияның маңызды аспектісі бос уақытының жеткілікті мөлшері екеніне сенімді. Субъектілердің пікірінше, адамдарды мұндай әрекетке ең аз ынталандрады маңыздылығымен беделі (10,1%); өзін-өзі жариялауға деген ұмтылыс (8,3%).

Көпшілік волонтерға ізгі ниет, жауапкершілік және төзімділік (42,3%) сияқты қасиеттер тән деп санайды, ниет пен мейрімділік, көмекке келу қабілеті (24,4%), эмпатия, назар аудару (22,1%), мейрімділік, ашықтық, шынайылық, адалдық (10,2%), ақ көңілділік және әдептілік (1,0%).

Ерікті практикаларға қатысуға кедергілердің арасында уақыттың жетіспеушілігі (39,2%), тәжірибенің жетіспеушілігі (22,8%), ұйымдар туралы ақпараттың болмауы (20,0%) аталды. Респонденттердің бірдей саны (әрқайсысы 9) материалдық мүмкіндіктің, ынталандырудың және сыйақының болмауы да волонтерлік қызметте өзін-өзі жүзеге асыруға кедергі келтіреді деп санайды.

Еріктінің психологиялық портреті оның мотивтері, жеке қасиеттері және еріктілікпен жұмыстану шарттары туралы идеялар арқылы жасалады. Сауалнама қортындыларына сәйкес әлеуметтік міндетпен эмпатия және соған байланысты идеалистік мотивтер волонтерлік қызметті ынталандыруы мүмкін: қоғамдағы өзгерістерге ықпал ету, әлеуметтік пайдалы болу, мұқтаж адамдарға жауап беру, жақсылыққа жауап беру. Респонденттер пайдалы байланыстар алуды, мансап жолында өзімді сынап көруді, қосымша білім, дағдылар мен дағдыларды игеруді, тәжірибені кеңейтуді жатқызады. Волонтердің ең маңызды жеке қасиеттері-мейрімділік, ашықтық, шынайылық, ізгі ниет, жауапкершілік, көмектесуге деген ұмтылыс.

Қорытындылай келе, волонтерлік қызмет-бұл болашақ әлеуметтік мұғалімдердің жеке және кәсіби дамуы үшін құнды ресурс болып табылады. Ол педагогтар үшін тек қана практикалық дағдылар емес, сонымен қатар құндылықтар және өмірге гуманистік көзқарас қалыптастыруға көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Клепикова А.А. Добровольцы благотворительной организации в государственном учреждении для людей с тяжелой инвалидностью: конструкты волонтерства и профессионализма // Журнал исследований социальной политики. 2011. Т. 9. № 3.
2. Бусыгин В.П., Попова Е.В. Некоммерческие организации и волонтерство // Финансы и бизнес. 2014. № 2;
3. Бурчакова М.А., Хожемпо В.В. Волонтерство как форма проявления социальной ответственности государства, общества и бизнеса // Современные технологии управления. 2015. № 4 (52);
4. Кудринская Л.А. Добровольческий труд: опыт теоретической реконструкции. М. 2006;
5. Трохина А.В. Занятость волонтеров в России: формирование и регулирование. М. 2012.
6. Азарова Е.С. Психологические детерминанты и эффекты добровольческой деятельности: автореф. дис.канд. психол. наук: 19.00.01 / Азарова Елена Станиславовна. Хабаровск, 2008. 20 с.
7. Акимкин Е.М. Проблема управления развитием городов в региональном аспекте / Е. М. Акимкин, В.А. Шилова // Региональная социология: проблемы консолидации социального пространства в России / под ред. М. К. Горшкова [и др]. Москва : Новый хронограф, 2015. С. 259-285. ISBN 978-5-94881-290-8.
8. Алексеева А.А. Уверенность, обобщенное «доверие» и межличностное «доверие»: критерии различения / А.А. Алексеева // Социальная реальность. 2008. № 7. С. 95-98.
9. Американская социологическая мысль : тексты / под ред. В.И. Добренькова. Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1994. 496 с. ISBN 5-211-03099-0.
10. Американский красный крест [Электронный ресурс]. URL: [http:// www.redcross.org/about-us/history](http://www.redcross.org/about-us/history) (дата обращения: 20.02.2014).

11. Арсеньева Т.Н. Психолого-педагогические основы разработки и внедрения инновационных проектов молодежного добровольчества / Т.Н. Арсеньева // Изв. Рос. гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена. 2010. № 136. С. 46-55.

УДК 371.87

«ӨМІРГЕ ҚҰШТАРЛЫҚ» (ЕГДЕ ЖАСТАҒЫ АДАМДАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ БАҒДАРЛАМАСЫ)

*Б.Н. Тулегенова,
педагогика және психология
кафедрасының оқытушысы, магистр*

Аталған жобаға таңдалған тақырып егде жастағы адамдардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін қанағаттандырады, оларға қартайған кезде қажетті дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Бағдарлама сізге бұрын алған біліміңізді жаңартуға, толықтыруға және қолдануға, көкжиегіңізді үнемі кеңейтуге, мәдениетті арттыруға мүмкіндік береді. Кез-келген іс-әрекетке ену қарттардың әлеуметтік-психологиялық тұрақтылығын арттырады, олардың шығармашылығын арттырады, жас ерекшеліктеріне байланысты аға буын адамдар жиі жетіспейтін өзгерістерге деген ұмтылысты ынталандырады.

Егде жастағы адамдармен психологиялық жұмыстың өзіндік нюанстары бар. Тәжірибе көрсеткендей, егде жастағы адамдар орналасқан эмоционалды шиеленісті өтеудің бірнеше әдісі бар: бұл табиғатпен қарым-қатынас, өнерге деген құштарлық, жаңа маңызды іс-әрекеттің пайда болуы, жаңа қызығушылықтар. Психологтар мен әлеуметтік қызметкерлер атап өткендей, қарт адамдармен қарым-қатынаста олардың спорттық іс-шараларға, оқуға деген тәуелділігі байқалады, олар қуана-қуана сөйлеседі және жасына қарай қызығушылық төмендемейді. Мұндай іс-әрекеттің пікірлес адамдар тобында болатындығы, ол өте кең болмаса да, тұрақты қарым-қатынас шеңберін қалыптастырады. Бағдарлама тапсырмалармен, жаттығулармен, әңгімелермен, дәрістермен, ойындармен, релаксация және медитация сеанстарымен қаныққан, ең бастысы, мұндай сабақтар одан әрі

өзара әрекеттесу тұрғысынан өте перспективалы.

Таңдалған тақырыптың өзектілігі азаматтардың ең қорғалмаған және осал санатына назар аударылады және қарым-қатынастың жетіспеушілігі өтеледі, өйткені қазіргі қоғамда, әдетте, егде жастағы адамдар өздерін қажетсіз санап, жалғыздық сезімін сезінеді. Егде жастағы адамдармен сабаққа арналған әдістер іс жүзінде онша көп емес және "өмірге деген қызығушылық" бағдарламасы бұл олқылықтың орнын толтырады.

«Өмірге құштарлық» бағдарламасы егде жастағы және зейнеткерлік жастағы адамдарға ғана емес, зейнеткерлік жасқа дейінгі адамдарға да қолданыла алады. Бағдарлама орта мерзімді, үш кезеңде дайындық, бағдарламаны іске асыру, қорытынды кезеңдерде іске асырылады.

Мақсаты: қарттарды бейресми қарым-қатынасқа тарту, олардың әлеуметтік бейімделуін арттыру.

Міндеттері:

- егде жастағы психологиялық ерекшеліктер туралы хабарлау;
- әлеуметтік оқшаулануды азайту;
- өзін-өзі бағалауды арттыру; мазасыздық деңгейін төмендету;
- топ мүшелерінің психологиялық жағдайын жақсарту;
- коммуникативтік кедергілерді еңсеруге жәрдемдесу.

Жұмыс формалары, әдістері, технологиялары.

Ұсынылған бағдарламада біз келесі жұмыс технологияларын қолдандық:

- тапсырмалар, жаттығулар;
- шағын дәрістер, әңгімелер;
- рөлдік ойындар;
- медитация, релаксация;
- диагностикалық тексерулер, сауалнама.

«Өмірге күштарлық» бағдарламасы бойынша егде жастағы адамдарға арналған сабақтарды өткізудің тақырыптық жоспары

1 сабақ. Танысу.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз	10мин.
2.	«Менің есімім» жаттығуы	15мин.
3.	«Топ ережелері» тапсырмасы	10мин.
4.	САН (әл-ауқат, белсенділік, көңіл-күй) әдістемесі бойынша бастапқы диагностика	35мин.
5.	«Уақыт сызығы» жаттығуы.	25мин.
6.	"Мінезді бөлісу" жаттығуы	10мин.
7.	«Броундық қозғалыс» жаттығуы	30мин.
8.	Кері байланыс: «Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

2 сабақ. Біздің өміріміздегі стресс.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Жаттығу: «Алғы сөз».	15мин.
3.	Гештальт-терапия: «Тастанды дүкен».	35мин.
4.	Өңгімелесу «Біздің өміріміздегі стресс»	35мин.
5.	Релаксация: «Тыныштық мекені».	30мин.
6.	Шағын дәріс «Өзін-өзі сендіру - тиімді емдеу әдісі»	40мин.
7.	Кері байланыс: «Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

Іске асыру барысы.

1- кезең – дайындық. Үміткерлерді іріктеу. Топқа қабылдау кезінде алдын-ала сұхбат жүргізіледі. Денсаулық жағдайы туралы мәліметтер жиналуы керек, мақсатты топтың психологиялық қажеттіліктері талданады. Егде жастағы азаматтармен топтық сабақ жоспары жасалады.

2 - кезең – практикалық. Сабақтар бірнеше кезеңде өткізілді: Таныстыру; ақпараттық; практикалық; аналитикалық; рефлексивті.

3 – кезең - қорытынды. Тренингтік сабақтар аяқталғаннан кейін келесі іс - шаралар өткізілді-Мониторинг (САН әдістемесі қолданылды), оның нәтижелері диаграммаларда көрсетіледі.

«Дөңгелек үстел», онда қатысушылар – қарт адамдар мен психологтар өз әсерлерімен алмасады, қойылған мақсаттарды орындау және міндеттерді шешу бойынша қорытындылар жасалады. Қатысушылардың сезімдері мен тілектері көрсетілген сауалнама, сондай-ақ қатысушыларға "қарттарға арналған гимнастика"буклеттері таратылады.

Күтілетін нәтиже.

Егде жастағы адамдардың тренингке қатысуы нәтижесінде олардың белсенділік деңгейі, көңіл-күйі мен әл-ауқаты артады деп жоспарлануда. Олар өзін-өзі реттеу, қоғамның өзгертін жағдайларына бейімделу дағдыларын үйренеді, коммуникативті кедергілерді жеңуді үйренеді, Олардың мазасыздық деңгейі төмендейді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ключева Н.В. Влияние представлений о будущем на жизненную удовлетворенность пожилых людей / Н.В. Ключева // Вестник ЯрГУ. Серия Гуманитарные науки.-2014.-№3(29).- С.53-58.
2. Люсова О.В. Особенности формирования психологического здоровья женщин «третьего возраста» /О.В.Люсова//
3. Физическое воспитание и спортивная тренировка-Волгоград: ВГАФК.-2014.-№4(10).-С.54-59
4. Малкина-Пых, И.Г. Кризисы пожилого возраста. / И.Г. Малкина-Пых. - М.:Изд-во Эксмо,2005.-368с.
5. Методы арт-терапии в комплексной психосоциальной поддержке лиц пожилого и старческого возраста URL: http://www.treko.ru/show_mer_52173 (дата обращения 30.10.2014)
6. Морозова Е.В. Комплексная программа психологической реабилитации лиц пожилого возраста и инвалидов «Активное долголетие» URL: <http://psy.su/psyche/http://psy.su/psyche/projects/> (дата обращения 30.10.2014)
7. Франкл, В. Человек в поисках смысла. / В. Франкл. - М.: Прогресс, 1990. -368с.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ОРНЫ

*Н.И.Қасымбекова,
шетел тілдері кафедрасының оқытушы*

Инновация– латын тілінен «*innovation*» - жаңалық енгізу, өзгерту, жаңарту; енгізу ортасын құрудың, игерудің, пайдаланудың жаңа әдістерін жасау және тарату бойынша; жүйенің бір күйден екінші күйге өзгеруін тудыратын өзгеру мақсатын көздейтін жоспарлы жұмыстар.

Инновациялық технологиялар – білім беру жүйесінде жаңа компоненттің өндірілуіне немесе ашылуына бағытталған технология.

Инновациялық технологиялардың негізгі мақсаты -өзінің оқу-танымдық қызметін өз бетінше құруға және түзетуге қабілеті жоғары болатын болашақ маманның белсенді, шығармашылық тұлғасын қалыптастыру болып табылады.

Білім беру үрдісіндегінновациялық технологиялардеп, оқытушылар мен студенттердің өзара әсерлесуінің негізінде тиімді педагогикалық нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін жаңа әдістерді айтады.Инновациялықтехнологияқұжаттарды құрастыру, жасау жұмысында, презентациялар түріндегі сабақ дайындау, қарым-қатынасты және ынтымақтастықты ұйымдастыру кезінде баға жетпес көмек көрсетеді.

Жоғары оқу орнында оқытудың инновациялық технологияларының әртүрлі формалары білім алушылар үшін сабақтардың қызықты өтуіне мүмкіндік береді.Олай болса, қазіргі қоғамдаоқытушы/білім алушыкелесімаңызды дағдылардың дамуынаерекше көңіл бөлуі қажет:

Ø Өзінің іс-қимылдарын өзі жоспарлап, жасай білуі және сол бағытты тұрақты ұстай білуі керек;

Ø Ол үшін қажетті ресурстарды(оның ішінде информациялық) таба білуі керек;

Ø Информациюны алуда және таратудажұмысының нәтижесін сапалы, ұтымды, тиімді көрсете білуі керек;

Ø Кез-келген күрделі жағдайларда(қойылған мәселенің қиындығына қарамастан) компьютерді пайдалана білуі керек.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіндегі инновациялар:

- Жаһандану дәуірінің басталуына байланысты, әлемнің көптеген дамыған елдерінің білім беру жүйелерін үздіксіз жаңғырту және үнемі реформалау процесіне ілесе алу мақсатын көздейді.

- Қойылатын мақсаттарға байланысты, Қазақстандағы білім беру реформаларының басты мақсаты – білім беру жүйесін жаңа әлеуметтік-экономикалық ортаға бейімдеу болып табылады.

Қазақстан Республикасының білім беру саласын дамытудың саясаты – қоғамның ұдайы өндірісінің іргетасы болып, білім беруді одан әрі дамыту үшін жаңа мәнділігі мен бағыттарын белгілеуге арналған. Қазақстанда Білім беру саласындағы инновацияларды енгізу үдерісі үздіксіз. Елімізде білім беру сапасын жақсарту бойынша үнемі мақсаттар қойылып, шешілуде.

«Жоғары оқу орнындағы оқу үрдісін ағылшын тілі сабақтарында жүйелі түрде интеграциялау әдісі – экологиялық сананың қалыптасуын қамтамасыз ету жолы» атты мақаламда бүгінгі күнде білім беру үрдісіндегі инновациялық технологиялар мәселесі қозғалады. Заманауи талаптарға сай, ағылшын тілі сабақтарында ағылшын тілін игерумен қатар, бірнеше пәндердің интеграциясын қолдану, яғни жоғары оқу орындарындағы білім алушылар үшін экология және физика курсының кейбір материалдарын ағылшын тілі сабақтарында оқыту қарастырылады.

Студенттердің шығармашылық және танымдық қызығушылықтарын қалыптастыру процесінде экологиялық білімдерді қолдану, физика, биология және экология саласындағы материалдарды үйлестіру барысында студенттердің кез-келген экологиялық және жаһандық апаттардың себептерін өз бетінше зерттеуіне бағыттап, қызықтырып, зерттеуге ынтасын ояту, табиғаттағы экологиялық өзгерістерді физикалық, физикалық-биологиялық, астрономиялық себептермен байланыстыру қажет. Одан әрі адам мен техниканың табиғатты, қоршаған ортаны ластауының ықтимал теріс салдарын болдырмаудың немесе өзгерту жолдарын талқылауға болады.

Заманауи маман, өзінің негізгі оқу бағытынан басқа, тірі табиғат биологиясынан, түрлі қосылыстар химиясынан бастап, математикалық-экономикалық талдаудың қазіргі заманғы әдістеріне дейін, қазіргі заманғы өнердірістік техниканы білуі және түсінуі және оларды пайдалану ғана емес, сонымен қатар, олардың "экологиялық" деңгейін бағалау сияқты көптеген ғылыми пәндердің арсеналдарынан алынған мәліметтерді білуі тиіс.

Бүгінгі күнде білім беру үрдісіндегі инновациялық технологиялар:

Біріншіден, білім алушылардың танымдық белсенділігіне деген ынтасын жандандырады, әсіресе өз мамандығы бойынша *жобалау, шығармашылық мүмкіндіктері мен іскерлігін* арттыруы тиіс.

Екіншіден, білім алушылар үшін шығармашылық кеңістік ашық, соның арқасында студенттердің сапалы және қызықты жұмыстары да артады.

Үшіншіден, ақпараттандыру үрдісі – білім алушыларды ғана емес, сонымен қатар оның еңбегі мен мәдениетінің өнімділігінің артуына байланысты оқытушыларды да қызықтырады.

Мақалада қойылған мәселе: ағылшын тілін үйрету барысында болашақ маманның бірнеше пәннің мазмұнын қамтитын білімдерін қалыптастыру әдістері, табиғаттың бір құбылысына әртүрлі пәндер бойынша түрлі көзқарастарды біріктіре алуына көмектесетін әдістерді және экологиялық мәселелерді шешуде пәнаралық қатынастарды зерттеуде комплекстік тәсілдерді қалыптастыру.

Студенттердің алдына қойылатын және шешуді қажет ететін мәселелерді келесідей қоюға болады:

1. Бұл жерде болашақ мамандардың экологиялық білімі мен тәрбиеленуі ең алдымен олардың бойында табиғаттың тұтастығы, ондағы болып жататын құбылыстардың ара-қатынасы, олардың себептік шарттастығы, адам мен табиғаттың ара-қатынасы, соның салдарынан кейбір табиғаттағы үрдістердің бұзылуы;

2. Қоршаған ортаны тиімді пайдалану қажеттілігі, оның сан алуан ластанулардан қорғалуы, ғылыми-техникалық прогрестің теріс әсерлерін жою үшін ғылыми идеялар мен жаңалықтарды қолдану мүмкіндігі туып отыр.

3. Күн сайын ұлғайып келе жатқан экологиялық дағдарыстар бүгінгі таңдағы ғылым мен техниканың жетістіктеріне сүйенеді, оларға мыналар жатады: атомдық энергетиканың дамуы, энергияның жаңартылған көздерін пайдалану, магниттік-гидродинамикалық қондырғыларды, жаңа өлшеу аппаратуралары мен электрондық-есептеуіш техникасын пайдалану, қоршаған ортаны бақылаудың ғарыштық тәсілдерін қолдану.

4. Космостағы құбылыстарды экологиялық сипатқа шығарып, жастардың *экологиялық санасын* қалыптастыру.

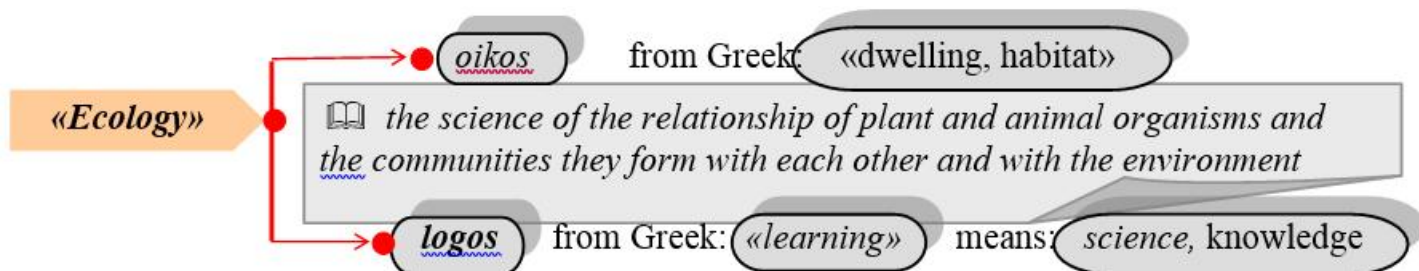
Әдістемелік зерттеу жұмысымының негізгі мақсаты – инновациялық бағыттағы физиканың экологияландырылған курсының әдістемелік жүйесінің негізінде ағылшын тілі сабақтарында оқыту жолдарын іздеу, сабақтарды тиімді құрастыру; заманауи талаптарға сай, ағылшын тілінигерумен қатар, бірнеше пәндердің интеграциясын қолдану, жоғары оқу орындарындағы білім алушылар үшін экологияландырылған физика курсының кейбір материалдарын ағылшын тілі сабақтарында оқыту.

Мысалы, планетамыздың атмосферасының ластану проблемасын физикалық, химиялық және биологиялық факторларды ескерусіз шешу мүмкін емес: егер кейбір факторлар дәстүрлі түрде атмосфера физикасының құзыретіне жатса, басқалары табиғи қосылыстар химиясына, ал басқалары тірі әлемнің флорасы мен фаунасының биологиясына жатады.

Ал осындай маңызды мәліметтерді тек сол пәндерді оқытуда ғана емес, ағылшын тілі сабақтарында да оқытса – негізгі алатын мамандығы бойынша интеграцияланған білімдерін жүйелі түрде ағылшын тілінде игергені әрі маңызды, әрі тиімді болады.

Білім алушыларға тапсырмаларды орындау барысында, жоғарыда келтірілген әдісті қолданып, терминдер мен анықтамаларды ағылшын тілінде блок-схемалар түрінде келтіруді ұсынамын:

Scheme 1 – interpretation of the term «*ecology*»:

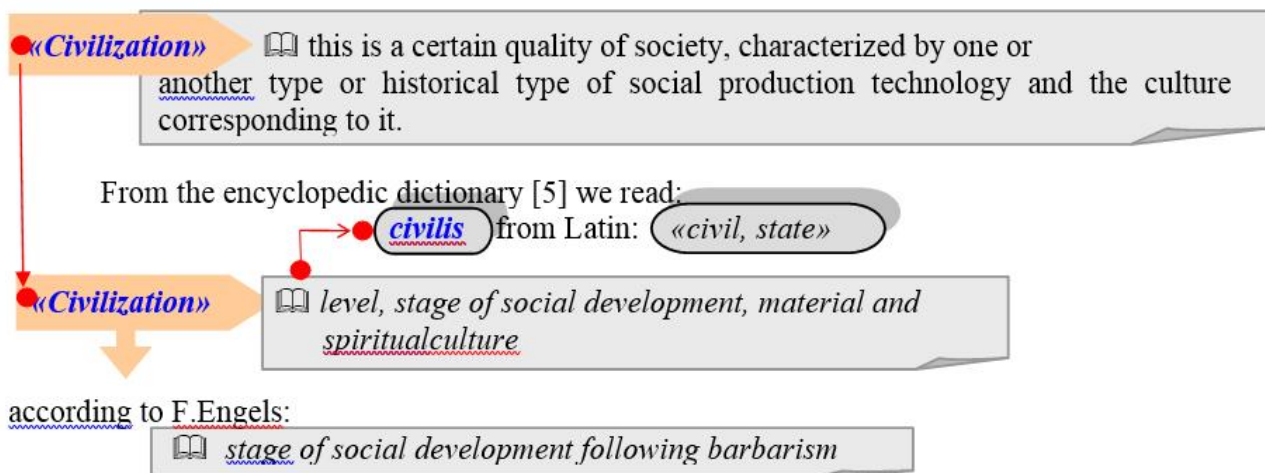

Scheme 2

• «Global problems» difficulties, problems, contradictions that can stand in the way of human development and social progress and need to be addressed; without their solution, this or that «social organism» will either die, or a real threat of destruction will appear.

• «Public production technology» *the way, the nature of the impact of society on nature and how it affects*

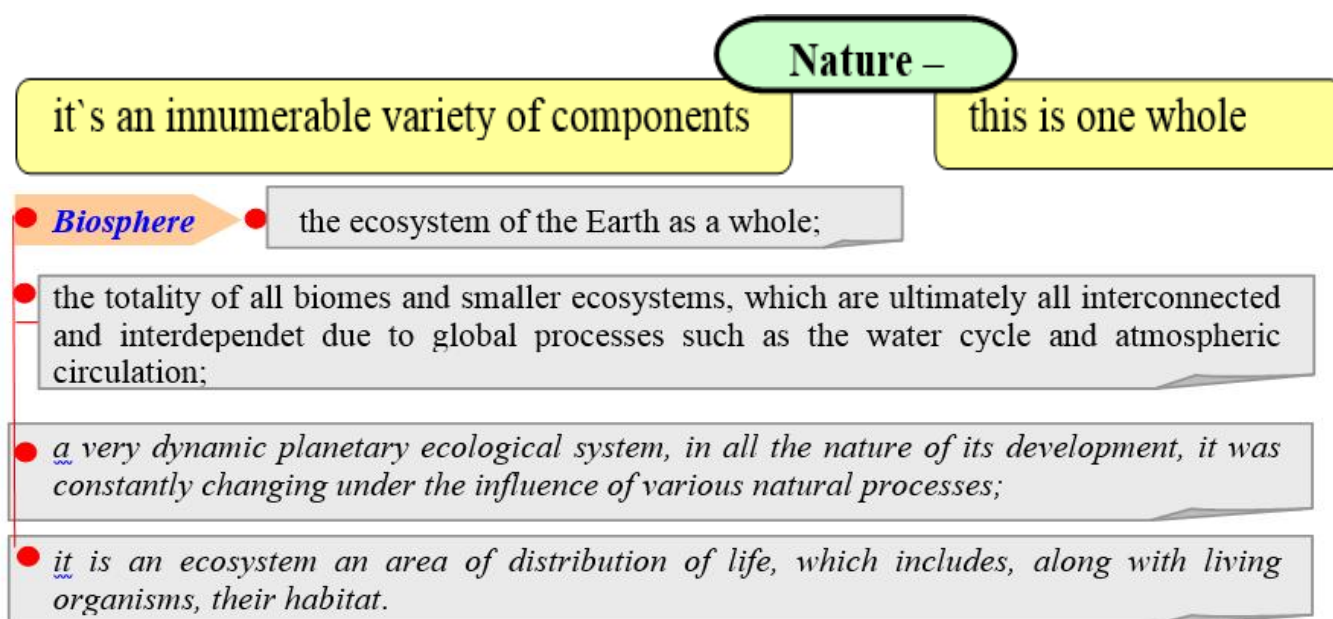
The next term in scheme 3 is closely related to the previous one in itself is important for the event-based understanding of the word itself.

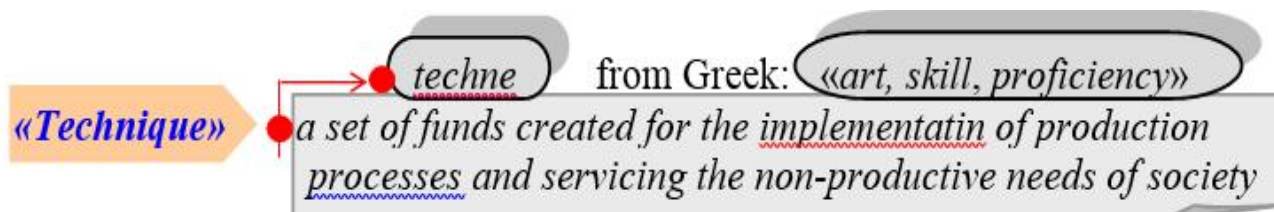
Келесі мысал: *әлеуметтік экология* – қоғам және қоршаған ортаның өзара әсерлесу мәселелерін зерттейтін ғылым.

Social ecology is a science that studies the problems of interaction between society and the environment:

Scheme 4

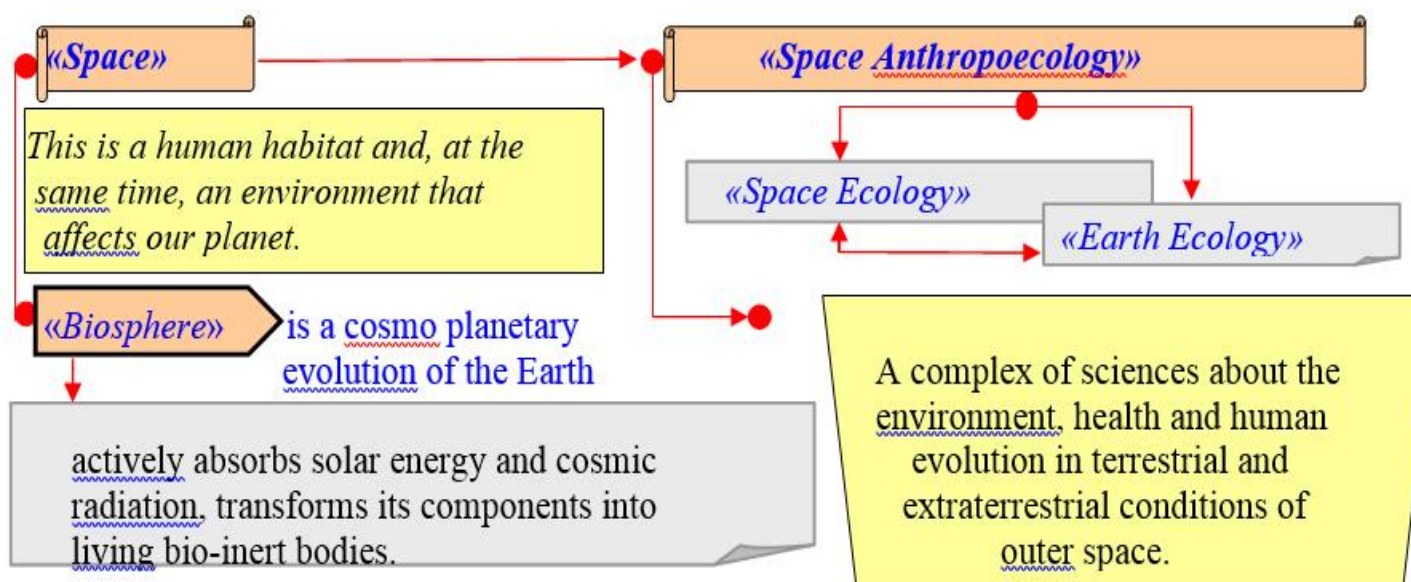

Scheme 5 – the term «technique» comes from the Greek:

Жер экологиясы, зарыштық экологиясына байланысты космос, космос және басқа датерминдермен және олардың анықтамаларымен толықтырамыз:

Scheme 6 – the concept of «Environment» for a person has expanded and «filled» with space, its bodies and expanse.

Мұндай оқыту әдісінің келесідей нәтижелерін келтіруге болады:

- Материалмен танысу, оны *түсіну* – ол алғашқы қадам, әдіскерлероны «*нольдік деңгей*» депатайды.

- Библиографиялық дерек-көздердің көмегімен материалды игеру студентті білімді игерудің *бірінші деңгейіне* жетелейді. Ол – кез-келген сыртқы ақпарат көзі болуы мүмкін: оқытушының оқитын дәрісі, оқу әдістемелік құралы, анықтамалықтар немесе оқулық.

- Білімді игерудің *екінші деңгейі* – оқыған материалдарын қайтаеске түсіре алуы. Бұл кезеңде студент өз бетінше алдын-ала оқыған және игерілген білімдерін жаңғыртады.

- *Үшінші деңгейде* студент өз білімін әртүрлі жағдайларда қолдана алады және таныс емес тапсырмаларды да шеше алады. Бұл – *эвристикалық қызметі*.

- *Төртінші, жоғары, деңгей* – білімді игеруде шығармашылық қасиеттерін таныту. Бұл кезеңде зерттеу және өнер-тапқыштық қасиеттеір байқалады – алған білімдері*толығымен игеріледі*.

Қорытынды

Заманауи оқыту мәселесі: ғылыми жаратылыстану циклы бойынша жүргізілетін пәндерді – физика, химия және астрономияны – үйрету үрдісі әр түрлі экологиялық өзгерістер туралы мәліметтердің қажеттілігін талап етеді.

Жастарды оқыту барысында ағылшын тілі сабақтарында жаратылыстану пәндерін экологиялық білімдермен сабақтастырып, оларды шет тілінде оқыту әдістемесін құрастырып жасау – оқуға баулудың тағы бір ерекше және пайдалы бағыты болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Национальный доклад по состоянию и развитию образования в Республике Казахстан (краткая версия). – Астана, 2011. – 75 с.

2. Кипнис Н.И. Использование интерактивных методик в преподавании. // Кипнис Н.И. // М., 2010. – 190с.

3. Коржуев А.В. Традиции и инновации в высшем профессиональном образовании // А.В. Коржуев, В.А. Попков. // – М.: Изд-во МГУ, 2009. – 300с.

4. Сайтимова Т.Н. Система общего образования в Казахстане: современное состояние и тенденции развития. Автореферат дисс. канд. пед.наук. – Волгоград, 2011. – 22 с.

5. Касымбекова Н.И., Мухамедрахимова Г.И. Системная интеграция в познании на основе экологизации процесса обучения английскому языку в вузе. Актуальные проблемы современной физики и смысловой педагогики = Actual problems of modern physics and semantic pedagogy: Материалы Республиканской научно-практической онлайн конференции, Караганда. 2021.

6. Мухамедрахимова Г.И., Касымбекова Н.И. О некоторых элементах усвоения учебного материала образовательного процесса студентами вузов в условиях реализации системных подходов при обучении английскому языку. Международный двуязычный научный журнал «Science and World» («Наука и Мир»), Open Academic Journals Index, Science and world РФ, Волгоград, 12 (100), Том 1. 2021. С. 42-44.

7. Мухамедрахимова Г.И., Касымбекова Н.И. О некоторых элементах усвоения учебного материала образовательного процесса студентами вузов в условиях реализации системных подходов при обучении английскому языку. Материалы IX Международной научно-практической конференции «Наука и образование в современном мире: вызовы XXI века»

8. Педагогические науки, I том. Нұр-Сұлтан – 2021. С.52-54.

МУЗЫКАНЫ ОҚЫТУДА МУЗЫКАЛЫҚ ИМПРОВИЗАЦИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Г.Б.Мусағалиева,

*мектепке дейінгі және бастауышта білім беру
кафедрасы аға оқытушысы, магистр*

Болашақ маман, қазіргі білім алушы өз кәсібін, өз пәнін, шексіз сүйетін адам. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашыл тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі.

Мағжан Жұмабаев айтқандай, *«Балаға білім бергенде, алыстан жақынға, таныстан жатқа көшіп, жаңа білімді ескі білімге байлап беру керек».*

Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты - бәсекеге қабілетті маман дайындау. Ізденімпаз оқытушының шығармашылығындағы ерекше тұс - оның өз пәнін *түрлендіріп*, білім алушының жүрегіне жол таба білуі.

«Импровизация» термині *«дайынсыз»* деп аударылған түрлендірілген латын сөзі болып табылады.

Дж. Коллиердің *«Джаздың қалыптасуы»* кітабына қоса берілген арнайы терминдер сөздігінде, *«импровизация»* - *«күтпеген, кенеттен»* деп аударылады [2].

Импровизация - адамның әлеуметтік және шығармашылық өмірінің маңызды және қызықты бөлігі. Ол әр түрлі іс-шараларда болуы мүмкін. Оның айрықша белгілері, әдістері мен тәсілдері шығармашылық бағытына немесе жеке ерекшеліктеріне байланысты.

Импровизация – бұл адамның кез-келген іс-әрекеті шеңберінде күтпеген, күтпеген, бір сәттік әрекет. Бұл шабытпен кескіндеме немесе сахнадан алдын-ала дайындықсыз сөйлеу мүмкіндігі сияқты туынды болуы мүмкін[2].

Музыкалық импровизация музыканың барлық іс -әрекеттерін қамтиды: аспапта ойнауда, музыкалық ырғақты жаттығулар жасауда, ән салуда, музыка шығаруда, нота жазуда, музыканы өңдеуде т.б.

Іс-әрекеттің бұл түрі балалардың өз идеясы мен қиялын іске асыру арқылы назарын аударады, жаңа интонациялардың пайда болуына үйретеді, музыканы қабылдаудың эмоционалдық деңгейін арттырады, сонымен қатар ән айту аппаратын, вокалдық және есту қабілетін дамытады[3].

Музыкалық-орындаушылық іс- әрекет импровизациясы:

- Күн күркіреуін, (барабандарды) бейнелеу;
- Судың сылдыры (түтікшелер арқылы толқын дыбысын салу)
- Аттың шабысы (стакандар пайдалану)
- Көкек ән салу (желдер);
- Жаңбыр (жазғы саңырауқұлақ, қайғылы күз)

Музыка шығару импровизациясы:

- Сурет бойынша әуен құрастырып, таңдаған музыкалық аспапта орындау;
- Әуен құру әдісі (2/4 өлшемінде музыкалық сөйлем (4-8 такт) шығару және импровизациялау);
- Ноталарды жалғастыр әдісі (суретке қарап музыка құрастырып, орындау);
- Соқпалы, шулы аспаптарда ырғақты сүйемелдеу ойлап тауып, орындау.

Музыкалық ырғақты дамытуға арналған жаттығу импровизациясы:

- Толқын әдісі (таяқшалармен музыка әуенін бейнелеу ирек, толқын т.б.);
- Сиқырлы сызықтар әдісі (сызықтар арқылы музыканы 4 екпінін көрсетіп, ырғағын анықтау);
- Нүктелер әдісі;
- Қол шапалақтау, аяқ топылдату т.б.;

Импровизация жаңашылдығы:

- білім алушының шығармашылық қабілетін дамытудың бір жолы;
- сабақтың дәстүрлі түрінің негізінде жасалған оқытудың жаңартылған түрі немес әдісі;

- қалыптан тыс, күнделікті қолданылатын әдістертерден өзгеше стандартты емес тәсіл.

бірінші белгісі- музыкалық шығарманың сипатын/характерін/ сезіну, естігеніне бірге қуану, не күйіну, эмоциялық әсерін көрсету, музыкалық образды түсіну қабілеті. Музыка баланы толғандырады, қабылдаушылық қабілетін оятады, өмір құбылыстарымен таныстырады, оларды бір -бірімен салыстыратын ой туғызады.

екінші белгісі- тыңдау қабілеттілігі, ең қарапайым музыкалық дыбысты тыңдап, ести білу мәдениетін байқайды. Ең қарапайым қасиетін (аспаптардың жоғары және төмен тембрлік дыбысын) салыстырады, шығарманың ең қарапайым құрылымын (әннің бастамасын, қайырмасын, бөлімдерін) айырады, бір -біріне қарама - қарсы көркем образдарын айқындайды.

үшінші белгісі- музыкаға шығармашылық көзқарастың көрінісі. Бала музыканы тыңдап отырғанда, көркем образды әнді, ойынды көз алдына елестете отырып, өзінше қабылдайды. Мысалы: маң - маң басқан аю, үркек қоян т.б[4].

Импровизацияны қолдану музыкаға деген қызығушылықты оятудың және музыкалық, шығармашылық тәжірибені жинақтаудың перспективалы әдісі болып табылады. Шынында да, мұндай жұмыс түрімен білім алушы бірден музыкамен тікелей байланысқа түседі. Сонымен қатар, импровизация үшін әркімнің өз дауысы, музыкалық аспапты алмастыратын алақандары және музыкаға ырғақты қимылдарды жасайтын мотор аппараты және қосымша құрылғылар да бар[5].

Музыкалық импровизация білім алушыларға не береді ?

- музыкалық іс-әрекеттерде білім алушылар барлығы белсене қатысады, қызығушылықтары артады, сабақтың сапасы өседі;

- белсендіруге көмектесетін стандартты емес іс-әрекеттермен оқу үдерісін әртараптандыру білім алушылардың ақыл-ой белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, өз бетімен жұмыс істеу, аспапта ойнау дағдыларын, ырғақты сезіну қабілеттерін дамытады;

- білім алушылар үшін музыкалық импровизацияны қолдану – бұл басқа психологиялық күйге көшу, қарым-қатынастың басқа

стилі, жағымды эмоциялар, жаңа сапада өзін сезіну, бұл жаңа міндеттер мен жауапкершіліктерді білдіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Байжігітов Б. Көркем өнер терминдерінің қысқаша түсіндірме сөздігі /Б.Байжігітов. –Алматы: РКБ, 1998. – 78 б.
2. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. «Теория музыкального образования». М., 2004.
3. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. «Теория музыкального образования». М., 2004.
4. Балтабаев М. Әсем саз: бастауыш сыныптарға арналған музыка әліппесі /М.Балтабаев, Б.Өтемуратова – Алматы:Атамекен, 1993 – 104 б.
5. Жакаева К.А. Музыка пәнін оқыту әдістемесі: Бакалавриат 050106 «Музыкалық білім» студенттеріне арналған оқу құрал / К.А. Жакаева, С.А. Жакаева; КГПУ. – Костанай:КГПУ, 2019. – 92 б.
6. Нағымова М.М. Өнер әлемі. Алматы, 2004. – 49 б.

УДК 159.9

ФОРМЫ АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА СТУДЕНТОВ

*Г.Н. Есеева,
старший преподаватель кафедры
всемирной истории и социально-политических дисциплин*

Вопросы активизации познавательной деятельности обучающихся относятся к числу наиболее актуальных проблем образовательного процесса, поскольку направлены на решение задачи повышения эффективности и качества учебного процесса. Всё большее значение в процессе обучения приобретают коммуникативные умения, способность к моделированию ситуаций, приобретению опыта ведения диалога, дискуссий, приобщению к творческой деятельности. Мотивация учебно-познавательной деятельности студентов оказывает непосредственное влияние на развитие личностных качеств, предоставляя стимулирующее действие для протекания

мыслительных процессов, становится источником интеллектуальной активности; мобилизует творческие силы на поиск и решения учебных задач, положительно влияет на качество знаний, их глубину и действенность, широту и систематизацию; является важнейшим внутренним условием развития стремления ксамообразованию, имеет диагностическое значение, т.е. служит показателем развития многих важных качеств личности [1].

В вузовской практике используются различные пути активизации познавательной деятельности. Важноделать упор на разнообразие форм, методов, средств обучения и осуществлять выбор таких их сочетаний, которые стимулируют активность и самостоятельность учащихся. Существуетбольшой арсенал способов активизации студентов на учебных занятиях. Для активизации познавательной деятельности студентов важно:

- опираться на интересы учащихся и одновременно формировать мотивы обучения;

- включать студентов в решение проблемных ситуаций в процессе поиска и решения проблем;

- использовать дидактические игры и дискуссии; использовать такие методы обучения, как беседа, пример, наглядный показ;

- стимулировать коллективные формы работы, взаимодействие студентов в обучении.

Одна из главных целей преподавателя как участника образовательного процесса при переходе к компетентностному обучению — научить молодых людей умению учиться. Это предполагает моделирование такой системы образования, в которой создаются условия для максимально возможной адаптации и развития каждой личности в образовательном учреждении. Конечная цель – создать такую атмосферу учения, при которой студенты совместно с преподавателем активно работают, сознательно размышляют над процессом обучения, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют знания, новые идеи, чувства или мнения об окружающем мире[2].

В данной статье будут освещены формы и способы активизации познавательной деятельности студентов первого курса. Перед преподавателями, работающими с первокурсниками, всегда возникает необходимость не только

изучить преподаваемую дисциплину, но и помочь студенту адаптироваться в новой системе образования. И здесь важно активизировать познавательный интерес первокурсников путем побуждения к энергичному, целенаправленному учению, применять разнообразные формы, методы, средства обучения для стимулирования активности обучающихся и достижения эффективности учебного процесса. Все примененные методы были апробированы при изучении дисциплины «Страноведение: страны Европы и Америки в XX-XXI вв.» со студентами первого курса ОП «Международные отношения». Количественный состав группы МО-12 составляет 20 человек.

На вводном занятии студенты были разделены на 4 группы по 5 человек. Каждой из подгрупп была предложена тема по следующим направлениям:

- самые известные личности XX века;
- самые важные события XX века;
- самые яркие изобретения XX века;
- великие фильмы XX века;

В течение 10 минут студенты должны были обсудить и назвать не менее 5 личностей, событий, изобретений и фильмов. Самая главная задача, которая ставилась перед студентами – аргументировать свой ответ. Почему выделяете в разряд «особых»? Какое влияние оказал (о) на ход мировой истории и международные отношения? Студенты обсуждали отобранный материал, сообща принимали решение, какие варианты наиболее аргументированы.

По теме «Первая мировая война» был применен метод «Ассоциограмма». В центре учебной доски в круге мелом прописывался термин «первая мировая война». Студенты по очереди подходили и записывали, проводя стрелочку от термина в любую сторону любые слова-ассоциации, связанные с первой мировой войной. Это и даты, и факты, события, имена, фамилии монархов, распавшиеся империи, военные блоки и т.д. На протяжении небольшого времени была исписана практически вся учебная доска. Затем используя эту большую схему, составленную студентами, было проведено обобщение материала по теме.

По теме «Система версальских договоров» была применена групповая форма работы с элементами ролевой игры.

В начале занятия, в ходе фронтального опроса студенты определили пять стран, победивших в первой мировой войне (Англия, Франция, Италия, США, Япония), а также пять проигравших стран (Германия, Австрия, Венгрия, Болгария, Турция). Все указанные страны были написаны на карточках, а студенты были разделены на маленькие подгруппы по два человека, каждой из которых попала либо победившая, либо проигравшая страна. Первое задание, которое они должны были выполнить – это объяснить цели участия выпавшей им страны в первой мировой войне. После этого, студенты выигравшего блока выбрали карточками, где были прописаны проигравшие государства. В итоге образовалось 5 подгрупп по 4 человека. Согласно выбранной стране, участники должны были согласовать условия мирного договора. Та подгруппа, которой досталась Германия подписывает Версальский договор, если Венгрия – Трианонский, Австрия – Сен-Жерменский, Болгария – Нейский, Турция – Севрский. На данном этапе уже использовались элементы ролевой игры. При обсуждении, стороны должны были выразить свое отношение к условиям договора. Страны – победители аргументировали, почему они принимают столь строгие требования к проигравшим странам, а проигравшие приводили возможные негативные последствия принятых решений. К примеру, как отнеслась Германия к требованиям выплаты репараций в размере 6 млрд. марок, потере 1/8 части своей территории и 1/10 части населения и т.д.? Или почему Турция отказалась ратифицировать Севрский договор? Таким образом, студенты оказались в роли конкретных участников данного исторического события, окунулись в процесс обсуждения проблем послевоенного урегулирования, и процесс усвоения данной темы стал более интересным и эффективным.

Для более глубокого усвоения и систематизации знаний студентов по проблеме фашизма был применен метод семинар - дискуссия. Такие занятия способствуют развитию у студентов навыков научной дискуссии, формированию умений высказывать свою точку зрения, аргументировать, доказывать, слушать и слышать других в процессе дискуссии. Студенты совершенствуют навыки самостоятельной работы с дополнительной литературой, источниками, осуществляют поиск ответов на проблемные вопросы. На обсуждение были вынесены различные вопросы

проблемного характера: Каковы причины и условия зарождения фашизма? Каковы особенности идеологии фашизма? Почему фашизм пришел к власти не во всех странах? Какова роль вождя в фашизме? В чем отличие нацизма и фашизма? Общее и особенное фашизма в Италии и Германии? Какие черты характерны для фашистского режима в Испании? Характерные признаки тоталитаризма? и т.д. В ходе обсуждения со студентами был проанализирован целый спектр вопросов, связанных с изучаемой проблемой. Примененные на семинаре методы и приемы, на мой взгляд, способствовали раскрытию творческого потенциала студентов, развитию у них навыков научной дискуссии и более глубокому усвоению материала.

Семинарское занятие по теме «Вторая мировая война», проводилось на восьмой неделе в открытом формате. По итогам данного занятия студентам были выставлены оценки по первому рубежному контролю по дисциплине.

По пунктам семинара, указанным в силлабусе студенты подготовили письменный конспект. Устный опрос не осуществлялся, дальнейшая работа семинара осуществлялась в форме групповой работы с применением различных приемов и методов.

1. Командам были розданы написанные на бумаге события и даты периода второй мировой войны: Нападение Германии на Польшу; Захват Голландии, Бельгии, Франции, Норвегии, Люксембурга; Начало военных действий против Советского Союза; Битва за Москву. Операция “Тайфун”; Подписание Вашингтонской декларации 26 государств о целях войны против фашизма; Начало военных действий англо-американских войск против Японии в Тихом океане; Начало Сталинградской битвы т.д. Вопросы были разрезаны и перемешаны. Команды в течении 5 минут должны были выстроить даты в правильной хронологической последовательности.

2. Конкурс капитанов.

На доске мелом были нарисованы четыре вертикальные линии с цифрами от одного до десяти. Капитаны получили цветные магнитные фишки. За каждым из них закреплялась одна из линий на доске задавались вопросы по истории второй мировой войны. Тот, кто отвечал первым, прикреплял магнитную фишку на свою линию. Таким образом они принесли своей команде определенное количество баллов, число которых было видно на доске по прикрепленным фишкам.

3. Командам по очереди демонстрировались портреты известных личностей периода второй мировой войны. Если

команды отгадывают чей это портрет, то получают 10 баллов. Если рассказывают о личности дополнительную информацию, то зарабатывают еще 5 баллов.

4. «Своя игра». Данный тур проводился в формате известной телевизионной игры «Своя игра». Студенты выбирают вопросы по категориям, которые имеют определенный балл – «200», «400», «600», «800», в соответствии со сложностью вопроса. Категории вопросов: «Битвы и сражения», «Военная техника», «Культура», «Личности», «Интересные факты».

Студенты работали в течение всего занятия, активно обсуждали вопросы и выполняли задания. Интеллектуальные игры являются серьезным инструментом воспитания личности учащегося и умения сотрудничать. Они объединяют в себе черты как игровой, так и учебной деятельности: развивают теоретическое мышление, требуя выполнения основных мыслительных операций.

Как отмечают современные исследователи, чем выше уровень познавательной деятельности, тем эффективнее весь процесс обучения, поскольку знания усваиваются быстрее и на более высоком уровне [3]. При выборе тех или иных методов обучения необходимо, прежде всего, стремиться к продуктивному результату. При этом от учащихся требуется не только понять, запомнить и воспроизвести полученные знания, но и уметь ими оперировать, применять их в практической деятельности, развивать, ведь степень продуктивности обучения

во многом зависит от уровня активности учебно-познавательной деятельности студента.

К понятию активизации познавательной деятельности примыкает понятие интенсификации обучения – изыскание возможностей передачи учащимся возрастающего объема информации при неизменной продолжительности обучения.

Интенсификация обучения рассматривается сегодня как одна из кардинальных задач развития всей системы образования. Идет поиск путей, которые позволили бы повысить темпы обучения, не снижая требования к качеству занятий обучаемых.

Примененные формы и методы активизации познавательной деятельности студентов безусловно способствовали раскрытию творческого потенциала студентов, развитию у них навыков самостоятельной и коллективной работы и более глубокому усвоению материала. В современных условиях наблюдается устойчивая тенденция падения ценности овладения теоретической информацией в глазах студентов падает. Ведь ответ практически на любой теоретический вопрос легко можно найти в интернете. К сожалению, наблюдается снижение интереса к учёбе, некая интеллектуальная пассивность. Поэтому особое внимание учителя должно быть уделено использованию методов и приёмов, требующих активной мыслительной деятельности, с помощью которых формируются умения сравнивать, обобщать, видеть проблему, формировать гипотезу, искать средства решения, корректировать полученные результаты. Преподаватель должен создавать микроклимат в группе обучающихся, способствующий раскрытию их мотивационного потенциала, интеллектуального интереса и стремления к саморазвитию на протяжении всей жизни.

Список использованной литературы:

1. Максимов Р.С., Клыков А.Д. Использование интерактивных форм обучения для активизации познавательного процесса у студентов прикладного бакалавриата // Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2016. №6 (108). С. 32-35.

2. Аликариева А.Н. Социальные проблемы активизации познавательной деятельности студенческой молодежи

//Бюллетень науки и практики, Т. 5. №9. 2019 г., г.Ташкент, Узбекистан

3. Крисковец Т.Н.,Графеева К.В. Активизация познавательной деятельности как предмет педагогического исследования //Современные проблемы науки и образования. – 2023. – № 3//<https://science-education.ru/ru/article/view?id=32579>

УДК 547.9

«СТЕРИК» БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАСЫНДАҒЫ ОНЛАЙН КУРСЫН ЖАҚСARTУ»

*М.Ш. Хайруллина,
химия кафедрасының
оқытушысы, магистр*

Бүгінгі таңда жаңа білім парадигмасы бірінші орынға студенттің білімін, білігі мен іскерлігін жетілдірумен қатар, оның тұлғасын, білім алу арқылы оның шығармашылық дамуын қойылып отыр. Сондықтан қазіргі уақыта педагогика ғылымының ерекшелігі – жеке тұлғалық дамуына бағытталған инновациялық оқыту технологияларын, интерактивті әдіс-тәсілдерді пайдалануға деген ұмтылысы.

Педагогикалық тілдегі «инновация» ұғымы «жаңалық енгізу», «жаңалық», «реформалау» ұғымдарымен теңестіріледі, ал барынша кең мағынасында – жүйедегі барлық өзгеріс деген ұғымды береді. «Инновация» термині ғылыми айналымға ХХ ғасырдың 40-шы жылдарынан бастап берік ене бастады. Сондықтан «инновация» қазіргі ғылыми-техникалық дамудың маңызды көріністерінің формасы ретінде есептеледі.

Инновация теориясының бастапқы негізін салушылар неміс ғалымдары В.Зомбарт, В.Метгерлих және австралиялық экономист И.Шумпетер бұл жағдайды әлеуметтік-экономикалық және технологиялық процестерге байланысты қолданған. Инновация ұғымына ғалымдар әртүрлі анықтама береді. Мысалы, Э.М.Роджерс "Инновация – нақтылы бір адамға жаңа болып табылатын идея", - деп түсіндірсе, Майлс "Инновация" –

арнайы жаңа өзгеріс. Біз одан жүйелі міндеттеріміздің жүзеге асуын, шешілуін күтеміз", - деген.

Жалпы инновация және өзгеріс ұғымдарын көбіне синонимдік қатынаста қарастырады, егер бұл өзгеріс бүкіл білім беру жүйесіне таралатын болса, оны инновация деуге болады. Бірақ кез-келген өзгерісті инновация деп тағы айта алмаймыз. Инновация болу үшін алдын ала қойылған мақсаттардың оңды нәтижесін, жемісін көру қажет.

Технологияның дамыған заманында білім беру сапасын арттыру негізгі міндеттердің бірі. Осыған орай көптеген білім беру платформалары дамып, қоланыс табуда. Солардың бірі - "Stepik" білім беру платформасында онлайн курс жасақтау, білім алушыларға тиімді әрі қол жетімді оқу ақпаратын игерту құралы екені анықталуда. Оқытудың бұл түрі еркін және тәуелсіз болуға мүмкіндік береді.

"Stepik" білім беру платформасында фотосуреттер, видео және файлдар, сілтемелер, тест тапсырмаларын, эксперименттік немесе тереңдетілген тапсырмаларды қамтамасыз ететін онлайн курс.

Бұл платформадағы курстың күндізгі білім беруден айырмашылығы, нақты уақыт режимінде тапсырмаларды талдап, ойландыратын сұрақтар қоюға болатындығы. Барлық теориялық және практикалық база білім алушыға кез келген уақытта қол жетімділігі. Сондай-ақ, өзара қа қолдану жолдарын анықтап, оқу үдерісінде қолдану.

"Stepik" платформасының тиімді жақтары: Бұл теориялық мәліметтер, тапсырмалар, сауалнамалар, тестілермен қамтамасыз ететін қосымша. Бұл "Stepik" платформаны ПК немесе смартфондар арқылы жаңа білім мен дағдыларды игере алады. Сонымен қатар, қосымшаның тегін болуы, яғни кейбір кеңейтілген мүмкіндіктер қажет жағдайда ғана сатып алу қажет. Платформада тапсырмаларды қайта қарастырып, қателіктерді түзетуге болады. Жобаның міндеттеріне сай "Stepik" платформасы онлайн курсы арқылы білім беру үдерісі әдістемелік жағынан қамтамасыз етілді.

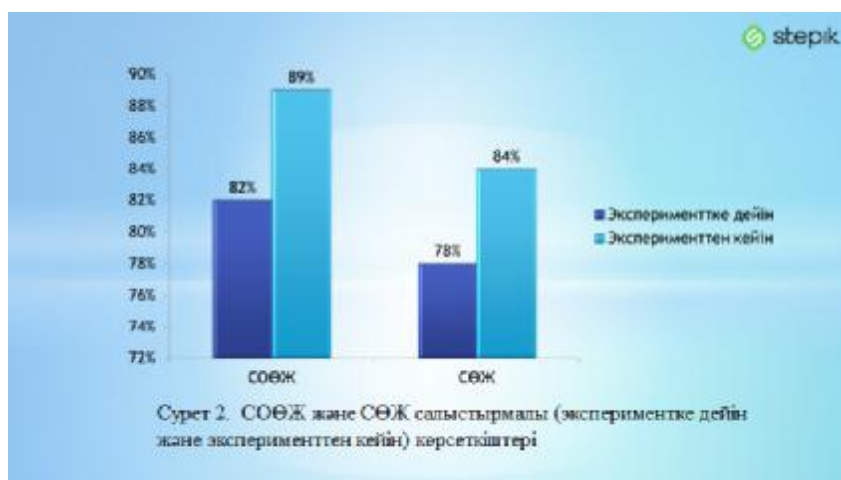
Жұмысты орындау барысында студенттермен «Биохимия» курсының тиімділігі турал сауалнама жүргізілді. Нәтижесінде зертханалық жұмыты онлайн оқығаннан, офлайн түрде жүргізу

тиімді екенін көрсетті. Себебі жұмыс жасап, нәтижесін көзбен дәлелдеп көргендері маңызды екендігін атап көрсетті.

СОӨЖ және СӨЖ тапсырмаларын орындап тапсыру, керісінше онлайн оқыту түрінде ыңғайлы екенін атап көрсетті.

Келесі диаграммада студенттердің білім сапасының салыстырмалы көрсеткіші көрсетілген.

Жұмыс қорытындысы:

- "Stepik" платформасында «Биохимия» пәнінен оқу-әдістемелік мәліметтерді жасақталды;

- Студенттердің оқу жұмыстарын ұйымдастыруда, "Stepik" білім беру платформасын қолдану жолдары анықталып, оқу үдерісінде қолданылды. Нәтижесінде, студенттердің оқу құзыреттілігі, шығармашылық белсенділігі дамып, пән бойынша білім сапасының көрсеткіші артты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Биохимия: Оқулық Е.С. Северин ред. (қазақ тіліне аударған және жауапты редакторы А.Ж.Сейтебетова), Мәскеу, 2014. – 768б.
2. Denise R. Ferrier // Lippincott's Illustrated Reviews: Biochemistry. 6th Edition. – New Delhi, 2014. – 564 p.
3. Электронды оқулық «Биохимия. Виртуальные лаборатории», ООО «Компетентум», 2009 г.
4. Плешкова С.М. және басқалары «Биохимияны студенттердің өздігінен оқып-білуіне арналған оқу құралы» Бөлім. «Белоктар, ферменттер, энергия алмасуы, витаминдер»; Бөлім. «Заттар алмасуы және оның реттелуі»; Бөлім. «Адам ағзасындағы сұйықтықтар мен тіндер биохимиясы». – Алматы, 2009 ж.
5. Сейтебетов Т.С., Төлеуов Б.И., Сейтебетова А.Ж.. Биологиялық химия.-Қарағанды, 2007
6. Сеитов З.С. Биологиялық химия, Алматы, 2012 ж. – 570 б.
7. Абитаева С.А. «Биохимияның кейбір тараулары» – Алматы, 2004ж. – 144 б.
8. Тестілер /5, 94-132 б.; Электрондық нұсқау «Практикум по биохимии», Гумаров М.Х., Ниязова Р.Е., 2007

УДК 81'243(043.3)

ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ С ПОМОЩЬЮ ТЕХНОЛОГИИ ВИРТУАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

*З.Е.Бисманова,
магистр, преподаватель
кафедры иностранных языков*

В настоящее время все больше внимания уделяется вопросам мотивации и использования новых технологий в стимулировании процесса изучения иностранных языков.

В статье раскрывается понятие виртуальной реальности (VR) и технологий VR созданных для образовательной среды. Данные технологии уже используются в образовательных учреждениях и имеют высокий потенциал развития. Однако, в настоящее время

существует ряд проблем, усложняющих внедрение новых VR-технологий в образовательную среду [1, 128].

Для изучения иностранного языка, как и любого другого предмета из области новых знаний, необходимо полное погружение, а в данном, конкретном, случае погружение в естественную языковую среду для достижения наилучшего результата. Многие исследователи в области преподавания английского языка как иностранного советуют, как один из вариантов применения данного метода полного погружения, обучение за рубежом в англоязычных странах. Однако, данный метод весьма затратен и не является общедоступным. Для ознакомления с естественной языковой средой образовательных моделей создавались и краткосрочные языковые курсы в англоговорящих странах, проекты по двуязычному образованию, обмену студентами, а также были использованы методики активного обучения через аудио, видео, деловые игры на иностранном языке. Всё это приближает изучение языка к реальной жизни и реальным ситуациям его использования. Однако, эти методы так же не приносят идеального результата. Дело обстоит не только в материалах для обучения и невозможности полного погружения в языковую среду в повседневной жизни, но и в мотивации [2, 432].

Научно-технологический прогресс приводит к изменениям во всех сферах нашей жизни, в том числе и в сфере образования. Для повышения своего профессионализма и подтверждения квалификации педагоги должны находиться в постоянном процессе обучения новым методам и быть в курсе изменений и новшеств в методиках обучения языку.

Виртуальная реальность(англ. virtualreality, VR, искусственная реальность) – это созданный техническими средствами мир, передаваемый человеку через его ощущения: зрение, слух, осязание и другие [3, 18].

Полное погружение в виртуальную реальность достигается только при использовании специальных устройств, которые имитируют взаимодействие человека с ней с помощью органов чувств. Базовые способы воссоздания реальности: изображения, звуки, имитация тактильных ощущений, управление объектами, прямое подключение к нервной системе.

Преимущества VR в сфере образования:

- наглядность процессов,
- можно показать всё, что угодно,
- вовлечение в обучение,
- возможность дистанционного обучения,
- интересная подача скучного материала,
- тренировка и отработка различных навыков.

Положительные стороны использования VR-технологий.

Заинтересованность: Погружение в виртуальный мир является чем-то необычным для людей, поэтому получение знаний английского языка с помощью VR-технологий увеличивает мотивацию изучать данный язык;

Наглядность: При помощи виртуальной реальности ученики смогут оказаться, к примеру, в какой-нибудь англоязычной стране, поговорить с носителями английского языка, что сложно осуществить в реальности;

Интерактивность: Виртуальная реальность позволяет не только наблюдать за происходящим от первого лица в режиме 3D, но и активно участвовать в образовательном процессе [4, 89-93].

Лучшие приложения для изучения английского языка:

MondlyVRorATiStudios—это разработка для VR-шлемов, специально для изучения иностранных языков. В ней ученик переносится в среду, где может взаимодействовать с виртуальным миром и персонажами с помощью технологий распознавания речи. Пользователь данного приложения может самостоятельно выбрать в каких ситуациях он хотел бы оказаться для отработки навыков коммуникации на иностранном языке: отель, ресторан, жд станции, такси и другое. Данное приложение рекомендовано для учащихся с уровнем - рге-intermediate для практики простых диалогов.

2. VirtualSpeech – данная программа с использованием шлема виртуальной реальности помогает почувствовать себя спикером на конференции. Это также развивает навык коммуникации на иностранном языке, память и навыки восприятия на слух звучащей иностранной речи. В данном приложении существует функция возможности сохранить аудиофайл своего выступления перед виртуальными коллегами.

3. VR learnEnglish – Виртуальное средство для изучения лексики. Здесь с помощью шлема виртуальной реальности можно передвигаться по квартире и видеть названия объектов на иностранном языке с возможностью прослушивания правильного произношения данных слов. таких, как: холодильник, зеркало, дверь и другое.

Система программы способна собирать данные в портфолио по каждому ученику, с указанием частоты грамматических и лексических ошибок, качества произношения и скорости его речи, что позволяет учителю следить за успеваемостью каждого ученика и видеть слабые места для дальнейших проработок в классе. Как было упомянуто ранее, существует и целый ряд приложений виртуальной реальности в образовательной сфере, находящийся ещё на стадии разработки или доработки. Это игры с полным погружением. видео на 360° с записью речи реального актёра, с которым можно вести диалог, использование искусственного интеллекта, поддерживающего диалог с пользователем приложения. Насколько успешна будет реализация данных проектов покажет будущее. Рынок изучения иностранных языков в виртуальной реальности представляет собой множество разработок разной степени качества завершенности. В отличие от устоявшегося рынка классических учебников по иностранному языку, где уже выработанные и проверенные временем каноны и лидеры продаж, в сфере виртуальной реальности таких лидеров пока нет в силу новизны данной технологии. Однако, использование виртуальной реальности в процессе обучения иностранному языку может быть задействовано как один из новых инструментов дополняющий существующий набор методических средств. А дальнейшее расширение возможностей виртуальной обучающей среды имеет огромный потенциал в наше время и требует новых исследований и изучения в контексте новых сфер применения [5, 216].

Список использованной литературы:

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов): учеб. пособие / Е. Е. Анисимова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 128 с.

2. Анисимова Т. В. Современная деловая риторика: учеб. пособие / Т. В. Анисимова, Е. Г. Гимпельсон. - М.: МПСИ, 2004. - 432 с.

3. Антюшина М.О. Обучение иноязычной профессиональной речи будущего учителя иностранного языка в процессе профессиональной подготовки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / М.О. Антюшина. – Пенза, 2006. – 18 с.

4. Апальков В.Г. Компонентный состав межкультурной компетенции / В.Г. Апальков, П. В. Сысоев // Вестник Тамбовского ун-та. Серия: Гуманитарные науки. - 2008. - №8. - С. 89-93.

5. Архипова Ю.В. Методика формирования речемыслительных стратегий студентов на основе предъявления тексто-графической информации: Английский язык, неязыковое среднее специальное учебное заведение: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. В. Архипова. – Тамбов, 2005. – 216 с.

III БӨЛІМ

ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

УДК 902

САРАМАН БАРЫСЫНДАҒЫ ТАРИХИ-МӘДЕНИ ЕСКЕРТКІШТЕРДІҢ ОРНЫН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУДІҢ ӘДІСТЕМЕСІ

Е.Е.Клышев,

Д.З. Сагидуллаев,

ҚР тарихы кафедрасының оқытушылары

Аэрофототүсірілім. Аэрофототүсірілім археологиялық орындарды табу, орналастыру және құжаттау үшін археологиялық зерттеулер саласында қолданылатын құрал. Бұл технология-ны қолдану әскери бақылау әдісі ретінде бұрынғы қолданысынан бастап дамыды. Бірінші әлемархеологиялық зерттеудің жойылмайтын құралын ұсынады.

Археологиялық фотосуреттер техникасы арқылы археологиялық объектілерді құжаттау археологиялық зерттеу үшін сайттың көптеген қара және ақ фотосуреттерін жинау үшін цифрлық камераларды, ГАЖ және ректификациялау бағдарламалық жасақтамаларын пайдалануды көздейді. Бұл фотосуреттерді археологтар сайттың егжей-тегжейін жақсарту және композициялық сипаттамаларын салу үшін қолдана алады. Бұл нәтижелер көбінесе археолог-тарға сайттардың ландшафты ерекшеліктерін ескере отырып картаны жасауға мүмкіндік беретін географиялық құрылым құру үшін талданады.

Содан кейін аэрофототүсірілім танылған сайттар көлеңкелі жерлерге, дақылдар мен топырақ белгілеріне жіктеледі.

Географиялық ақпараттық жүйелер. Географиялық ақпарат жүйесі(ГАЖ) археологиялық орындардың кеңістіктік деректерін құжаттау, зерттеу және талдау үшін цифрлық археология шеңберінде қолданылады. Археология-ны зерттеу кезінде ГАЖ қолдану далалық археологиялық және экологиялық деректерді жинауды, негізінен, аэрофототүсірілім,кеңістіктік

таным, сандық карталар және жерсеріктік кескін. Археологиялық деректерді талдауда ГАЗ қолдану археологтарға жинақталған деректерді тиімді өңдеуге, кеңістіктік талдау жасау арқылы археологиялық объектілердің ландшафттарын қайта құруға және археологиялық табылған мәліметтерді мемлекеттік мұрағатқа беруге мүмкіндік береді. Осы сандық әдісті қолдану археологтардың ежелгі археологиялық нысандардың географиясы мен кеңістіктік байланыстарын талдау қабілеттерін арттырды.

3D модельдеу. 3D модельдеу археологиялық зерттеулер барысында деректерді түсіндіру, талдау және визуалдау үшін қолданылатын сандық әдіс. Техника жерсеріктік кескіндеме және аэрофототүсіру әдістерін қолданады, сандық бейнелеу-дің басқа әдістерімен қатар, 3D модельдерін құру үшін география, сәулет және тарихи орындардың археологиялық олжалары

Компьютерлік технологияны қолдану археологтардың көмегімен суреттердің реттілігін көп мөлшерде жинауға және өңдеуге мүмкіндік береді. Фотографиялық құрылымды картографиялау осы 3D модельдерінің құрылысы шеңберінде.

Жалпы станция Теодолит. Жалпы станция теодолиті (TST) - маркалармен қаруланған археологиялық объектілерді талдау үшін қашықтықты өлшеудің электрондық технологиясын қолданады. TST технологиясы археологиялық алаңның қашықтығын құжаттап, карталарды құруға мүмкіндік береді. Бұл TST құралы мен таңдалған учаске арасындағы қашықтықты өлшеу арқылы жүзеге асырылады. Археологиялық зерттеу әдісі ретінде рефлекторсыз TST технологиясын қолдану археологиялық объектілердің өлшемдерін тіркеу үшін инфрақызыл сәулені пайдаланады, бұл археологтарға биіктікте мүмкін сәйкессіздіктерге қарамастан сайттардың кеңістіктегі ландшафтын зерттеуге мүмкіндік береді.

TST технологиясы тікелей геодезия әдісі болып саналады, өйткені ол оператордың тірек нүктелерін қолмен алуын қолданады. TST әдістері археологиялық зерттеу аяқталғаннан кейін деректерді жүктеуге және талдауға мүмкіндік береді, археологтың далалық талдау жүргізу кезінде хабардарлығын шектейді. Алайда, егер TST технологиясы портативті компьютер археологиялық деректерді тіркей отырып, археолог деректерді жиналуына қарай қарай алады.

Мәліметтер жинау. Қосымша ақпарат: Сандық сақтау

Археологиялық зерттеулерде ақпараттық коммуникациялық технологияны және сандық техниканы қолдану археологиялық деректерді құжаттаудың дамуын одан әрі арттырды. Археологиялық зерттеулерді жүргізу барысында заманауи технологияларды енгізу коммерциялық, академиялық және мұраны басқару салаларының біртұтас болуына мүмкіндік берді. Археологиялық деректерді есепке алу мәліметтермен жұмыс істеу барысында жинақтау, талдау және ұсыну әдістері арқылы ажыратылады.

Археологиялық зерттеулер жүргізу кезінде цифрлық технологиялар арқылы жиналған мәліметтер сақталады мұрағаттарсандық қоймаларда. Осыдан кейін мәліметтер базасына қол жетімділікті және одан әрі зерттеу үшін талдау жасауды қамтамасыз ету үшін тұтастығы тексеріледі. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар мен цифрлық техниканың дамуы археологиялық зерттеулерден көп көлемде мәліметтер жинауға және сақтауға мүмкіндік берді.

Далалық жұмыстардағы қосымшалар Сарно моншаларында римдік қабырға суреттерін виртуалды қалпына келтіру. Сандық технологияны виртуалды талдау және 3D қайта құру арқылы қолдану фригидарий Сарно моншаларында Римархеологтарға нашарлаған қабырға суреттерін қалпына келтіруге және сақтауға мүмкіндік берді. Қайта құруға бояу қабаттарындағы тұздар мен үйкелістерді цифрлық түрде жою кірді. Археологтардың виртуалды анализ бен сандық бейнені қолдануы қабырға декорацияларын сақтауға және қайта құруға оның алғашқы құрастыру әдістері туралы археологиялық деректерді ашуға мүмкіндік берді.

Delphi4Delphi. Delphi үшін мұра бастамасын оқытудың цифрлық кәсіпорны, әйтпесе Delphi4Delphi деп аталады, археологтар тарихи орындарды құжаттандыру және қалпына келтіру үшін жүргізетін ғылыми жоба Delphi, Греция. Жоба археологиялық жұмыстарды жүргізуге және қалпына келтіруге бағытталған ескерткіштер және 3D бейнелеу және реконструкциялау арқылы Delphi-де орналасқан артефактілер. Зерттелген археологиялық орындар Аполлон храмы, Афина-Пронеа қорығы, Сифиялықтардың қазынасы, театр және гимназия және сол жерде орналасқан қола арба және мәрмәр

сфинкс.Жоба археологиялық орындарды құжаттау, талдау және қайта құру үшін спектрлік құжаттаманың цифрлық әдістерін, 3D стерео фотосурет жүйелерін және 3D құрылымдарға 2 өлшемді кескіндерді өңдеуді қолданды.

Кескінді қалпына келтіруге арналған көп нысанды сегментация. Кескінді қалпына келтіру үшін көп объектілі сегменттеу немесе MOSAIC + - бұл археологтар Италияның Салерно қаласындағы Санкт-Трофимена шіркеуінен табылған фрагменттерді қалпына келтіру үшін жүргізген жоба.Археологтар Visitation фрескасымен боялған кракельураны анықтауға байланысты зерттеулер жүргізді Франческо Сальвати 1538 ж, патчтың әр түрлі өлшемдерін қолдана отырыпкескіндеме қазіргі. Бұл зерттеу кескінді қалпына келтіру кезінде үлкен тесіктердің таралуына байланысты осы сандық кескіндеу технологиясын оңтайлы емес деп тапты.Фреска фрагменттері мен оларды реконструкциялау бойынша крэквеллюрді анықтау және бояу процестеріне дейін және өткеннен кейін одан әрі зерттеу жүргізілді.

MOSAIC + археологтардың жұмысын каталог, археологиялық орындардан табылған фрагменттерді индекстеу, іздеу және қайта құру арқылы дамытуды мақсат етіп, түс пен пішін ерекшеліктерін шығаруды дәл аяқтауға мүмкіндік берді.Осы зерттеулерді жүргізу барысында цифрлық техниканы қолдану арқылы нәтижелер археологиялық өнер туындыларының келбетін қалпына келтіру және археологтардың фрагменттелген артефактілерді қалпына келтіруге көмектесу үшін виртуалды қайта құру мүмкіндігін көрсетеді.

Maxentius 3D жобасы. Қолға алған Maxentius 3D жобасы Sapienza университетіИталияда орналасқан - бұл 3D-ны қайта құруды қамтитын ғылыми жобаМаксентий циркіРимде. Максентий циркі, орналасқанАймақтық саябақ, тапсырыс бойынша жасалған құрылымРим императоры Максентий басына қарай 4 ғ.ғ.Алайда аймақтық қорғалатын аумақтағы жағдайына байланысты зерттеушілер құрылымды барлауға жол бермейтін өсімдік жамылғысы жергілікті экожүйені сақтау үшін жойыла алмайды. Бұл жер көбінесе осы өсімдік жамылғысымен қамтылғанымен, картография, аксонометриялық суреттер, археологиялық жоспарлар мен тарихи иллюстрациялар арқылы жиналған археологиялық деректерді зерттеу,археологтарға

ескерткіштің 3D моделін салуға, оны қайта құруды құжаттауға, талдауға және гипотезаға пайдалануға мүмкіндік берді.

Жоба екі мұнараның археологиялық талдауын қамтыды Orpidum, Carceres, стендтер, трибунал, Пульвина, жұлын, Порта Либитиненс, Порта Триумфалис және жерсайттың ғылыми дұрыс 3D моделін құру. Археологтар дәл осы талдау арқылы террасалық шатырды, егіз баспалдақтар мен ендірілген амфораларды құжаттай алды және сайттардың түпнұсқалық құрылысы туралы терең түсінік қалыптастыра алды. Осы ғылыми жоба барысында археологиялық деректер мен сандық техниканы қолдану археологиялық орындарды дәл қайта құру туралы гипотеза жасау үшін 3D бейнелеу мүмкіндігін анықтады.

Бағалау

Артықшылықтары. Археология саласында цифрлық технологияны қолдану деректерді, тарихи орындар мен артефактілерді талдауға, құжаттауға және қайта құруға интрузивті емес әдістер арқылы жүргізуге мүмкіндік береді, археологтарға деректерді сақтауға мүмкіндік береді. Мәдени мұрасы археологиялық олжалар шеңберінде өткізілді.

Археология саласында қол жетімді ақпараттық коммуникациялық технологиялар технологиялық жетістіктер арқылы дамып келе жатқандықтан, археологтар бұл технологияларға одан әрі қол жеткізе алады, бұл археологиялық деректердің көп мөлшерін дәл құжаттауға және талдауға мүмкіндік береді. Қазіргі уақытта қолда бар технология деректерді тиімді түрде таратуға, өңдеуге және мемлекеттік мұрағатқа беруге мүмкіндік берді, археологтармен далалық бақылау әдістерін қолдануға мүмкіндік берді.

Сандық археология шеңберінде 3D модельдеу технологиясын қолдану зерттеушілерге археологиялық перспективаларды тұжырымдауға және археологиялық объектілердің мәдени мұралары мен халықтың байланысын дамытуға қосымша ақпарат бере отырып, археологиялық объектілерді дәл модельдеуге мүмкіндік береді.

Сындар

Археология шеңберінде цифрлық технологияны қолдану археологтармен көптеген мәліметтер жинауға мүмкіндік берді. Бұл мәліметтер жинағы археологиялық зерттеулер шеңберінде оның өзектілігін нақты түсінбестен және дәлме-дәл

түсіндірілетін әрі қарайғы технологиялық жетістіктерге тәуелді болмай, сандық архивтерді күтуді қажет етеді.

Археологиялық зерттеулерде қолданылатын цифрлық техникалар дамыған сайын, осы технологиялық жетістіктердің жетілдірілуі археологиялық зерттеулерді жүргізу, құжаттау және қалпына келтіру кезінде археологтар үшін үлкен қателіктер тудырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Эванс, Томас Лоренс; Дейли, Патрик Т. (2006). Сандық археология: көпір құру әдісі және теориясы. Лондон: Рутледж. ISBN9780415310482- Google Books арқылы.

2. Морган, Коллин; Ева, Стюарт (2012-12-01). «DIY және сандық археология: қатысу үшін не істеп жатырсыз?». Әлемдік археология. 44(4): 521–537. doi:10.1080/00438243.2012.741810. ISSN0043-8243. S2CID143125582.

3. Ричтер, Эшли (18 шілде 2014). «Сонымен, сандық археология дегеніміз не?». Танымал археология. Алынған 2017-07-08.

4. Zubrow, Ezra B.W. (2006). «Сандық археология: тарихи контекст». Эванста Томас Лоренс; Дэйли, Патрик Т. (ред.) Сандық археология: көпір құру әдісі және теориясы. Лондон: Рутледж. 10-32 бет. ISBN9780415310482- Google Books арқылы.

5. Ласапонара, Роза; Масини, Никола (2016), «Сандық археологияның алтын ғасырында өмір сүру», Есептеу ғылымы және оның қолданылуы - ICCSA 2016, Springer International Publishing, 597–610 бет, doi:10.1007/978-3-319-42108-7_47, ISBN978-3-319-42107-0

6. Lock, G.R. (GaryR.) (2003). Археологияда компьютерлерді виртуалды өткенге пайдалану. Маршрут. ISBN0-415-16620-9. OCLC1152996169.

7. Шичелбо, Биргер (2006-03-01). «Бірінші дүниежүзілік соғыстың аэрофототүсірілімін археологияға қолдану: бельгиялық бейнелер». Ежелгі заман. **80** (307): 161–172. doi:10.1017 / s0003598x00093339. ISSN0003-598X.

8. Харрауэр, Майкл Дж.; Думитру, Иоана А. (наурыз 2017). «Сандық карталар ежелгі сауда жолдарын жарықтандырады». Табиғат. **543**(7644): 188–189. doi:10.1038 / 543188a. ISSN0028-0836. PMID28277507. S2CID4450827.

9. Рейндель, Маркус; Вагнер, Гюнтер А., редакция. (2009). «Археологияға арналған жаңа технологиялар». Археологиядағы жаратылыстану. [doi:10.1007/978-3-540-87438-6](https://doi.org/10.1007/978-3-540-87438-6). [ISBN978-3-540-87437-9](https://www.isbn-international.org/product/978-3-540-87437-9). [ISSN 1613-9712](https://www.issn-international.org/issn/1613-9712).

10. Колсон, А. (2017-08-18). «Мәдени мұрадағы кемелердің сандық құжаттамасы: Еуропалық шолу». ISPRS - Халықаралық фотограмметрия, қашықтықтан зондтау және кеңістіктік ақпарат ғылымдарының мұрағаты. XLII-2 / W5: 129-134. Бибкод:2017ISPA62W5..129C. [doi:10.5194 / isprs-архивтер-xlii-2-w5-129-2017](https://doi.org/10.5194/isprs-архивтер-xlii-2-w5-129-2017). [ISSN 2194-9034](https://www.issn-international.org/issn/2194-9034).

11. Хувила, Исто. (2018). Сандық қоғамдағы археология және археологиялық ақпарат. Маршрут. [ISBN978-1-315-22527-2](https://www.isbn-international.org/product/978-1-315-22527-2). [OCLC1037811969](https://www.oclc.org/oclc/numbering/oclc/1037811969).

12. Сальвадори, Моника; Бошчетти, Кристина; Баронио, Паоло; Sbroli, Clelia (қараша 2019). «Фридриарийдің қабырғаға салынған суреттерін безендіру және өндіру процесін қалпына келтірудің кешенді әдістері, Сарно моншаларында, Помпейде». Мәдени мұра журналы. **40**: 299–308. [doi:10.1016 / j.culher.2019.04.020](https://doi.org/10.1016/j.culher.2019.04.020). [ISSN1296-2074](https://www.issn-international.org/issn/1296-2074).

13. Лиритсис, Иоаннис; Павлидис, Джордж; Восинакис, Спирос; Коутсудис, Анестис; Волонакис, Пантелис; Петрочилос, Никос; Хоуленд, Мэттью Д.; Лис, Брэди; Леви, Томас Э. (желтоқсан 2016). «Delphi4Delphi: ежелгі Дельфи, Греция үшін цифрлық археология бастамасының алғашқы нәтижелері». Ежелгі заман. **90**(354): e4. [doi:10.15184 / aqu.2016.187](https://doi.org/10.15184/aqu.2016.187). [ISSN0003-598X](https://www.issn-international.org/issn/0003-598X).

14. Риччио, Даниэль; Кальяно, Сония; Де Марсико, Мария; Дистаси, Риккардо; Наппи, Мишель (желтоқсан 2015). «MOSAIC +: виртуалды қалпына келтіру үшін фрагментті алу және қайта құруды жақсарту». Көрнекі тілдер және есептеу журналы. **31**: 139–149. [doi:10.1016 / j.jvlc.2015.10.010](https://doi.org/10.1016/j.jvlc.2015.10.010). [ISSN1045-926X](https://www.issn-international.org/issn/1045-926X).

15. Марсикано, Люсия; Малатеста, Саверио Джулио; Лелла, Франческо; Д'Игназио, Эмануэла; Массачи, Элеонора; Онофри, Симоне (2017-12-14). «Maxentius 3D жобасы». Сандық мұра саласындағы зерттеулер. **1** (2): 477–490. [doi:10.14434 / sdh.v1i2.23199](https://doi.org/10.14434/sdh.v1i2.23199). [ISSN2574-1748](https://www.issn-international.org/issn/2574-1748).

16. Фемистоклеус, Кириакос (тамыз 2017). «Әлеуметтік медиадан алынған ашық деректерді қолдана отырып, мәдени мұра объектілерін 3-ші визаландыруға арналған модельдік қайта құру: Соли, Кипрдің мысалдары». Археологиялық ғылым

журналы: есептер. **14**: 774–781. [doi:10.1016 / j.jasrep.2016.08.045](https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2016.08.045). [ISSN2352-409X](https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2016.08.045).

17. Фердани, Даниэле; Фанини, Бруно; Пиччиоли, Мария Клаудия; Карбони, Фабиана; Вильяроло, Паоло (қаңтар 2020). «Иммерсивті VR қосымшалары мен ойындары үшін 3D фонды қайта құру және тарихи фонды растау: Римдегі Августус форумының жағдайын зерттеу». Мәдени мұра журналы. **43**: 129–143. [doi:10.1016 / j.culher.2019.12.004](https://doi.org/10.1016/j.culher.2019.12.004). [ISSN1296-2074](https://doi.org/10.1016/j.culher.2019.12.004).

18. Уизман, Джеймс. Эль-Баз, Фарук. (2007). Археологиядағы қашықтықтан зондтау. Спрингер. [ISBN978-0-387-44455-0](https://doi.org/10.1007/978-0-387-44455-0). [OCLC186563717](https://doi.org/10.1007/978-0-387-44455-0).

УДК 159.9

ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТАФОРИЧЕСКИХ АССОЦИАТИВНЫХ КАРТ В ПРЕПОДАВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

*Ю.М.Жидкова,
магистр, преподаватель
кафедры педагогика и психология*

Современному психологу, для того, чтобы быть успешным и эффективным в своей деятельности, необходимо не только знать основы психологических дисциплин, ориентироваться в большом количестве методов исследовательской и практической работы, владеть технологией проведения ряда диагностических, коррекционных и консультативных техник, но и иметь развитую ценностно-смысловую сферу, уметь глубоко понимать, чувствовать другого человека, его внутренний мир, а для этого необходимы, кроме всего прочего, развитое образное, метафорическое мышление, интуиция, рефлексивность, эмпатия и т.д.

Поэтому в процессе подготовки будущих психологов необходимо искать и внедрять в преподавание новые активные формы, методы и психотехнологии обучения педагогов-психологов; которые бы способствовали их личностному росту, обеспечивали развитие их образной и смысловой сферы,

способность к пониманию и рефлексии, актуализацию профессиональных смыслов.

Одним из таких способов считается метафора, которая применяется в обучении педагогов-психологов с помощью различных метафорических техник и приемов, используя разные метафороносители, вариантом которых мы рассматриваем метафорические ассоциативные карты.

В последнее время, как отмечает М.А.Ахметов, наблюдается интерес к метафоре как «важному дидактическому и гносеологическому компоненту образовательной деятельности» [1].

М.А. Ахметов, ссылаясь на А.А. Плигина, описывает функции метафоры в обучении. Так, по мнению авторов, метафоры в обучении позволяют: мотивировать; дисциплинировать; моделировать; погружать; создавать внутренние образы; доступно объяснять – соединять новый опыт с уже имеющимся; привлекать внимание; вызывать эмоции.

Наиболее полно, классифицирует функции метафоры в педагогическом дискурсе Ю.Ю. Еремина [2]. Она выделяет следующие функции:

1) когнитивную (постижение неизвестного, упрощение понимания и усвоения того или иного сложного феномена);

2) номинативную (служит для наименования предметов и явлений, вывода нового знания о предмете, явлении, его свойствах и качествах);

3) информативную (передает информацию, обуславливает множественность образного прочтения ситуации);

4) мнемоническую (способствует лучшему запоминанию информации);

5) эвристическую (стимулирует творческое мышление);

6) коммуникативную (служит способом выражения мнения);

7) изобразительную (придает тексту выразительность, привлекая внимание);

8) инструментальную (инструмент воздействия на мыслительные процессы);

9) моделирующую (создает, формирует разнообразные ситуации как в действительности, так и в сознании);

10) экспрессивную (обращается к эмоциональной сфере субъектов образовательного процесса).

Как считают различные авторы, метафоры в обучении также приводят в действие внутренние, творческие ресурсы учащихся; дают возможность подстроиться к ценностям, интересам и переживаниям учащегося; привлекают внимание учащихся в процессе обучения и помогают его удержать; обуславливают переход к новому знанию, расширяют освоенное человеком семантическое пространство, выступают инструментом смыслопередачи и обмена личностным опытом.

Как отмечают Э.В. Будаев и А.П. Чудинов, современные исследователи все чаще обращаются к рассмотрению метафоры как средству осмысления понятий в конкретных дисциплинах. Авторы подчеркивают важность метафоры в изучении абстрактных понятий в осмыслении сущности изучаемых явлений и считают, что метафора применима в процессе изучения любых дисциплин [3].

Таким образом, использование метафоры в учебном процессе является научно обоснованным и доказанным, что позволяет нам рассматривать ее одним из важных методических приемов преподавания психологии студентам.

Основываясь на полученных выводах, практическое применение метафоры в обучении студентов связано с реализацией следующих целей:

1) развить образное, творческое, метафорическое («умение нахождения и использования метафор в решении профессиональных проблем, поисково-исследовательской деятельности» [4]) мышление у студентов;

2) развить способность к пониманию и осмыслению;

3) актуализировать, «оживить», развить профессиональные смыслы как структурные элементы образа профессии студентов-психологов;

4) обеспечить связь донаучных (житейских) психологических представлений и знаний студентов с научными (семантическое опосредование: метафора является соединительным звеном между семантическим пространством психологической науки, профессиональной среды, которую представляет преподаватель психологии, и семантическим пространством житейских представлений о психическом у студентов);

5) стимулировать самопознание и саморефлексию, и др.

Исходя из выше сказанного, метафору можно (и нужно) использовать на всех этапах профессиональной подготовки будущих психологов. На каждом из этапов профессионального обучения студентов-психологов метафора будет выполнять разные функции. Особенно важным и уместным, является использование метафоры на начальном этапе обучения студентов. Так, преподаватель, работая с первокурсниками, часто сталкивается с необходимостью перевода психологических понятий из абстрактного научного языка на повседневный, более понятный, для того, чтобы студенты, большинство из которых с психологией сталкиваются впервые именно в высшем учебном заведении, поняли учебный материал, восприняли и усвоили учебную информацию.

Метафору целесообразно использовать и на дальнейших этапах профессиональной подготовки студентов-психологов: при ознакомлении с новыми феноменами психической реальности; для «оживления» уже существующих в их профессиональном сознании концептов и понятий, их переосмысления; для углубления понимания психической реальности.

Таким образом, на начальном этапе обучения основными функциями метафоры являются: семантическое и смысловое опосредование; повышение учебной мотивации у студентов к изучению психологии; выявление круга донаучных представлений студентов о психическом (диагностическая функция).

На следующих этапах обучения метафора, больше выполняет профилактическую (профилактика излишней формализации и стереотипизации научных представлений путем оживления уже существующих концептов и понятий) и активизирующую (актуализация творческого потенциала основных субъектов учебного процесса) функции.

В качестве первых попыток использования ассоциативных карт в психотерапии, а также в развитии коммуникативных и экспрессивных навыков у взрослых Улла Халкола описывает метод фотолангажа Ален Баптиста и Клэр Белизл (Франция), созданным ими в 1969 г., предназначенный для работы с группами, при котором участники выбирают и совместно обсуждают фотографии, пытаясь раскрыть их содержание, а также визуальные фото-стимулы Джоэля Волкера – набор из 4 фотографий, предназначенных для применения в психотерапии [5].

Следует также отметить, что способы работы с МАК практически такие же, как работа с любой проективной методикой, а также метафорической техникой, метафорой и образом. Если назвать МАК не картами, а картинками, изображениями, то можно проследить более длительную историю их использования в практической психологии и психотерапии.

Психологи различных направлений и психотерапевтических школ используют МАК в практике консультирования и коррекции. МАК также применяют и в качестве диагностического инструмента. Существуют разные точки зрения на применение МАК в психодиагностике. Например, Е. Морозовская описывает возможность использования проективных карт в качестве наборов стимульного материала для проективной диагностики по аналогии с ТАТ (по каждой предъявляемой карте клиент составляет небольшой рассказ, отвечая на вопросы, принятые в апперцептивных тестах). Г. Кац и Е. Мухаматулина соглашаются с тем, что МАК могут применяться как психодиагностический инструмент, «но лишь в той степени, в какой для этой цели могут быть использованы любые действия и выборы человека» [6].

Авторы подчеркивают, что карты не являются средством для постановки диагноза и составления психологического заключения, т.к. они не разрабатывались как психодиагностическая методика. С их точки зрения, карточки – это не методика работы, а средство взаимодействия с клиентом, выборы которого нельзя оценивать.

Достоинства МАК как инструмента работы практического психолога подробно описаны в литературе, основными из них можно считать, опираясь на Г.Кац, Е.Мухаматулину, Е.Морозовскую, А.В.Загорского и др., следующие:

- создание общего контекста для психолога и клиента, общего метафорического языка при обсуждении той или иной ситуации;
- в групповой работе стимулируют мышление, навыки кооперации и ведения дискуссий;
- гибкие правила использования, возможность разрабатывать новые авторские техники и адаптировать существующие техники

под требования актуальной ситуации, широкое поле для безопасных экспериментов и проявлений творчества;

- снижают защиты и помогают создать безопасную обстановку для самораскрытия, а в группе помогают «растопить лед» на начальных стадиях работы;

- являясь зрительной метафорой, карты открывают человеку нетривиальную перспективу для анализа своей жизни, при этом становятся доступными такие процессы восприятия, которые протекают за пределами сознания;

- помогают вывести на поверхность глубинные переживания и тем самым способствуют самопознанию;

- задействуют в первую очередь иррациональную часть личности и активизируют правое полушарие мозга;

- задействуют способность к обобщению и логическому мышлению, развивают децентрацию в восприятии окружающего, выявляют и способствуют решению внутриличностных и межличностных конфликтов, способствуют развитию способности к коллективному взаимодействию и сотрудничеству [7] и др.

Не смотря на возрастающую популярность в среде психологов, этого инструмента, наблюдается недостаток литературы о МАК, отсутствие полных описаний по работе с картами. Наиболее подробно описаны техники работы с детьми и взрослыми для практических психологов.

Также имеются отдельные примеры описания опыта применения МАК в повышении квалификации и наставничестве, супервизии, на занятиях по музыке и на уроках иностранного языка. Описания опыта использования МАК в преподавании каких-либо учебных дисциплин в высшей школе пока отсутствуют.

Предлагаем к рассмотрению некоторые авторские техники работы с МАК, используемые нами в процессе преподавания отдельных психологических дисциплин для студентов педагогов-психологов Западно-Казахстанского университета им. М. Утемисова за 2022-2023 уч. гг.

Техника 1. «Мое представление о...».

Роль метафоры: актуализирует первичные представления об изучаемом явлении, понятии; налаживает связь семантических полей студентов и преподавателя; способствует систематизации

донаучных житейских представлений студентов-психологов о психологии и внутреннем мире.

Рекомендуемый набор МАК: «Экко» («Ессо») – набор из 99 карт с абстрактными изображениями (художник Дж.Д.Эллис).

Альтернатива: набор любых абстрактных изображений.

Рекомендуемый способ работы с МАК: открыто.

Процедура: студентам предлагается выбрать из набора абстрактных изображений одну карту и описать с ее помощью определенное явление, понятие и т.д. (например, психологию, психику, внутренний мир, мышление, память, воображение и т.д.).

Пример применения в преподавании. На одном из первых практических занятий дисциплины «Практическая психология» (2 курс) студентам предлагается выбрать карту, с помощью которой они могли бы описать психологию. Задание можно выполнять несколькими способами: студенты по очереди рассказывают о своем представлении о психологии; студенты письменно выполняют задание, а затем обсуждают результат в группе.

Техника 2. «Мои ожидания от...» (новой темы, новой дисциплины, нового учебного года, нового семестра).

Роль метафоры: способствует осознанию собственных ожиданий от определенной части учебного процесса; мотивирует, настраивает на продолжительную работу в рамках одной темы, дисциплины и т.д.

Рекомендуемый набор МАК: «Окна и двери» (авторы: Г.Кац, Е.Мухаматулина; набор включает в себя 80 фотографий с изображениями открытых, приоткрытых, украшенных и заброшенных окон и дверей, а также 32 карточки со словами и словосочетаниями).

Рекомендуемый способ работы: можно вытягивать карты как вслепую, так и открыто.

Процедура: студентам предлагается выбрать из набора МАК «Окна и двери» одну карту с изображением и одну карту со словом, отвечая на вопросы (примеры): «Какие «окна» или «двери» я собираюсь открыть, изучая данную дисциплину?», «В какие «окна» я собираюсь заглянуть, изучая данную тему?», «Через какие «двери» мне нужно пройти, изучая данную

дисциплину?» и т.д. Рекомендуется проводить в начале учебного курса (темы, семестра, года и т.д.).

Примеры применения в преподавании. Данная техника была применена нами при обсуждении со студентами их ожиданий от нового семестра, а также ожиданий от изучения дисциплин «Основы психокоррекции» и «Психологический тренинг».

Техника 3. «Ключевая нота жизненного пути ...».

Роль метафоры: способствует интеграции и осмыслению большого количества информации о жизненном пути какого-либо изучаемого в рамках той или иной дисциплины деятеля, развивает такие мыслительные функции как анализ и синтез, способствует выделению и запоминанию существенного.

Рекомендуемый набор МАК: «Пути-дороги: метафора жизненного пути» (авторы: Г.Кац, Е.Мухаматулина; набор включает в себя 80 фотографий с изображениями дорожек, автострад, шоссе, тропинок, бездорожья и т.д., а также 32 карточки со словами и словосочетаниями).

Рекомендуемый способ работы: открыто.

Процедура: при ознакомлении с биографиями психологов (или других деятелей) студентам предлагается выбрать из набора МАК «Пути-Дороги» одну карту с изображением и одну карту со словом, которые бы отображали ключевую ноту жизни того или иного деятеля, и объяснить свой выбор. Эту технику рекомендуется проводить после того, как студенты самостоятельно подобрали биографические сведения о деятеле в виде реферата или сообщения. Также технику можно использовать при изучении «жизненного пути» (т.е. истории) психологии вообще или какой-либо ее отрасли или направления.

Пример применения в преподавании: на практическом занятии по дисциплине «Практическая психология» студентам предлагалось вместо того, чтобы зачитывать подготовленные ими рефераты о жизни и деятельности великих психологов прошлого выполнить данное задание.

Предложенные техники работы с МАК в преподавании психологических дисциплин не являются исчерпывающими. Считаем, что подобные техники могут разнообразить применение метафоры в обучении студентов-психологов, способствовать их заинтересованности и личностной включенности в образовательный процесс. Подчеркиваем, что включение

подобных метафорических техник в преподавание является одним из приемов активных методов обучения и не может быть частым (1-2 техники в учебном курсе) и основным. Применение МАК в преподавании связано с личностными особенностями преподавателя, его профессиональными предпочтениями, а также с содержательной спецификой дисциплины, особенностями студенческой аудитории.

Таким образом, мы обосновали возможность использования метафоры в обучении студентов педагогов-психологов, представили метафорические ассоциативные карты как инновационную психотехнологию и активный метод обучения будущих психологов; описали собственный опыт использования метафорических ассоциативных карт в преподавании психологических дисциплин и конкретные авторские техники работы с МАК.

Список использованной литературы

1. Ахметов М.А. Индивидуально ориентированное обучение химии в общеобразовательной школе [Текст]: монография / М.А. Ахметов. – Ульяновск: УИПКПРО, 2009. – 260 с.

2. Еремина Ю.Ю. Функциональный аспект метафоры в педагогическом дискурсе / Ю.Ю. Еремина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/009-04.pdf>.

3. Будаев Э. В. Метафора в педагогическом дискурсе: современные зарубежные исследования / Э. В. Будаев, А. П. Чудинов // Политическая лингвистика. – Выпуск (1) 21. – Екатеринбург, 2007. – С. 69-75

4. Титовец Т.Е. Развитие метафорического мышления у будущего специалиста образования / Т.Е. Титовец // Пути повышения качества профессиональной подготовки студентов: материалы междунар. науч.-практ. конф. Минск, 22–23 апр. 2010 г. / редкол.: О. Л. Жук (отв. ред.) [и др.]. – Минск: БГУ, 2010. – С.354 – 357.

5. Халкола У. «Спектрокарты». Краткое методическое руководство по применению в психотерапии и психологическом консультировании / У.Халкола, А.И.Копытин. – СПб.: Речь, 2012. – 80 с.

6. Кац Г. Метафорические карты: Руководство для психолога / Г. Кац, Е. Мухаматулина – М.: Генезис, 2013. – 160 с.

7. Загорский А. В. Разработка моделей и технологий применения проективной методики МАК в деятельности психолога-консультанта в образовательных учреждениях / А.В.Загорский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pirao.ru/ru/biblioteka/izdaniya-instituta?start=5>.

УДК 355.465

СУ АСТЫ ӘЛЕМІН ЗЕРТТЕУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ

Ф.Е.Есқақова,

*мектепке дейінгі және бастауышта білім беру
кафедрасының оқытушысы, магистр*

Қазіргі заман талабы- білімді, саналы, мәдениетті, адамгершілігі мол, қоғамда өз орнын таба білетін тұлға қалыптастыру. Тұлға мәселесі қай уақытта да өзінің сан қырлы жақтарымен заман талабынан түскен емес. Бүгінгі мектеп жасына дейінгі ұрпақтарға келешекте өз өмірлерінің, олардың жастық қабілеттерінің негізін қабылдап өрістете алулары қабілеттеріне жаңалықтық концепцияларды үйлестіре білуге тәрбиеленуде және де осының арасынан дұрыс бағыт тауып өз кірген ортасында негізгі бейімділік тауып әрқашан өзгерістерге бейімділікпен тәрбиеленуі қажет.

Кішкентай балалардың бір нәрсені зерттеуге деген талпынысы биологиялық құбылыс. Үнемі бір нәрсені зерттеуге деген талпыныс бала мінезіне тән қасиет. Ол өзін қоршаған ортаны үнемі танып білгісі келеді. Баланың бір нәрсені зерттеп білем деген талпынысы, оны зерттеп оқу іс-әрекетіне итермелейді.

Баланың өз іс-тәжірбиесі арқылы оқуға қызығушылығын арттыру, яғни «зерттеу арқылы оқыту» білім беру саласын демократияландыру кезеңінен байқалады, педагогтер баланың оқу іс-әрекетін танымдық іс-әрекетін танымдық іс-әрекетіне жуықтауға талпыныс жасайды.

«Зерттеу арқылы оқытудың» басты мақсаты- балаларда адам мәдениеті дамуының кез-келген сатысында атқарылатын іс-

әрекетті өз беттерімен, шығармашылықпен, жаңа қабылдау қабілеттерін қалыптастыру боолып табылады.

Зерттеу әрекеті - мектеп жасына дейінгі балалардың жеке шығармашылығына бағытталған әрекет. Мұндай әрекет мектеп жасына дейінгі балалардың жеке білім аумағын қалыптастыру арқылы нәтиженің туындауына мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі балаларда арнайы білімді қалыптастыруға, сондай-ақ жалпы зерттеулік ізденіске қажет білік пен дағдыны дамытуға қажетті бағдарламаны өңдеу қағидаларын анықтаған. Тәрбиешінің ғана қолынан келетін нәрсе- ол балалардың ісіне деген қызығушылығын өшіріп алмай, әрі қарай жүзеге асыруы. Яғни, ойлау қабілетінің ерекшеліктерін дамыту, белсенділіктерін арттыру, қызығушылығын дамыту, балаларға берілетін тапсырмалардан ерекше тапсырмаларды беру, көбірек ойландыру, танымдық, дидактикалық ойындар беру арқылы қызығушылығын үстемдеу, сұрақтармен мәселелерді шешуді, өз бетімен іс істеуге үйрету, зерттеуге баулу.

Тәжірибе жасаудың басқа іс-әрекеттермен байланысы.

Тәжірибе ізденісі бақылау, еңбек, тіл дамыту, бейнелеу өнері, қарапайым математикалық түсініктерін қалыптастыру іс-әрекеттерімен байланысты.

Бақылау кез-келген тәжірбиенің негізгі бөлігі болып табылады. Себебі ол арқылы жұмыс барысын қабылдау және қорытындылау іске асырылады. Тіл дамыту және тәжірбие ізденісі байланысы. Тәжірбие жасау барысында бала көргенін, не орындағаны жайында, қорытынды жасау, есеп беруде байқалады.

Тәжірибе ізденісі және бейнелеу өнері. Бала тәжірбие қорытындысын суреттеуді бейнелеу өнері іс-әрекеті кезінде нақты жеткізе алады.

Зерттеу ізденісінің мақсаты:

Балалардың экологиялық мәдениетін тәрбиелеу, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін жағдай жасау.

Зерттеу ізденісінің міндеті:

Білімділік:

· Су әлемінің әр түрлігімен таныстыру, оның маңыздылығы туралы білім беру;

· Су әлемінде мекен ететіндердің құрылымы мен өмірімен таныстыру.

Дамытушылық:

- Салыстыру және талдау дағдыларын дамыту;
- Табиғат аясын зерттей отырып, ойлау, қиялдау қабілеттерін дамыту.

Тәрбиелік:

- Табиғатқа деген аяушылық қарым-қатынас тәрбиелеу;
- Өз бетімен жұмыс істеу, еңбекорлық, бақылаушылық және қызығушылық қабілеттерін дамыта отырып, коммуникативтік дағыдаларын дамыту.

Зерттеу ізденісіне берілетін тапсырмалар балалардың су кеңістігінің тұрғындары туралы түсініктерін кеңейту; ойлау қабілетін дамыту; логикалық ойлауын дамыту, фактілерді, нәтижелерді, бақылауларды салыстыру негізінде қорытынды және қорытынды жасай білу; дүниені эстетикалық қабылдауды, әсемдікті көре білуді дамыту; танымдық қызығушылықтарын, шығармашылық қабілеттерін дамыту; әртүрлі дәстүрлі емес көркемдік және бейнелеу әдістерін қолдану; терең теңіз тұрғындарымен достық қарым-қатынас пен қызығушылықты дамыту; ата-аналардың оқу-тәрбие процесіне қызығушылығын қалыптастыруға ықпал етуге бағытталған.

Жаңашылдығы:

Зерттеу жұмыстары- мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілетін дамытуда,ы маңызды әдістерінің бірі. Әсіресе зерттеушілік қабілетін дамыту іс-әрекетінде көрінеді. Әсіресе зерттеушілік қабілетін дамыту іс-әрекетінде көрінеді. Педагогтің негізгі міндеттерінің бірі- оқу-тәрбие барысында баланы дамыта отырып, оны өзіндік ізденіске салу арқылы баланы өзін-өзі дамытуға баулу. Зерттеу ізденіс әрекеті балаға өзін-өзі дамыту мақсатында көмегін тигізеді және оның дүниетану қызығушылығын тәжірибе жасау ықыласын арттырады.

Бала өз көзімен көріп, қолымен ұстаған нәрсені ұмытпай, әрқашан есте сақтап жүреді. Тәжірибе жұмысының барысында балалар көптеген құрал-жабдықтармен танысады, оның не үшін қажет екенін, өмірде қалай дұрыс қолдану керек екенін біледі.

Зерттеуден іс-әрекетінен күтілетін нәтижелер:

- «теңіздер мен мұхиттардың жануарлары» ұғымдарын меңгеру;
- олардың судағы тіршілігіне байланысты дене құрылысының кейбір ерекшеліктері, олардың қозғалыс тәсілдері,

әр түрдің ерекшелігі, бүркемелеу тәсілдері туралы қарапайым түсініктерге ие болу;

- басқа тұрғындармен қарым-қатынасын білу;
- адам мен қоршаған ортаның өзара байланысы туралы түсініктері болуы;
- табиғатта экологиялық сауатты мінез-құлықтың бастапқы дағдыларын қалыптастыру;
- тірек сызба арқылы теңіз өміріне сипаттамалық әңгіме құрастыра білу.

Зерттеу іс-әрекетінің түрлері:

- ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті
- әңгімелесу;
- өнер шеберханасы;
- эксперименттер, зерттеулер;
- дидактикалық үстел ойындары;
- сюжетті-рөлдік ойын;
- бейнебаяндарды, презентацияларды көру;
- тақырыптық көрме.

Зерттеу іс-әрекетінің дайындық кезеңі:

- алынған ақпаратты өңдеу;
- көрнекі және ойын материалын таңдау;
- әдістемелік әдебиеттерді оқу;
- бірлескен іс-шаралар жоспарын құру.

Зерттеу іс-әрекеті кезінде «Су асты әлемі», «Оригами техникасындағы балықтар» тақырыбына ҰОІӨ ұйымдастыру қажет.

Сонымен қатар балалардың балықтар туралы түсінігін кеңейту, тілін дамыту мақсатында С.Сахарновтың «Дельфиндер мен сегізаяқтар әлемінде», С.Воронинаның «Жақсы қабық», А.С. Пушкиннің «Балықшы мен балық туралы әңгіме», Л.Е.Пермяктің «Алғашқы балық», орыс халық ертегісі «Шортанның бұйрығымен» әңгіме-ертегілерін оқу, теңіз өмірі туралы өлеңдер оқу, балық туралы халық мақал-мәтелдері, нақыл сөздер, жұмбақтарды жасыруға болады.

Балықтар туралы білімдерін есте сақтау мақсатында Н.Манжостың «Акула», Е. Сницаруктің «Су асты әлемі», «Дельфиндер», Н. Косовтың «Дельфин теңізде жүзеді» өлеңдерін, теңіз тіршілігі туралы жұмбақтар жасыру ұсынылады.

Балалардың қызығушылығын дамыту, көбірек ойландыру, өз бетімен іс істеуге үйрету, зерттеуге баулу үшін «Су жақсы немесе жаман»; «Су фильтрациясы», «Судың дәмі бар ма?», «Су сиқыры», «Судың түсі қандай», «Қандай заттар қалқып тұрады және қайсысы раковинаға түседі?», «Бу да - су» тақырыбына зертханалық жұмыстар жүргізуге болады.

Балықтарға деген қызығушылығын үстемдеу мақсатында «Балықшы мен балықтар», «Мұхит толқып тұр», «Балық және қиыршық тастар», «Сазан мен шортан», «Қармақ» қимыл-қозғалыс ойындарын; «Қайда, кімнің үйі», «Балықты сипаттамасы бойынша тану», «Балық қалай пайда болады», «Балықты және оның мекенін атаңыз» атты танымдық-дидактикалық ойындар ойнату қажет.

Бұл зерттеуіміз алға қойылған міндеттерді шешеді; әңгімелесу, пікірталас, үлкендермен тең дәрежеде әр түрлі іс-шараларға қатысу – балалардың ой-өрісін кеңейтеді, балалар ұжымын біріктіреді; балалар «бізді қоршаған әлемді сүю және қорғау керек» деген қорытындыға келеді; балалардың ата-аналары жоба іс-шараларына ықыласпен қосылуға, жобаны жүзеге асыруға жұмыстар жүргізуге қор ықпал етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде әдістемелік жұмыстарды ұйымдастыру жолдары. Алматы, 2013ж
2. Веракса Н.Е. Диалектические мышление и творчество. // Вопросы психологии.- 1990.- № 47- 5-147
3. Веракса Н.Е. Особенности Преобразования противоречивых проблемных ситуаций дошкольниками // Вопросы психологии.- 1981.- № 3.- с. 123-127.
4. Власова Н.Г. Игры- экспериментирование и их место в воспитательно- образовательной программе ДОУ. Информационно-методический и научно-педагогический журнал. – Приложение № 4. 2016. -24-36
5. Дыбина О.В. Творим, измеряем, преобразуем: занятия с дошкольниками. – М.: Сфера, 2017.-28 с

«ЖАС ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ ШЕБЕРЛІГІН ШЫҢДАЙ ОТЫРЫП ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУДЫҢ ӘДІС- ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУДЫ ҮЙРЕТУ»

Ж.Б.Дуйсенбаева,

*дене тәрбиесін оқытудың теориясы мен әдістемесі
кафедрасының оқытушысы, магистр*

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8 – бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық коммуникациялық желілерге шығу, ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаны қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау»

– деп атап көрсеткендей, қазіргі кезеңде әрбір мұғалімнің алдына қойып отырған басты міндеттерінің бірі – оқытудың әдіс – тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияны меңгеру. Ал білім беру жүйесінің алдындағы жаңа міндеттердің бірі инновациялық педагогикалық оқыту технологияларын пайдаланып білім сапасын арттыру.

Қазіргі білім беру жүйесіндегі маңызды мәселелердің бірі - оқу үрдісіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу, білім беруді ақпараттандыру болып табылады. Ақпараттық технологияларды сабақта қолданудың негізгі мақсаты: біртұтас білімдік ақпараттық ортаны құру, жаңа ақпараттық технологияны қолдану, әлемдік білім беру кеңістігімен сабақтастыру. Бұл турасында Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті-ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» - деп көрсетілген. Осы тұжырым білім беру жүйесін ақпараттандырудың мақсаты болып табылады. Бұл өз кезегінде

білім беру жүйесін инновациялық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді. Осыған сәйкес сабақ үдерісінде жаңа ақпараттық және инновациялық технологияларды қолдана отырып сабақ өткізу, жан-жақты, білімді, өмір сүруге бейім, өзіндік ой толғамы бар, өзінің пікірін білдіруге және өзінің іс-әрекеті мен өмір сүріп отырған қоғам үшін жауапкершілігін түсінуге қабілетті, отбасындағы, қоғамдағы, еңбек ұжымындағы әлеуметтік ролін сезінетін, өздігінен дамуға ұмтылатын, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру- бүгінгі ұстаздардың алдында тұрған міндет.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз - білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асыруда негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер - білім беру ісіндегі бұрын шешімін таппай келген жаңа, тың дидактикалық мүмкіндіктерді шешуге мүмкіндік беретін зор құрал.

Жаңа ақпараттық технологияның негізгі ерекшелігі – бұл студенттерге өз бетімен немесе бірлескен түрде шығармашылық жұмыспен шұғылдануға, ізденуге, өз жұмысының нәтижесін көріп, өз өзіне сын көзбен қарауына мүмкіндік береді. Ол үшін оқытушы өткізетін сабағында студенттің сабаққа деген қызығушылығын арттырып, бүгінгі заман талабына сай білім беруі керек. Бұл мұғалімнен шығармашылық ізденісті, үлкен сұранысты талап етеді.

Жаңа ақпараттық технологияны сабақта пайдаланудың тиімділігі студенттердің еркін ойлауына мүмкіндік береді, ақыл - ойын дамытады, шығармашылық белсендігін арттырады, ұжымдық іс - әрекетке тәрбиелейді; жан - жақты ізденушілігін арттырады.

Заманауи ақпараттық құралдармен және инновациялық әдістермен жұмыс істеу студенттерді ұқыптылыққа, нақтылыққа, берілген тапсырмалардың нәтижелі орындалуына, басты мәселеге назар аудара білуге, дұрыс шешім қабылдай алуға тәрбиелейді.

Оқытудың инновациялық әдістері мен ақпараттық технологияларды пайдалану – педагогикалық іс- әрекеттердің мазмұны мен формасын толықтыру негізінде оқыту үрдісін

жетілдірудің бірден бір жолы. Компьютерлік желілерді, интернет жүйесін, электрондық оқулықтарды, мультимедиалық технологияларды, қашықтан оқыту технологиясын пайдалану оқу орындарында ақпаратты- коммуникациялық технологиялар кеңістігін құруға жағдай жасайды.

Әрбір мұғалімнің негізгі мақсаты - сабақ сапасын көтеру, түрін жетілдіру, студенттердің сабаққа деген қызығушылығын арттыру, олардың ізденуін, танымын қалыптастыру. Осы мақсатта информатика, математика, физика пәндерінен сабақ өткізуді әртүрлі әдістермен кіріктірілген сабақ ретінде жүргізуге болады. Оқу - тәрбие үрдісінің сабақта дұрыс жүргізілуі үшін әр алуан оқыту әдіс- тәсілдерінің тиімдісін таңдап алуға көп көңіл бөлу керек.

Жаңа технология түрлерін сабақ үрдісінде пайдалану, оқушының шығармашылық, интеллектік қабілетінің дамуына, өз білімін өмірде пайдалана білу дағдыларының қалыптасуына әкеледі

Жаңа технологияны қолдану мына кезеңдер арқылы іске асады:

I кезең: оқып-үйрену;

II кезең: меңгеру;

III кезең: өмірге ендіру;

IV кезең: дамыту.

1. Жаңа педагогикалық технология мақсаты – оқытуды ізгілендіруі, яғни оқу құралдары оқушылардың өздігінен танымдық іс-әрекетін жүргізе алатындай болуы керек. Жаңа педагогикалық технология түрлері өте көп.

2. Ойын технологиясы. Педагогикалық ойындар технологиясы дегеніміз педагогикалық жұмысты ойын түрінде ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің жиыны. Ойын түріндегі жұмыстар сабақ үстіндегі қолайлы деген жағдайларда пайда болып, оқушыларды қызықтырушы құрал ретінде қолданылады.

3. Проблемалы оқыту технологиясы. Проблемалы оқыту – мұғалім басшылығы мен қиын мәселелерді туғызу және студенттердің белсенді түрде өз беттерімен мәселелерді шешу. Қорытындысында олардың ойлау қабілеттері дамып, шығармашылық іскерліктері мен дағдылары қалыптасуына жағдай жасайды.

4. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы

Мақсат пен міндеттердің орындалуы мынадай ұзақ жоспарлар арқылы іске асады:

- ассоциация;
- бірлестік қызмет;
- көзқарасын талдау мен дәлелдеу түрінде қорғау. Бұл технология бойынша:
  - оқу үрдісінде қызығушылық артады;
  - оқушының өз бетімен білім алуына мүмкіндік беруі туады;
  - оқушының ақпараттық тіл байлығы жетіледі.

5. Деңгейлік саралау технологиясы. Саралап оқыту технологиясы, оқыту процесінің белгілі бөлігін қамтып, ұйымдастырудың шешімдері, оны оқыту құралдарының жиынтығы түрінде көрінеді. Сыныпты, топтарды оқытуға әртүрлі қолайлы жағдай туғызуды қажет етеді; әдістемелік педагогикалық-психологиялық және ұйымдастыру-басқару шаралары біріктіріледі.

Деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты: әрбір оқушы өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгергенін қамтамасыз етеді.

1) Деңгейлеп оқыту әр оқушыға өз мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім алуына жағдай жасауға мүмкіндік береді;

2) Деңгейлеп оқыту әр түрлі категориядағы балаларға, олармен саралай жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

3) Деңгейлеп-саралап оқыту құрылымында білімді игерудің бірнеше деңгейі қарастырылады: ең төменгі деңгей (базалық), бағдарламалық, күрделенген деңгей сондықтан әрбір оқушы меңгеруі тиіс.

6. Жекелеп оқыту технологиясы. Жекелеп оқыту – оқу процесін ұйымдастырудың мына түрлері мен үлгілерін қарастырады.

– мұғалім бір ғана оқушымен жұмыс істейді;

– оқушы тек оқу құралдары мен өзара қатынаста (оқулықтар, компьютер, т.б) болады. Жекелік оқудың басты жетістігі баланың қабілетімен оқу қызметінің желісін әдісі мен мазмұнын өз қабілетіне қарай бейімдеуіне мүмкіндік береді.

7. Топтық технология. Бұл сыныпта оқу жұмысын ұйымдастырудың үшінші және төртінші деңгейі. Бұндай жұмыс белгілі-бір тапсырманы бірлесіп шешуі үшін сыныпты уақытша

топтарға бөлуді қажет етеді. Оқушылардың өзіндік ерекшеліктерін ескеріп, бірлесіп үйренуге мүмкіндік береді.

8. Кезеңдеп оқыту технологиясы

1. Мәдени кезек сөз – оқу процесінің екі негізгі бөлігі арасында кезексөз түрінде құрылады.

Оқу-негізгі «таңдану нүктесі» айналасына орналасқан ішкі кезексөзге негізделіп құрылады.

2. Дидактикалық бірлікті ірілендіру (ДБІ) Әдістемелік құрылымның түзгіші негізіне мұғалім мен оқушы қызметін байланыстырушы ретінде математикалық жаттығу ұғымы алынған, әрі тұра, кері ұғымдары мен қағидалары бір кезде оқытылады.

ДБІ технологиясының ашушы түзгіші – жаттығу – үш сабақтардың бірінде қаралады:

- қазіргі тапсырма;- кімге арналғандығы;
- жинақтау. Технология мазмұнының басты ерекшелігі пән оқу материалдарының дәстүрлі дидактикалық құрылымын қайта құру.

3. Ойлау қызметін кезеңдер бойынша қалыптастыру, мақсаттың бағытталу технологиясы – бағдарлық білім, шеберлік және дағдыны әсерлі меңгеру. Бұл технология әрбір оқушының жұмыстарды, әрбір қадамын мұғалімнің бақылауын қажет етеді. Сабақ меңгерудің барлық кезеңдерінде бақылап отыру – технологияның ең маңызды құраушыларының бірі болады. Ол оқушыны қателесуден сақтандыруға бағытталады.

9. Жеке пәндік педагогикалық технология.

1. Ерте және ыждағатты сауаттылыққа оқыту технологиясы. Технология мазмұны оқу процесі бала миының танымдық қуатын жан-жақты жандандыра отыра, қызметі мен қатынастары арқылы баланың табиғи ойлауына негізделген.

2. Әсерлі сабақтар жүйесіне негізделген технология.

Мақсаттық бағыттары:

- қалыпты білім, шеберлік дағдыны меңгеру;
- ойлау қызметіне математикалық тәсілдерді меңгеру;
- қабілетті балаларды дамыту;

10. Өзіндік дамыту технологиясы (М. Монтессори)
Мақсаттық бағыты:

- жан-жақты дамыту;
- жекелікті тәрбиелеу;

– бала санасында ойлау қызметі мен пәндер түзгіштерін біріктіру.

Басты мақсаты – оқыту дағдысы: қолдағы ұсақ моторлар, есті дамыту.

11. Жаңа технологияны қолдануда оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, үлкен ізденіспен, шығармашылыққа жетелеуге де болады.

Джиг кеңістігі -бұл машиналарды, өнертабыстарды, кеңістікті, қалай жұмыс жасау тақырыптарын және басқаларды зерттеу үшін кеңейтілген шындықты (AR) қолданатын iOS қосымшасы. Бағдарламаны іске қосыңыз, қалаған 3D моделін таңдаңыз (Jig деп аталады) және камераны үстелге немесе еденге бағыттаңыз.JigSpace объектіні сол жерге жүктейді, бұл оқушыларға объектінің айналасында қозғалуға және оны мұқият тексеруге мүмкіндік береді. Экранның бүйіріндегі көрсеткілер оқушыларға джиг арқылы, әр түрлі анимациялар мен қысқаша түсіндірме мәтіні арқылы велосипедпен жүруге мүмкіндік береді. Анимация көбінесе 3D жарылған диаграмма түрінде болады. Мұғалімдер қосымшаны қолдана алады және қосымшада ұсынылатын әр түрлі ойыншықтар бойынша сабақ жоспарлай алады.

▼ «Umaigra» сияқты бағдарламалар да оқытушыға үлкен дидактикалық құрал болатынына көз жеткізді.

▼ Hand Animation бағдарламасын қолдана отырып, ұстаздарға видеосабақ жасаудың жаңа түрін үйрену туралы бүгінгі әдістемелік күнде әріптестер өзара пікір алмасты.

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет» деп, Елбасы оңтайландыру мен тиімділігін арттырудың маңызы өте зор. Осы технологияларды тиімді пайдалану арқылы әр мұғалім өз тәжірибесін жетілдіре түспек.

К.Д.Ушинскийдің “Мұғалім — өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады” – деген. Бұл “Ұстаз” атты ұлы сұрлеуге соқпағын салып жол тартқан көкірегі ояу, көзі ашық әрбір адамға берілген елеулі ескерту. Сабақты тартымды өткізіп, оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін әр сабағымызды түрлендіріп отыру шарт. Ол үшін тек бір технологиямен шектеліп қалмай, әртүрлі технологияның элементтерін пайдалану қажет

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1.«Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Елбасының Қазақстан халқына жолдауы. 14.12.2012 ж. //
- 2.Қазақстан Республикасының «Білім» туралы Заңы.
- 3.М. Құбашева. Жаңа ақпараттық технологиялармен оқыту.// Информатика негіздері. 2010 - №5. - 6 б.
- 4.Халықова К.З., Абдулкәрімова Г.А. Педагогикалық информатика /білім беруді ақпараттандыру. –Алматы, 2007
5. Сманқұлова Ж.. Оқытудың инновациялық әдістері оқу әдістемелік құрал - Алматы, 2014

УДК 796.92

КІШКЕНТАЙ ШАҢҒЫ – ДЕНСАУЛЫҚҚА ҮЛКЕН ҚАДАМ

*Қ.Т.Қашқынбай,
дене тәрбиесі кафедрасының
оқытушысы, магистр*

Жобаның өзектілігі:Қыс мезгіліндегіде баланың денсаулығы туралы мәселе туындаған кезде суық тию кезеңінде спорт пен дене шынықтырумен айналысудың өзектілігі артады. Таза ауадағы физикалық белсенділік денсаулыққа ғана емес, психикалық дамуға да әсер етеді, өйткені мидың оттегімен қанығуы одан да қарқынды. Физикалық белсенділіктің әртүрлі формалары балалардың моторикасын толықтыра отырып, әртүрлі қозғалыстарды игеруге мүмкіндік береді. Көптеген медицина және спорт сарапшыларының пікірінше, Қысқы ойын – сауықтың ең пайдалы түрі-Шаңғы тебу. Әрбір отбасында шаңғы немесе мұз айдынында белсенді демалыс өткізу әдетке айналған. Сондықтан әр үйде шаңғы немесе коньки бар, егер жоқ болса, оларды жиі жалға алады. Аптасына бір-екі рет шаңғымен сырғанау буындарды, аяқтың, қолдың және арқаның бұлшықеттерін күшейтіп, жақсы қалыпта ұстай алады. Шаңғымен сырғанау кезінде тыныс алу және жүрек соғу жиілігі жоғарылайды, осылайша тыныс алу және жүрек-тамыр жүйелерін жаттықтырады. Мектепке дейінгі жаста, әсіресе 5-6 жаста

бұлшықеттердің ұлғаю процесі жүреді, тірек-қимыл аппараты қарқынды дамиды, жүректің өнімділігі артады, тыныс алу тереңдігі артады. Мұның бәрі осы жас кезеңінде балалардың моторикасының кеңеюін көрсетеді. Сондықтан шаңғы тебу мен ойнау тек пайдалы ғана емес, адам ағзасы үшін өте қажет. Шаңғы жаттығулары мектеп бағдарламаларында болғанымен көбінесе мектепте спорттық жабдықтардың немесе оларды сақтайтын орындардың болмауына байланысты оларды шаңғы тебуге үйрету әдеттегі ашық ойындармен ауыстырылып отырады. Жоғарыда айтылғандардың барлығы "Кішкентай шаңғы – денсаулыққа үлкен қадам" жобасын әзірлеу мен іске асырудың өзектілігін анықтады, ол студенттерді шағын шаңғымен оқыту арқылы шаңғы спортына тартуға және сауықтыруға бағытталған.

Жобаның мақсаттары мен міндеттері

Мақсаты: Стандартты емес алаңдарды қолдану арқылы студент жастардың денсаулығы мен жалпы физикалық дамуын нығайту үшін тиімді денсаулық сақтау жағдайларын жасау: «Шағын шаңғы» жобасын іске асыру.

Жобаның міндеттері:

- Шаңғы жаттығулары арқылы студенттердің дене шынықтыруға деген қызығушылығын қалыптастыру.

- Шағын шаңғымен спорттық жаттығулар арқылы дененің негізгі физиологиялық жүйелерінің қызметін жетілдіру.

- Адамгершілік-еріктік қасиеттерді тәрбиелеуге ықпал ету.

- Студент жастардың денсаулығын нығайтуға және жалпы дене дайындығын жақсартуға ықпал ету.

- Студенттерге шаңғы тебудің дұрыс техникасының негіздерін қалау.

- Негізгі физикалық қасиеттердің көрсеткіштерін арттыру (күш, төзімділік, жылдамдық және т.б.).

Жобаның міндеттерін іске асыратын жұмыс әдістері мен нысандары

Жобаны іске асыру барысында жұмыстың мынадай нысандары пайдаланылды:

- Қашықтан оқыту арқылы білім беру қызметі-аптасына 2 рет 50 минуттан.

- Күннің екінші жартысында 25-30 минут шаңғымен серуендеуде ұйымдастырылған сабақ. (Қимыл әрекеттерді бейнежазбаға түсіру).

- Үй жағдайында дене шынықтыру сабақтары кезінде залда шаңғы дайындығы бойынша жетекші жаттығулардың жекелеген түрлерін өткізу;

- "Тез сырғана" ойыны арқылы қызықты шаңғы жаттығуларын өткізу.

- "Шаңғы спорты-тезірек, жоғары, күшті!».

- Қысқы спорт түрлері фестивалін өткізу

- 1-4 курс студенттері арасында "Шаңғы эстафетасы" жарыс

- Отбасымен шаңғымен тәуелсіз серуендеу.

1-4 курс студенттері арасында шаңғы жаттығуларын өткізуде қолданылатын негізгі әдістер:

1. Көрнекі әдіс бейнежазбаларды, тақырыптық суреттерді көрсету, дене шынықтыру нұсқаушысының жаттығуларды тікелей көрсетуі түрінде ұсынылған.

2. Ауызша әдіс түсіндіру, қозғалыстарды сипаттау, нұсқау беру арқылы кеңінен ұсынылған;

3. Практикалық әдіс:

3.1. Жаттығу әдісі демалу аралықтарымен практикалық әрекетті бірнеше рет қайталау және жалпы және бөліктер көрсетілгеннен кейін жаттығуды орындау арқылы ұсынылады.

Студенттерді шағын шаңғымен айналысуға тарту және қызығушылық таныту үшін келесі әдістер қолданылды:

Ойын әдісі тапсырмалармен, миссияны орындаумен күтпеген сәттермен, ойындармен ұсынылған.

Студенттермен берілген тапсырмаларға жаттықтыру барысында "станциялардан" өткен айналмалы жаттығу қолданылды.

Жарыс әдісі, эстафеталар мен бәсекелестік сәттермен ұсынылған.

1.4. Күтілетін нәтижелер

Студенттер шаңғы спортының түрлері туралы түсінікке ие.

Шағын шаңғымен сыртта дене шынықтыру сабақтарына тұрақты қызығушылық қалыптасты.

Оңтүстік өңір студенттері шаңғы тебудің алғашқы дағдылары мен шаңғы тебу техникасына деген түсініктері қалыптасып жаттығуда меңгереді.

Үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық қасиеттерін дамыту көрсеткіштерінің оң динамикасы.

Шаңғы жаттығуларының әсерінен балалардың суық тиюі азаяды.

Бірлескен шаңғы тебу арқылы балалардың денсаулығын нығайту бойынша ата-аналардың қызығушылығы мен белсенділігі артты.

Жобаны іске асыру кезеңдері

Іске асыру кезеңдері	Жұмыс мазмұны	Қатысушылар
Алдын ала	1. Жоба тақырыбын таңдау, мақсатты қалыптастыру; 2. Жоба тақырыбы бойынша материалды таңдау; 3. Жоба тақырыбы бойынша ақпарат жинау.	Дене тәрбиесі пәні оқытушылары
Ұйымдастырушылық	1. Студенттермен шаңғы дайындығы туралы Қыс мезгілінде ашық ауада бірлескен іс-шаралардың рөлі атты әңгіме жүргізу; 2. Жоба бойынша жұмыс жоспарын бекіту; 3. Шаңғы құрал жабдықтарын түгендеу; 4. Студенттердің денсаулығы мен дене дайындығын бақылау.	Дене тәрбиесі пәні оқытушылары
Тәжірибелік бөлім	1. Шаңғы тебуге арналған танертеңгілік гимнастика өткізу. 2. Оқу- жаттығу сабақтарының бейнежазбаларын қарау; 3. Шаңғы спортының түрлерімен танысу бойынша әңгімелер мен презентациялар; 4. Шаңғымен сырғанау; 6. Дене шынықтыру сабақтарында дайындық жаттығуларын орындау; 7. Студенттерге салауатты өмір	Дене тәрбиесі пәні оқытушылары

	салты және отбасындағылардың денсаулығын нығайту туралы кеңес беру; 8. Қысқы спорт түрлері фестивалі аясында "Шаңғы эстафетасы" жарыстарын өткізу.	
Қорытынды	1. Студенттердің денсаулығы мен дене дайындығын қайта бақылау. "Шаңғышының әдісін қайталаңыз" фотобайқауы; Қорытынды іс-шараны өткізу: ашық ауада ойын-сауық: "Жас шаңғышы" грамоталарымен марапаттау.	Дене тәрбиесі оқытушылары

Қорытынды.

Жоба бойынша жұмыстың тиімділігін анықтау мақсатында студенттердің физикалық дамуына мониторинг жүргізілді.

Мониторинг жасауда студенттерге, ойын және тест тапсырмалары қолданылды.

Мониторинг нәтижелері бойынша студенттер шаңғы тебу дағдысын игерді, олардың моторлық тәжірибесі айтарлықтай өсті деп айтуға болады.

Жоба барысында студенттердің шаңғы дайындығына деген қызығушылығы артты. Студенттер "Шаңғы эстафетасы" жарысына қуана қатысты, сондай-ақ "Жаңғы жорығы" атты кростық жүгіруге жаппай қатысты.

Балаларды бақылай отырып, балалардың қозғалыс белсенділігіне деген қажеттіліктің артуын атап өтуге болады.

Студенттермен әңгіме жүргізу нәтижелері бойынша төмендегідей қорытынды жасауға болады: Студенттер шаңғы тебуге көбірек қызығушылық танытты, кейбіреулері шаңғы секциясына жазылғысы келді.

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі:

1. Буцинская П.П., Васюкова В.И., Лескова Г.П. «Общеразвивающие упражнения в детском саду. Книга для воспитателя детского сада» – М.: Просвещение, 1990.
2. Васильева М.А., Гербова В.В., Комарова Т.С. «Программа воспитания и обучения в детском саду» – М.: ИД Воспитание дошкольника, 2004.
3. Голощекина М.П. Лыжи в детском саду. 2-е изд. М., 1977 г.
4. Игры и развлечения на воздухе / Т.И.Осокина, Л.С. Фурмина, Е.А. Тимофеева. - Изд.2-е, доработанное.- М.: Просвещение, 1983 -224с.
5. Пензулаева Л.И. Подвижные игры и игровые упражнения для детей 5-7 лет. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002
6. Пензулаева Л.И. «Физическая культура в детском саду. Система работы в старшей группе» – М.: МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2012
7. Хухлаева Д.В. «Методика физического воспитания в дошкольных учреждениях: Учебник для учащихся педагогических училищ» - М.: Просвещение, 1984
8. Шишкина В.А., Мащенко М.В. Какая физкультура нужна дошкольнику: кн. для воспитателей детского сада и родителей - 2-е изд. М.: Просвещение, 2000

УДК 811.161.1

«МЕТОДЫ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ ПО ДИСЦИПЛИНЕ «РУССКИЙ ЯЗЫК»

*Н.Б.Аристангалиева,
Преподаватель кафедры русской филологии*

Введение. На современном этапе развития общества основной задачей образования, в том числе высшего образования является формирование социально-гуманитарного мировоззрения студентов в контексте общенациональной идеи духовной модернизации, предполагающей развитие на основе национального сознания и культурного кода качеств

интернационализма, толерантного отношения к мировым культурам и языкам как транслятором знаний мирового уровня, способных обеспечить модернизацию страны и личностный карьерный рост будущих специалистов. Дисциплина «Русский язык» для студентов казахских групп предназначена для формирования межкультурной компетенции как способности к межкультурной коммуникации у личности, определяемой как субъект межкультурной коммуникации, а также развитию языковой личности студентов, способного осуществлять когнитивную и коммуникативную деятельность на русском языке в сферах межличностного, социального, профессионального, межкультурного общения в контексте реализации государственных программ трехязычия и духовной модернизации национального сознания. Практические занятия по дисциплине «Русский язык» предполагают развитие навыков и умений в различных видах речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение и письмо). Реализация видов речевой деятельности происходит посредством расширения знаний русского языка в области учебно-профессиональной и научных сферах общения, формирования навыков использования различных речевых стратегий и тактик. Задачи, которые способствуют систематизации и обобщению языкового материала с целью использования его в письменных или устных текстах и также умение репродуцировать и продуцировать тексты монологического и диалогического характера в ситуациях учебно-профессиональной и научной сфер общения открывают возможность использования инновационных технологий, а именно методов проблемного обучения.

Проблемное обучение – методика преподавания в вузах, основанная на решении конкретных проблем и задач. В процессе проблемного обучения активизируется познавательная деятельность, развиваются творческие способности, формируются навыки исследовательской деятельности, развиваются коммуникативные компетенции, а также способствуют закреплению изученного учебного материала.

Цель исследования: изучить эффективность применения методов проблемного обучения на практических занятиях по русскому языку, как части инновационной технологии.

Задачи исследования: изучить современные методы проблемного обучения в образовательном процессе; выявить общие признаки изучаемого метода; определить преимущества использования методов проблемного обучения в образовательном процессе.

Научная новизна заключается в систематизации критериев применения методов проблемного обучения в образовательном процессе.

Практическая значимость работы состоит в том, что применение технологии проблемного обучения при образовательном процессе позволит расширить возможности педагогического портфеля, что в свою очередь влияет на положительную мотивацию обучающихся, а также способствует усилению коммуникативной компетенции.

Методы исследования: сравнительный анализ зарубежных научных источников по описанной проблематике; педагогическое прогнозирование; обобщение и систематизация опыта преподавания русского языка с применением методов проблемного обучения и, в частности, технологии «Мировое кафе»(TheWorldcafé); изучение статистики динамики улучшения результатов усвоения изучаемого обучающимися материала.

Методологической базой исследования послужили работы таких исследователей как: американского психолога Дж. Брунера, рассматривавшего в структуре урока доминирующую роль интуитивного мышления в процессе усвоения нового знания как основы эвристического мышления[1], теоретический конструкт Льва Выготского «Зона ближайшего развития» о связи обучения и психического развития детей[2]; психологическая основа концепции проблемного обучения, теория мышления как продуктивного процесса, С.Л. Рубинштейна; М.И. Махмутова, который рассматривал проблемное обучение как вид развивающего обучения, сочетающий самостоятельную систематическую, самостоятельную поисковую деятельность обучающихся с усвоением ими готовых знаний[3].

Степень внедрения: Применение в учебном процессе на кафедре «Методика начального и дошкольного образования» для студентов ОП 6В01201 «Дошкольное обучение и воспитание», ОП 6В01301 «Педагогика и методика начального образования» по дисциплине «Русский язык».

Ресурсы, база:

Западно-Казахстанский университет им. М. Утемисова, кафедра русской филологии (каб. 325)

Предполагаемая разработка авторская и вполне может иметь несколько вариантов. Каждый преподаватель по своему усмотрению может индивидуально применить данный метод.

Содержание проекта:

- сбор информации об использовании методов проблемного обучения;

- разработка учебного материала с использованием методов проблемного обучения;

- разработать экземплярсиллабуса по дисциплине «Русский язык».

Отчетность:

- участие в проекте «Внедрение инновационных технологии в обучении»;

- предоставить теоретическую разработку в виде доклада;

Студенты должны самостоятельно в процессе работы над заданием реализовать свои коммуникативные и практические знания по теме «Устная деловая коммуникация» применительно к своей будущей профессии.

Результаты данной разработки в дальнейшем могут быть использованы при составлении учебного пособия по дисциплине «Русский язык».

Список использованной литературы:

1. Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации. – М.: Прогресс, 1977. – С. 13–29.

2. Выготский, Л.С. Динамика умственного развития школьника в связи с обучением // Л.С. Выготский. Педагогическая психология / Под ред В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1999. – С. 336-354.

3. Махмутов, М.И. Избранные труды: В 7 т. / М.И. Махмутов. – Казань: Магариф – Вақыт, 2016. Т. 1: Проблемное обучение: Основные вопросы теории / Сост. Д.М. Шакирова. – 423 с

4. Ситаров В.А. Проблемное обучение как одно из направлений современных технологий обучения // Знание. Понимание. Умение. – 2009. – № 1. – С. 148-157.

5. Карасева Э.М. Проблемное обучение как средство формирования у студентов умений действовать самостоятельно // Современная педагогика. 2014.–№5.

6. Абашкина О. Что такое worldcafé? // Справочник по управлению. 2011 № 2. URL: [Официальный сайт pro-personal](http://www.pro-personal.ru/journal/474/222347/?month=01&year=2013)<http://www.pro-personal.ru/journal/474/222347/?month=01&year=2013>

7. Мартынова А.В. Фасилитация как технология организационного развития и изменений. // Организационная психология. 2012 №2. С 53-91. URL: [Официальный сайт журнала Организационная психология](http://orgpsyjournal.hse.ru/data/2011/12/29/1262441531/OrgPsy_2011-2_Martynova_53-91.pdf)

http://orgpsyjournal.hse.ru/data/2011/12/29/1262441531/OrgPsy_2011-2_Martynova_53-91.pdf

8. Принципы проведения TheWorldCafé Всемирного (интернационального) кафе. Адаптированный перевод М. А. Пронина и Р. Афтанделяна при участии Е. Марчук. <http://www.theworldcafe.com/translations/worldcafe-principles-rus.pdf>

9. Учимся с Google и другими: Worldcafé на GTA-Moscow 2012. URL: Блог российского образовательного сообщества Google <http://edublogru.blogspot.ru/2012/11/world-cafegta-moscow2012.ht>

УДК:881.161.1

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА JIGSAW PUZZLE НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ГРУППАХ С КАЗАХСКИМ ЯЗЫКОМ ОБУЧЕНИЯ

*Н.Т. Утарова,
преподаватель, магистр
кафедры русской филологии*

Аннотация: Данная статья посвящена применению метода Jigsaw puzzle на занятиях по русскому языку в вузе. Метод разработан для обучения студентов в коллективных формах работы и формирования навыков исследовательской активности. В статье рассматриваются основные преимущества данного

метода обучения, а также методические подходы и рекомендации по их применению.

Ключевые слова: Jigsaw puzzle, метод пазла, групповая работа, группа, шаг, сегмент, русский язык.

В современном образовательном процессе всё большую актуальность приобретают интерактивные подходы к обучению студентов различных дисциплин. Одним из многообещающих методов в педагогической практике вузов является метод Puzzle (с англ. «пазл, загадка, мозаика»), который успешно использован в разных странах для исследования и изучения языков.

Метод Jigsaw Puzzle – это групповая обучающая стратегия, которая направлена на развитие социальных, коммуникативных и интеллектуальных навыков учащихся. Он подразумевает разделение учебного материала на части, каждая из которых дается определенным участникам для изучения, а затем всеми участниками объединяется в единое целое с опорой на коммуникацию и взаимодействие. В ходе такой работы возникает позитивная взаимосвязь и взаимозависимость друг от друга и коллективная ответственность за выполняемую работу.

В 1971 году ведущий американский социальный психолог, доктор философии по психологии, профессор Эллиот Аронсон разработал новый метод – это техника «Групповой пазл» [1]. Данный метод можно успешно применять как на занятиях по русскому языку, так и по другим дисциплинам. Можно применять онлайн, если платформа позволяет делить участников на группы.

Метод Jigsaw puzzle, хотя и не является абсолютно новым в педагогической области, может отличиться новизной, когда речь заходит о преподавании русского языка.

Новизна и актуальность данного метода для уроков русского языка заключается в следующих аспектах:

1. Активное взаимодействие и групповая работа: пазл-метод предполагает работу в группах, что стимулирует учеников к обсуждению, совместному поиску решений и развития коммуникативных навыков на русском языке.

2. Развитие критического мышления: работа над пазлами требует анализа, синтеза, отбора и объединения информации, что способствует развитию критического мышления учеников на уроках русского языка.

3. Формирование навыков самостоятельной работы: поскольку каждый ученик работает над своим «кусочком» пазла, он учится самостоятельно находить и усваивать новые знания, что имеет большое значение для изучения русского языка.

4. Разнообразие форм представления информации: каждый фрагмент пазла может быть представлен в виде текста, аудио, видео, графического изображения и.т.д., что обогащает учебный процесс и делает его более интересным и познавательным на уроках русского языка.

5. Индивидуализация обучения: пазл-метод учитывает разные скорости работы и уровни знаний учеников – каждый может работать в своем темпе, присоединяться к группе на разных стадиях работы над пазлом или работать над своим собственным пазлом.

6. Применимость ко всем аспектам изучения русского языка: метод можно применять для изучения грамматики, лексики, фонетики, стилистики, а также для развития навыков чтения, письма, говорения и аудирования.

Метод Jigsaw Puzzle обладает рядом преимуществ, что позволяет говорить о его актуальности в современном обучении:

Преимущества метода для обучающихся:	Преимущества метода для педагогов:
Развитие навыка слушать и выражать свои мысли	Достаточно прост в освоении
Тренировка коммуникативных умений и умения работать в команде	Является одним из самых эффективных методов с точки зрения влияния на качество обучения
Обучение сопереживанию и взаимопомощи	Похож на игру, что ощутимо повышает вовлеченность учеников.
Улучшение знаний и навыков в изучаемой дисциплине	Может использоваться вместе с другими педагогическими приёмами
Актуализация интереса и мотивации к обучению	Может применяться в течение одного урока
	Не требует материальных вложений[2]

Данный метод предполагает работу по инструкции «Десять шагов»:

- Шаг первый: разделите класс на группы
- Шаг второй: в каждой группе назначьте лидера
- Шаг третий: разделите урок на сегменты
- Шаг четвертый: дайте задание каждому ученику изучить один сегмент (В 1986 г. Р.Славин разработал модификацию этого метода, которая предусматривала работу всей команды над одним и тем же материалом[4])
- Шаг пятый: выделите время на прочтение каждого сегмента дважды
- Шаг шестой: сформируйте временные «экспертные группы» или «спикеров»
- Шаг седьмой: верните учеников в первоначальные группы
- Шаг восьмой: попросите учеников задавать друг другу вопросы
- Шаг девятый: переходите от группы к группе, наблюдайте за процессом
- Шаг десятый: проведите тестирование или викторину

Цели и задачи метода Puzzle на уроках русского языка:

1. Развитие логического мышления и внимательности: применение метода требует от учеников аккуратного анализа индивидуальных частей пазла и их комбинирования для достижения правильного результата.

2. Формирование умений и навыков работы с текстом: деконструкция и последующая реконструкция текста помогает лучше понять его структуру, связь между предложениями и абзацами, основную идею и взаимное местоположение отдельных языковых элементов.

3. Тренировка коммуникативных и социальных навыков: методика предполагает активное сотрудничество и обмен мнениями между учащимися, что способствует развитию коммуникативных и деловых навыков, а также толерантности к мнению других.

4. Активизация и мотивация учебной деятельности[3]: работа в формате пазла делает процесс изучения русского языка более увлекательным, а значит, и эффективным. Ученики с большим интересом принимают участие в решении языковых задач, что повышает мотивацию к учебе.

5. Контроль и коррекция знаний, умений и навыков: метод позволяет быстро проверить, насколько хорошо ученик знает тему, и при необходимости, вносить коррективы в учебный процесс.

6. Развитие креативного подхода к изучению русского языка: путем создания своих вариантов пазлов и нахождения интересных решений ученики развивают свое творческое мышление.

7. Возможность варьирования сложности заданий: учителю доступна гибкая настройка сложности пазлов, что позволяет создать разноуровневые задания для разных групп учащихся, учитывая их возможности и уровень знаний.

Примеры использования метода Puzzle на уроках русского языка:

1. Изучение нового материала (правила, теория, языковые явления);
2. Анализ текста (жанры, стили, авторская позиция);
3. Работа над проектами (создание историй, стихов, рассказов);
4. Изучение биографий писателей и поэтов;
5. Развитие орфографических и пунктуационных навыков.

Метод Jigsaw puzzle применялся на занятиях по русскому языку в 2022-2023 учебном году в группах с казахским языком обучения: 6B05301 Химия, 6B05204 География, 6B05201 Экология.

Хим-13	Эко-11, Гео-11
Семестр 1, Неделя 3: Функционально-смысловые типы речи: описание, повествование, рассуждение	Семестр 1, Неделя 6: Проблемы семьи и воспитания. Национальные традиции в воспитании
Семестр 1, Неделя 10: Научный стиль	Семестр 1, Неделя 11: Социальные проблемы современного общества
Семестр 2, Неделя 4: Микротема научного текста. Основная и дополнительная информация в тексте	Семестр 2, Неделя 3: Научные открытия и этика

Семестр 2, Неделя 7: Аннотирование текста	Семестр 2, Неделя 5: Развитие науки

Например, при изучении темы «Социальные проблемы современного общества» в группе Эко-11 и Гео-11, 10 шагов реализовались следующим образом:

- 1. Разделение на 3 группы;
- 2. Назначение лидеров группы;
- 3. Разделение темы на сегменты: социально- экономические, социально-бытовые, социально- психологические проблемы;
- 4. Задание студентам каждой группы - изучить определенный сегмент;
- 5. Чтение студентами своего фрагмента (5 мин);
- 6. Встреча экспертных групп (3 мин);
- 7. Возвращение в свои группы и объяснение, что нового узнали (5 минут);
- 8. Вопросы в своих группах;
- 9. На всех этапах преподаватель подходила к группам и контролировала процесс;
- 10. Проведение преподавателем опроса.

По теме «Функционально-смысловые типы речи: описание, повествование, рассуждение» в группе Хим-13 можно выделить следующие шаги:

- 1. Разделение на 3 группы;
- 2. Назначение лидеров группы;
- 3. Разделение темы на сегменты: описание, повествование, рассуждение;
- 4. Задание студентам каждой группы - изучить определенный сегмент;
- 5. Чтение и обсуждение студентами своего фрагмента (5 мин);
- 6. Подсаживание спикеров к другим группам и объяснение содержания своего сегмента (3 мин);
- 7. Возвращение в свои группы и получение информации о других сегментах из уст одноклассников (5 минут);
- 8. Вопросы в своих группах;
- 9. На всех этапах преподаватель подходила к группам и контролировала процесс;

•10. Проведение опроса.

При использовании метода Puzzle на уроках русского языка в вузе стоит также учесть возможные трудности и сопутствующие факторы, такие как разноуровневое знание студентов, необходимость контроля преподавателя за выполнением заданий и их корректировка. Важно также обеспечить атмосферу взаимопомощи и отсутствие конкуренции между студентами для эффективного решения задач.

Таким образом, метод Jigsaw Puzzle, также известный как метод головоломок или пазлов, остается актуальным и эффективным для применения на уроках русского языка по нескольким причинам:

1. Данный метод способствует активному взаимодействию и коммуникации между учениками. В процессе совместной работы над головоломками ученики обмениваются информацией, обсуждают проблему и помогают друг другу, что является ценным навыком для изучения русского языка.

2. Метод Jigsaw Puzzle подходит для обучения людей разных возрастов и уровней знаний. Головоломки можно адаптировать под конкретные нужды и интересы учащихся, что позволяет использовать метод практически в любой образовательной ситуации.

3. Работа с пазлами развивает критическое мышление, аналитические и логические навыки. Эти качества важны для успешного овладения любым языком, в том числе и русским.

4. Метод головоломок повышает интерес и мотивацию учеников. Базируясь на принципе игры, учебные занятия становятся более увлекательными, что способствует удержанию внимания учащихся на протяжении всего урока и лучшему усвоению материала.

5. Этот метод разнообразит преподавание русского языка и развивает креативность учеников. Это способствует формированию позитивного образа обучения и может вызвать у учеников интерес к изучению русского языка в будущем.

В заключении можно отметить, что метод Jigsaw Puzzle успешно может быть применен на уроках русского языка в вузе для развития коммуникативных, исследовательских и аналитических навыков студентов, активизации процесса обучения и формирования учебной исследовательской

деятельности и может послужить отличным дополнением к традиционным методам обучения.

Список использованной литературы:

1. О технике «Групповой пазл» на сайте «Смешанное обучение в России» <http://blendedlearning.pro/new-school/lifehacks/11-2/>

2. Техника «Групповой пазл» в педагогике
<https://4brain.ru/blog/%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D0%B7%D0%BB-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0/>

3. Метод «группового пазла» как способ повышения мотивации изучения английского языка. Солдатова О.Б.

<https://cyberleninka.ru/article/n/metod-grupпового-pazla-kak-sposob-povysheniya-motivatsii-izucheniya-angliyskogo-yazyka>

4. Метод jigsaw в организации обучения в сотрудничестве на занятии по иностранному языку в СПО. Репникова Ю.С.

<https://znanio.ru/media/metod-jigsaw-v-organizatsii-obucheniya-v-sotrudnichestve-na-zanyatii-po-anglijskomu-yazyku-2744200>

5. Типовая учебная программа общеобразовательной дисциплины «Русский язык» для организаций высшего и (или) послевузовского образования, 2018

УДК 811.512.122

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

*А.Т.Калиева,
қазақ филологиясы кафедрасының
аға оқытушысы, магистр*

Белсенді оқыту – қазіргі педагогикалық ізденістердің негізгі ірі бағыттарының бірі болып табылады. Студенттердің оқу танымдық іс-әрекетін белсенді ету әдістерін іздестіру мәселесі әр түрлі уақытта әр түрлі авторлармен өте жиі қойылып отырады.

Қазіргі кезде оқытуды ұйымдастыру жаңа бағытта болуы керек: дайын білімді жаттаудан жеке басты қалыптастыруға, шығармашылықпен оқуды дағдыландыруға көшу керек. Сондықтан жаңа оқыту әдістері бойынша оқытушы оқытпайды, тек жетелейді, ал студент өзінің іс-әрекеттік процесінде өзі оқиды. Егер оқушының танымдық іс-әрекеті жоғары белсенді болса, меңгерудің тиімділігі де жоғары болады.

Бұл жағдайда оқытушының ролі студенттің оқу іс-әрекетінің ұйымдастырушысы ретінде болады. Мұндай ұйымдастырудың себебінен студент ақпаратты пассивті қабылдаушы емес, керісінше ақпаратты белсенді «табушы» және өндіруші ретінде болады. Мұндай оқу іс-әрекетін қамтамасыз ететін оқытушының әдістерін оқытудың белсенді әдістері деп атаймыз.

Бүгінгі күні біздің қоғамға проблемаларды шеше алатын, шешім қабылдайтын, сындарлы ойлайтын, идеялар мен өнімді пікір ұсына алатын және командада, топтарда тиімді жұмыс істейтін икемді, креативті және бастамашылық қабілеті бар жастар қажет. Күрделілігі күн сайын артып, өзгеріп және тез жетіліп келе жатқан, біз өмір сүріп жатқан әлемде «Білімнің болуы» бүгінгі күні жеткілікті емес. Адамдардың өмір бойы білім алуын оңтайландыру үшін жастардың жеке қабілетін жан-жақты дамытып, оларға жан-жақты білім беру шеңберінде тиімді ойлау қабілетін сіңіру қажет екені сөзсіз.

Бүгінгі таңда республикамыздың білім беру жүйесінде оқытудың белсенді әдістері қолданылуда. Оның барысында студенттер өз бетінше функционалдық сауаттылықты дамытады, белсенді түрде білім алады, топтастарымен қарым-қатынас жасауда коммуникативті дағдыларды дамытуға және проблемаларды шешуде шығармашылықпен айналысуға ұмтылады.

Белсенді оқыту студенттерге оқытушыны тыңдаудан гөрі көп қатысуды талап ететін оқыту мен оқытудың бірқатар тәсілдерін қамтиды.

Оқытудың белсенді әдістері – бұл оқу материалын игеру процесінде оқушылардың ақыл-ой және практикалық іс-әрекеті мен белсенділігін қамтамасыз ететін әдістер жүйесі.

Оқытудың белсенді әдістері: сабақты бастау, мақсат қою, күту, қорқыныш, оқу материалын ұсыну, өзіндік жұмысты ұйымдастыру, релаксация және қорытындылау әдістері болып

бөлінеді. Бұл әдістердің әрқайсысы сабақтың белгілі бір кезеңінің нақты мәселелерін тиімді шешуге мүмкіндік береді.

Оқытудағы дәстүрлі тәсілдерді заманауи (жаңашыл) әдістермен салыстыра отырып, мұғалімдер мен студенттер арасында, сонымен қатар студенттердің арасында сенім атмосферасын құру маңызды. Жаңа жағдайда мұғалім оқушылардың білімін өз бетінше меңгеруіне ықпал ететін, оқу процесін ұйымдастырушы рөлін атқаруы керек.

«Ой шабуылы» – әдісін жаңа сабақты бастау кезінде, күрделі проблемаға жауап іздеу барысында қолдануға болады. Студенттер ойға келген кез-келген идеялар, болжамдар, ұсыныстар, кездейсоқ аналогтарды интенсивті айтады, соның нәтижесінде керекті немесе керексіз ассоциациялар, жауаптар пайда болуы мүмкін. Бұл пікірлердің барлығы диктофонға жазылып немесе еске сақталып, «ой шабуылын» ұйымдастырушы зейін қойып, олардың ішінен сұраққа жақын жауаптарды таңдап алып, кейін сұрақ мазмұнына сәйкес терең талқылау ұйымдастырады.

«Ой шабуылы» әдісінің алтын ережесі деп әңгіме барысындағы бірде бір ой-пікірдің айтылуына күмәндануға, сын айтуға болмайды, әр түрлі идеяларды айтуға ерік берілуі керек. Мен көбіне осы әдісті қолданған сәтте студенттердің ой-пікірін дұрыс-бұрыс деп бірден қайтармаймын, олар пікірлерін айту арқылы сөздік қорларын дамытады. Одан әрі өзара әңгімелесу арқылы тапсырмаларды талқылауы бір-біріне білім мен дағдыларды үйрете отырып, тақырыпты терең түсінуіне жол ашады. Мысалы, қыркүйекте Қазақ тілінің грамматикалық ерекшеліктері деген алғашқы сабағымда к және қ дыбыстарынан басталатын қандай қазақша сөздерді білесіндер деп сұраймын. Студенттер сөздік қорларында бар білетін сөздерін айтады, тілді білу деңгейлеріне қарай бір топ көбірек айтса, бір топта онға жетпейтін де кездер болады. Сөйтіп, бұл екі топтағы сөздердің айырмашылығын өздеріне тапқызып, яғни, к дыбысы тек жіңішке дауысты дыбыстармен, ал қ дыбысы тек жуан дауысты дыбыстармен айтылатынын біліп, қазақ тілінің ең басты заңдылығы – үндестік заңын түсіндіремін. Әр жаңа тақырып өтерде осы әдісті қолданамын.

«Жаһандану және ұлттық тәрбие» деген күрделі тақырыпты түсіндіру барысында **пікірталас әдісі** арқылы өткіздім. Екі топқа

бөлініп, бір топ жаһанданудың елімізге тигізер пайдасын, оның артықшылықтарын айтса, екінші топ жаһанданудың кемшіліктерін дәлелдеп, ұлттық тәрбиені жоғары қоюға тырысты.

Топтық жұмыс барысында оқытушы тек бақылаушы жұмысын атқарады. Топты бақылауды тапсырманы орындауға қатысумен бірге жүргізуге де болады. Жауаптарды бағалаудан кейін мұғалім оқу мақсатына жетуге ұмтылған топтарға қайтадан келіп, олардың оқу мақсатына жетулеріне тағы бір мүмкіндік беруіне болады. Бұл жағдайда білім алушыларға жаңа идеяны тұжырымдауды, екі (немесе одан да көп) идеяны салыстыруды, идеяларды бағалауды, топтық талқылаулар негізінде қорытынды жасауды, сұрақтарға жауап беруді ұсынады.

Сонымен қатар сабақта ең көп қолданатын әдістерімнің бірі – іскерлік немесе **рөлдік ойындар**. Оқу орыс тілінде жүретін дәрісханада ойынды тиімді қолдану студенттердің сол тілде сөйлеуге жаттығуына мол мүмкіндік береді. Әр түрлі жағдаяттар ұсынамын, студенттер сол жағдайдан шығу жолдарын рөлдік ойындар арқылы сахналап түсіндіріп береді. Мысалы, «Адами құндылықтардың адам өміріндегі мәні» деген тақырыпта «Мен жақсы адаммын ба?» (рөлдік ойындар) деген тақырыпта жағдаяттарды талдадық.

1 – жағдай:

Сабақтан қайтып келе жатып үнемі сабаққа келмейтін группаласыңыздың көлік жуып жүргенін көріп қалдыңыз.

Не істейсіз?

1. Ештеңе көрмегендей сыңай танытып өтіп кетесіз: бұған не істейсің өмір осылай!

2. Оған жақындай келіп, көзіне тік қарап, сөйлемей бұрылып кетіп қаласыз.

3. Жедел түрде кураторға айтып, жағдайды талқылау.

4. Ұялы телефонға түсіріп алып, басқаларға көрсетесіз

5. Өз жауабыңыз.

Жауабыңызға түсініктеме беріңіз.

2 – жағдай:

Мынадай жағдайды елестетіңіз: Сіз азық- түлік дүкенінде кезекте тұрсыз. Сіздің алдыңызда жасы 6-7жасар бала сауда жасап тұр. Сатушының ақшаны дұрыс қайтармағанын сіз байқап қалдыңыз.

1. Сіз бұл жағдаятқа қалай әсер ете аласыз?
2. Мұндай жағдаятта сіз қандай іс-әрекет жасар едіңіз?
3. Өз іс-әрекетіңізді түсіндіріңіз

3 – жағдай:

Сіз қоғамдық көлікте келе жатып, қасыңызда отырған жолаушының сөмкесінен бір адамның әмиян алып жатқандығының куәсі болдыңыз.

1. Сіз бұл жағдаятқа қалай әсер ете аласыз?
2. Мұндай жағдаятта сіз қандай іс-әрекет жасар едіңіз?

Сонымен қатар, фильмдерді сабақта көп қолданамын. Мысалы, қысқа метражды фильмдерді көріп, оны талдаймыз. «Тұлғалар» тақырыбына байланысты Күләш сериалын үйден көріп, сабақта тест жұмысы, эссе жазу сияқты жұмыс түрлерін орындадық. Бұл әдістердің барлығын оқытудың белсенді әдістері деп түсінемін. Студенттер өз беттерімен тапсырмаларды орындап, шешімін тауып, шығармашылықпен жұмыс істейді.

Оқытудың осындай жаңа педагогикалық технологияларын сабаққа ендіру бүгінгі таңда әрбір ұстаздың басты мақсаты болуы керек. Себебі, елімізге заман талабына сай қалыптан тыс ойлай алатын, шұғыл шешімдер қабылдай білетін, белсенді,

шығармашыл азаматтар қажет. Сабақта тек білімділік мақсаттарды шешіп қоймай, балалардың жекелік қасиеттерін, қабілеттерін дамытудың жолдарын қарастыруда қажет деп есептеймін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айтбаева А. Білім берудегі жаңа технологиялар. Оқу құралы. – Алматы. Қазақ университеті, 2011ж.

2. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. – Алматы, 2013ж.

3. Бөрібекова Ф., Жанатбекова Н.Ж. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. Оқулық. – Алматы. ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы, 2014ж.

УДК 303,425.4(043.3)

«ӘЛЕУМЕТТІК ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ ҚОҒАМНЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫ»

Б.Е. Утебалиева,

*биология және экология кафедрасының
оқытушысы, магистр*

Қазіргі жағдайда кәсіптік білім берудің міндеті еңбек нарығының білікті кадрларға деген қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады. Кез-келген ұйымның, оның ішінде білім беру ұйымының табысты жұмысының негізгі факторларының бірі-оның қызметі нәтижелерінің сапасы, оның құрамдас бөлігі мамандарды даярлау сапасын бағалау жүйесі болып табылады. Білімді бақылау мен бағалаудың заманауи цифрлық құралдары тапсырмалардың әртүрлі формаларын қолдануға, мәтінді, қозғалмайтын және анимациялық материалдарды, дыбыстарды, бейнелерді және т.б. қолдана отырып бақылауды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқытушының күнделікті жұмысының міндеттерінің бірі білім алушылардың білімін бақылауды жүзеге асыру болып табылады.

Ауызша сауалнама жүргізу кезінде қойылған бағалар аз болған кезде көп уақыт кетеді, жазбаша жұмыстарды жүргізу кезінде бағалар саны артады, бірақ тексеруге көп уақыт кетеді.

Қазіргі уақытта білімді бақылаудың электронды технологиялары өте дамыған. Компьютерлік викториналарды бақылаудың кез-келген түрін жүргізу үшін пайдалануға болады: ағымдағы, тақырыптық, қорытынды.

Педагогикалық қызметте жаңа ақпараттық технологияларды қолдану оқу үдерісін жетілдірудегі маңызды сәттердің бірі болып табылады, оның практикалық бағыттылығын арттырады, студенттердің интеллектуалды, шығармашылық қабілеттерін дамытады және білім беру процесінде студенттердің ынтасын арттыруға көмектеседі. Заманауи компьютерлік технологияларды қолдану сабақты жаңа мазмұнмен толықтыруға, оны жарқын етуге, қолайлы атмосфераны құруға, оқу үдерісін жеделдетуге және студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Бұл тұрғыда Quizizz платформасын пайдалану мүмкіндіктері басты назарға алуға болады. Quizizz веб-қызметінің функционалдығы Kahoot-қа ұқсайды, бірақ кейбір айырмашылықтары бар, сондықтан қолданушылар оны қалайды.

Кері байланыс оқу - оқу процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Алайда студенттердің жұмысын тексеріп, олармен кері байланыс орнатуға көп уақыт кетеді. Мұнда Kahoot немесе оның аналогтары Quizizz, Learning Apps үшін қолдануға ыңғайлы тағы бір гаджетті пайдалануға болады. Осындай ресурстардың бірі - Quizizz.com. платформасы. Quizizz.com - бұл викториналар құруға және өткізуге немесе каталогтан таңдалған дайын викториналарды пайдалануға мүмкіндік беретін тегін онлайн білім беру қызметі. Интернет-сервис Quizizz.com нақты уақыт режимінде конкурстар мен викториналар өткізу функцияларын ұсынады. Бұлтты жүйе ойын құруға, оны үлкен экранға немесе ноутбук экранына шығаруға, қатысушыларды мобильді құрылғыларды қолдана отырып қосуға мүмкіндік береді.

Бұл қосымшаның басты артықшылықтарының бірі - оны ақысыз пайдалану мүмкіндігі. Бұл қызмет түрі әр студентпен автоматты түрде кері байланыс орнатады, бұл қашықтықтан білім берудегі тағы бір артықшылық.

Quizizz.com сайтында не істеуге болады? Біріншіден, өз пәніңіз бойынша студенттерге әр түрлі ойындар, сыныптан тыс жұмыстар, викториналар, квесттер, өз бетінше жасалынған немесе дайын тапсырмаларды үй жұмысы ретінде бере отырып, нәтижелерін автоматты түрде бақылауға мүмкіндік береді.

Quizizz.com платформасын пайдалану үшін сізге не қажет? Интернетке қосылатын кез-келген құрылғы қажет. Бірінші кезекте студенттер мен оқытушылар осы қызметке тіркелу керек. Тіркелуден өткеннен кейін қосымшаның барлық мүмкіндіктерін толығымен қолдана алуға болады.

Тіркелгеннен кейін оқытушының жеке тест жұмыстарын құруға мүмкіндігі бар. Ол үшін оқытушы жеке кабинетіне кіріп, жаңа папкалар жасау керек, оларды топтар мен пәндер бойынша бөлу керек немесе Quizizz.com кітапханасында ұсынылған дайын материалдарды пайдалана алады. Тесттер «Менің тестілерім» бөлімінде орналасқан. Балаларға тапсырма беру үшін «Тәжірибе» командасын таңдау керек және «Ойнату» батырмасын басу керек.

Quizizz.com сайтында ойынға кіргеннен кейін әр студентке жеке сұрақтар тізбегі беріледі және ол тапсырмаларды өз қарқынымен орындайды. Оқытушы өз кезегінде әр студенттің тапсырмасының орындалуын бақылайды. Жұмысты аяқтағаннан кейін оқытушы барлық студенттердің нәтижелерін кесте түрінде алады, онда барлық ақпараттар, соның ішінде қателер, әр тапсырманы орындауға кеткен уақыт және барлық жұмыс тұтастай көрсетіледі. Барлық деректер ең жоғары баллдан ең төменгі деңгейге дейін бағаланады. Осындай бағытта 6B05201-Экология ББ бағдарламасы бойынша жүргізілетін "Әлеуметтік экология және қоғамның тұрақты дамуы" пәнінің тапсырмаларын Quizizz.com веб-сервисінде тексеру жүргізілді. Бұл үдеріс арқылы студенттердің қызығушылықтары көрінді.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, барлық студенттердің жұмысын тексеру уақыты минимумға дейін қысқарды деп қорытынды жасауға болады, өйткені барлық нәтижелер жұмыс аяқталғаннан кейін бірден оқытушыларға беріледі. Әрбір студент жинаған жалпы ұпай санынан басқа, қызмет сапасы бойынша білім сапасы автоматты түрде есептеледі.

Осылайша, жаңа компьютерлік технологияларды сабақта қолдану, атап айтқанда, Quizizz қосымшасы, студенттердің

танымдық және ойындық қажеттіліктерін қол жетімді түрде пайдалануға мүмкіндік береді.

Бұл веб-сервистің көмегімен:

- Ø оқу және оқу процесін қолдау;
- Ø ойындар мен викториналар өткізу;
- Ø жарыстарды ұйымдастыру;
- Ø тест жүргізу;
- Ø үй тапсырмасын орындау;
- Ø әр студенттің нәтижелерін бақылау;
- Ø әр студенттерге автоматты түрде кері байланыс беру.

Мақаланы қорытындылай келе, бұл сайтта жұмыс істеудің артықшылығы айқын көрінді:

- Ü қарапайым тіркеу формасы;
- Ü викториналарды құру 15 минуттан аспайды;
- Ü жұмыстарды тексеру кезінде уақытты жоғалтудың қажеті жоқ;
- Ü студенттер үшін көңілді;
- Ü студенттерге тіркелудің болмауы, бұл сабақ кезінде уақытты едәуір үнемдейді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Смирнова С.В. –Инструкция работы на платформе quizizz.com.
2. Методические рекомендации.Quizizz.com - сервис для создания уроков, опросов и викторин.- Ульяновск, 2021 г.
3. <https://sdelano.media/quizizz/>
4. http://expert.itmo.ru/kahoot_and_quizizz

ОҚЫТУДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ә.Д.Құрмекеш,

*биология және экология кафедрасының
оқытушысы, магистр*

Интеллект (латынның «білім», «ақыл-ой» мағынасын білдіретін сөзінен шыққан) – ақыл, ойлау икемділігі деген мағынаны білдіреді. Компьютердің ақылы жоқ, бірақ ол қабылдайтындай (адам дауысын, фотоны, т.б.) программалар жазуға болады. Техника өздігінен кез келген формадағы ақпаратты қабылдап, оған реакция жасайтын болса, онда жасанды интеллекті туралы айтуға болады.

Негізгі компоненті білім базасы, пайдаланушының жасанды интерфейсі, логикалық қорытындылар мына бағыттарда құрастырылады:

- қалыптастыру программасы;
- эксперттік жүйелер құру үшін программалық қабықша (білім базасын толтыру жолымен);
- нақты қолдану облысына арналған дайын эксперттік жүйелер;
- сөйлеуді талдау мен тану жүйелері;
- білім базасын басқару жүйесі.

Ойлау процестерін имитациялау үшін компьютерде бағдарламалық жүйелер жасалады. Олар *жасанды интеллект жүйелері* деп аталады.

Жасанды интеллект (*Artificial intelligence* (AI)) – компьютердің немесе роботтың адамдарға тән зияткерлік процестерге байланысты тапсырмаларды орындау мүмкіндігі. Бұл – алдыңғы тәжірибе негізінде ойлау, түсіну, жалпылау немесе үйрену қабілеті. Жасанды интеллект бүгінгі күні технологиялық инновация әлемінде күнделікті тіркеске айналып үлгерді. Жасанды интеллект көптеген қайталанатын процесстерді автоматтандыруға мүмкіндік береді. Үлкен мәліметтермен жұмыс жасауға және олардың тиімді шешімін табуға мүмкіндік беретіндей ақпараттарды өңдейді. Адам миының нейронды

жүйесі тәрізді қызмет етеді. Жасанды интеллект екі бағытта жүзеге асады. Біріншісі, адамның интеллектуалды әрекетін қарастырса (есептер мен теоремаларды шешу, т.б.); екіншісі адамның саналы іс-әрекетін қарастырады.

Жобаның жаңашылдығы: AutoDraw ең жақсы тегін, және танымал сурет құралдарының бірі. Бұл технология нобайларды, сызбаларды және қарапайым сызбаларды бірегей, қарапайым иконографияға айналдыру үшін машина тілін пайдаланады. Ақылды сурет салу құралының бірінші және басты ерекшелігі - оны мүлдем тегін пайдалануға болады.

Seek адамдардың қоршаған ортаны танып білуіне, табиғатқа жақын болуына көмектеседі. Бағдарламаға геолокация мәліметтері берілсе, ол жақын аумақтағы кең тараған өсімдіктер мен жануарлар жиынтығын ұсынады. Әр түсірілген сурет пен объект қолданушының жеке коллекциясына жинақтала береді. Оларды кейін бағдарламаға тіркелген өзге қолданушылармен бөлісіп, сурет түсірілген аймақты, флорасы мен фаунасын талқылауға болады.

Жобаның мақсаты: Seek және Autodraw жасанды интеллект бағдарламаларын биология сабақтарында қолданудың ерекшелігін анықтау.

Жобаның міндеттері:

- Сауалнама өткізу;
- Seek қосымшасын орнықтыру;
- Seek қосымшасы арқылы жануарлардың систематикасын анықтап, сипаттау;
- Autodraw арқылы жануарлардың сыртқы құрылысын салу;

Seek – iNaturalist компаниясы жасаған жаңа бағдарлама. Оның негізгі базасы әлемдегі барлық өсімдік пен жануар атаулыға негізделген. Флора немесе фауна түрін анықтау үшін, жануарды, өсімдіктің гүлін немесе жапырағын, суретке түсіріп, сканерлеу жеткілікті. Ары қарай бағдарлама орналасқан мекеннің табиғатына қарай іздеген тірі организмді тауып алып, оған анықтама береді. IOS-қондырғыларға арналған бұл бағдарлама қорында қазіргі таңда гүлдер, қосмекенділер, саңырауқұлақтар, балықтар, бауырымен жорғалайтындар, өрмекші тәрізділер, құстар, көбелектер, ұлулар, сүтқоректілердің 30 мыңнан астам түрі бар. Бірақ бұл қор әлі де толықтырылмақ. Қолданушылар

өздері де бағдарламаға жануарлар мен өсімдіктер түрін енгізсе болады.

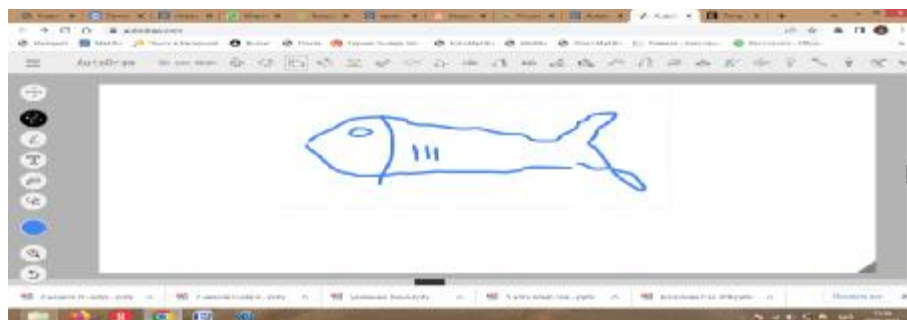
Auto Draw қызметтің ең маңызды функциясы (интеллект-сурет) стиліндегі эскиздер негізінде ұқыпты және әдемі сызбалар жасау. Нысанды шамамен салу жеткілікті, ал қызмет жоғарғы жолда суреттердің кішкентай белгішелерін көрсетеді. Осылайша AutoDraw біз нақты не салғанымызды болжауға тырысады. Біз кез-келген суретті басамыз және ол парақта пайда болады. Auto Draw дайын сызбаларды PNG форматында компьютерде сақтайды, сонымен қатар достарыңызбен бөлісу үшін сілтемені көшіруге болады.

Жобаның міндеттеріне сай Auto Draw, Seek жасанды интеллект қосымшалары арқылы білім беру үдерісі әдістемелік жағынан қамтамасыз етілді. Сауалнама жүргізілді. 2022-2023 оқу жылынан бастап «Омыртқалылар зоологиясы» курсына: 1) Курс бойынша дәріс сабақтарының қосымша материалдарымен қамтамасыз ету; 2) Топтық жұмыстарға студенттерді біріктіру; 3) Студенттердің лабораториялық жұмыстарында қолданылды.

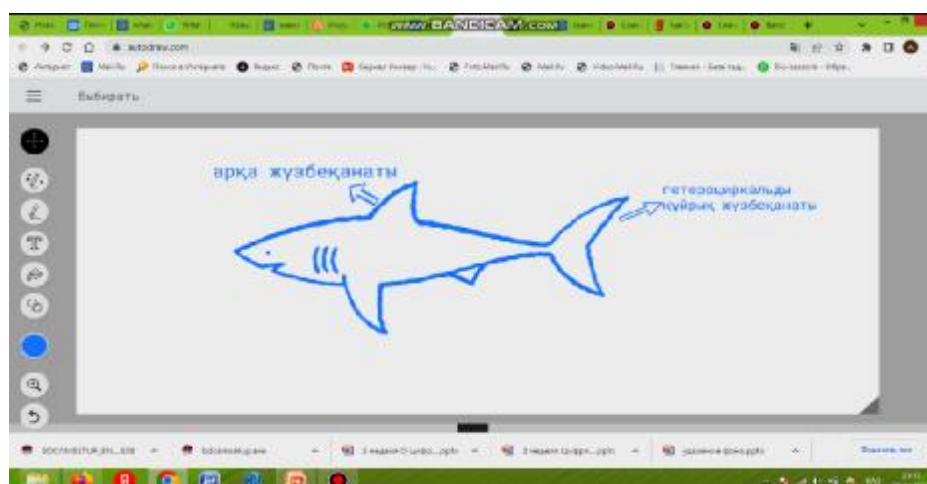
Жобаны жүзеге асыру барысында Auto Draw, Seek жасанды интеллект қосымшалары ЖОО оқу үдерісінде келесі қолдану мүмкіндіктері анықталды:

Auto Draw арқылы оқытушы мен студенттер кез-келген суретті қолдан келгенше салып оны әрлей алу; ол суреттерді тарата алады.

Auto Draw арқылы Омыртқалылар зоологиясы курсынан шеміршекті балықтар тақырыбында акуланың сыртқы құрылысын шама келгенше салдық. Содан кейін жоғарғы жағында автоматты түрде барынша ұқсас суреттер тізімі шығады. Соның ішінен өзімізге қажетті суретті таңдадық, сол кезде толық өңделген, әрленген сурет болып шыға келді. (сурет 1,2).

Сурет-1 Auto Draw арқылы акуланың сыртқы құрылысын салу

Сурет-2 Auto Draw көмегімен өңделген акуланың сыртқы құрылысы

Seek қосымшасы арқылы студенттер тез арада жануарлар мен өсімдіктердің систематикасын анықтай алады; өзінің тұрғылықты мекен жайында кездесетін тірі ағзаларды анықтай алады; басқада ұқсас туыстармен таныса алады; студенттің фотоға түсірген жануарын немесе өсімдігін базаға тіркей алады; далалық сараман кезінде анықтау мүмкіндігін пайдалана алады; дайын материалды ықшам әрі қолжетімді бере алудың тиімділігі болып табылады(сурет 3).

Сурет-3 Seek қосымшасы

Омыртқалылар зоологиясы курсы бойынша «Күстардың алуантүрлілігі» тақырыбында Seek жасанды интеллект қосымшасын пайдаландық. Жаратылыстану-география факультетіндегі Зоологиялық мұражайдағы қоқиқаз құсының тұлпын Seek қосымшасы арқылы анықтадық. Студенттер

суретін салып, сыртқы құрылысымен мекен ету аралын сипаттады (сурет 4).

Сурет-4 Қоқиқазды Seek қосымшасы арқылы сипаттау

AutoDraw, Seek жасанды интеллект қосымшаларының артықшылықтары электронды почта, әлеуметтік желілер арқылы оңай таратылуы, көп ақпаратты аз уақыт ішінде есте сақтау және өңдей білу қабілеті, студенттің кез келген жерде және кез келген уақытта, интернетке қосылған ұялы телефон арқылы білім игеруге мүмкіндігі, барлығы тегін болуы т.б.

Қорыта келе, инновациялық жоба аясында жасанды интеллект бағдарламаларын соның ішінде AutoDraw, Seek қосымшаларын пайдалануда заманауи білім беру процесінде тиімді әрі қолжетімді тәсілдерін ұсынамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Баймухамедов М.Ф., Молдамурат К. Искусственный интеллект: современная теория и практика. // Материалы международной научно-практической конференции «Байтурсиновские чтения – 2019», Костанай, 2019. – с.501-504.

2. Стюарт Рассел, Питер Норвиг. Искусственный интеллект. Современный подход. // Учебник, второе издание, Санкт-Петербург, 2016. – 258 с.

3. Клиффорд Пиквер. Искусственный интеллект. Иллюстрированная история. От автоматов до нейросетей 2021.- 250 с.

4. Isakov, Yu.A. Artificial intelligence / Yu.A. Isakov // ModernScience. - 2018. - № 6-1. - С. 25-27.

5. Борисова, Е. В. Современный тренд образовательной среды - искусственный интеллект и цифровая педагогика// науч. трудов Всероссийской научно-практической конференции. – Тверь, 2018. – С. 84-87. -

УДК 792.8

ХОРЕОГРАФИЯ ПӘНДЕРІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ ӘДІСТЕМЕЛІК ТАЛДАУ

*А.Б. Қалжанова,
хореография және мәдени-тыңызу жұмысы
кафедрасының оқытушы, магистр*

Білім беру жүйесіндегі басым бағыттардың бірі - оқыту үрдісін технологияландыра отырып, білімнің кепілдік нәтижелеріне қол жеткізу. Ол үшін оқыту үрдісін өзгерте отырып, оқытушы шығармашылықпен жұмыстануы керек. Өйткені бұрын студент білімді қабылдаушы, жинақтаушы, өзіне сіңіруші рөлдерін ғана атқарса, ал қазіргі жаңа талап бойынша өздігімен білім алушы, үйрене білуші ретінде танылады. Сондықтан жеке тұлғаны осы рөлдерді атқаруға лайықтау үшін оның жаңа бейнесін заман талабына сай дайындауымыз қажет. Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі студентті оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Қазақстанда ең алғаш «Инновация» ұғымына қазақ тілінде анықтама берген ғалым Немеребай Нұрахметов. Ол “Инновация, инновациялық үрдіс деп отырғанымыз - білім беру мекемелерінің жаңалықтарды жасау, меңгеру, қолдану және таратуға байланысты бір бөлек қызметі” деген анықтаманы ұсынады.

Мақсаты: (Әдістемелік талдау арқылы)

- кәсіби шеберлікті дамыту;
- біліктілік деңгейін көтеру;
- қатемен жұмыс жасау;
- мотивациялық, танымдық қызығуды қалыптастыру.

Жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі міндеттері:

- әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу;
- білім мен білігіне сай келетін бағдар таңдап алатындай дәрежеде тәрбиелеу;
- өз бетінше әдістемелік жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру;
- аналитикалық ойлау қабілетін дамыту;
- білім беру үрдісінде жаңа технологияларды мүмкіндігінше қолдану;
- пәннің түсіндірілуі мен ақпараттың жеткізілуінің жоғары сапасын қамтамасыз ету.

Жобаның өзектілігі: Оқытудың дәстүрлі емес сабақ түрлері мен жаңа әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы студенттердің ойлау қабілетін, қимылдарды әдістемелік талдау арқылы қабылдауын қалыптастыру мен жана технологияны, теориялық жолмен алынған білімде қазіргі заманғы жабдықтар (электронды оқулықтар, бейне проекторлар, мультимедиялық құрылғылар, интернет желісі және т.б.) қолдана отырып практикада бекіту.

Жобаның нақтылығы мен жаңашылдығы:

- инновациялық іс әрекетке ұмтылу;
- жаңа технология арқылы әдістемелік талдауды меңгеру;
- білім беруді нәтижеге бағыттау;
- болашақ мамандарға жаңа бағыт көрсету.

Хореография пәндерінде инновациялық технологияны қолдану әдістері:

- электронды мультимедиялық оқулықтар мен оқу құралдарын қолдану;
- оқытудың интерактивті әдістерін қолдану;
- видеотаспаларды, DVD, флешкаларды пайдалану, балеттер мен би қойылымдарының нұсқасымен қамтамасыз ету;
- оқу тәжірибесіне негізделген әдістерді қолдану.

Хореография пәндерінде көптеген видеотехникалар, DVD, флешкалар базасын да пайдалану қазіргі білім жүйесіндегі маңызды басым бағыттардың бірі болып саналады. Видеотехникаларды пайдалана отырып, нәтижеге жетуді ұйымдастыру оқытудың жаңа түрлерін, әдістемесін,

технологиясын іздеуді қажет етеді. Онда белгілі бір оқушығармашылық үрдісте жаңа ақпараттық технологиялардың өзіндік ерекшеліктері мен мүмкіндіктері, ең бастысы, осы сандық видеотехникаларды, ақпараттық технологияларды қолдану арқылы сапалы нәтижеге жету көзделеді. Орындаушылық даярлықтың негізгі мақсаты би қимылдарын үйреніп, кәсіби шеберліктері мәнерлілік, артистік қабілеттерін шыңдап, хореографиялық пәндерді жүргізу әдістемесі, оқу үрдісінде көрнекілік принципінің маңызды рөл атқаратындағын меңгеру болып табылады: көрнекі компонент (мұғалімнің өзі материалды көрнекі түрде көрсету, бейнематериалдар негізінде жаңа би қозғалыстарымен танысу, би мәдениетінің мінсіз үлгілерін қарау); теориялық компонент (қозғалыстарды орындау ережелерін түсіндіру); практикалық компонент (би комбинациясы элементтерін үйрену және өңдеу, оны қайтадан қайталау арқылы бекіту, бұлшық ет жадысын үйрету, практикалық сабақтарда бейне түсірілімін келесі кезеңде жұмыс істеу үшін қолдану); рефлексиялық компонент (талдаудың және салыстырудың практикалық жаттығуларының бейнежазбасына сілтеме жасайды, бұл жұмыстың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалауға мүмкіндік береді, сондай-ақ үй тапсырмаларын орындауды, білімді комбинацияларды ақылдатуды қамтамасыз етеді).

Хореографиялық өнерде оқытушының студентке ақпарат берудің дәстүрлі нысаны демонстрацияға негізделеді. Қозғалыс сипаттамасын түсіндіру тек сипаттама түрінде мүмкін емес. Сондықтан, хореографиялық пәндерді зерттеу материалды көрнекі түрде ұсынудың заманауи электронды технологиясының өзектілігіне ие болады. Хореографияда бейнематериалдар да оқу-әдістемелік материалдар жасау үшін кеңінен қолданылады. Бұл қазіргі уақытта оларды пайдаланудың оңайлатылған процесі мен семинарлар, мастер-класстар мен әр түрлі презентациялар бейнесінің тұрақты жаңартылуына байланысты. Дегенмен, бұл материалдар VHS видеотаспаларынан бері белсенді түрде таратылды. Студенттер арасында әдістемелік материалдарды тарату міндеті электрондық оқыту арқылы заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану негізінде шешіледі, оның көмегімен миллиондаған пайдаланушыларға бір файл қол жетімді. Тиісті орындау дағдыларын табысты меңгеру үшін оқытушы тарапынан

студенттердің әрекеттерін міндетті түрде бақылау және түзету талап етіледі.

Электрондық оқыту технологиясының артықшылықтары дайын материалдарды қарау үшін сандық бейне технологияларын пайдаланумен шектелмейді. Ұялы құрылғылардың дамуы арқасында бейнелерді жоғары сапада жазу қабілеті ұялы телефондардың көптеген қазіргі заманғы модельдерінде кездеседі, олардың таралуы әсіресе жастар арасында кең таралған. Егер «Сандық бейнематериалдарды дайындау» тақырыбына сандық бейне жазу технологиясын пайдалану мүмкіндігі қарастырылған болса, ұялы телефон арқылы жазылған бейне жазбалар санның орындалуындағы қателер мен кемшіліктерді көру және талқылау үшін пайдаланылуы мүмкін. Ұялы телефоннан жоғары сапалы бейнені жазуға мүмкіндік беретін бейне жазу құрылғысын қолданған жағдайда, мысалы, тұрмыстық сандық бейне камера, түрлі деңгейдегі жарыстарға бейнелерді жариялауға болады.

Жоғары дәрежеде әдістемелік тұрғыда оқыту мәселелерін шешу және оны терең меңгерту туралы сұрақтардың бәрі бірінғай бағдарлама негізінде оқытудың негізін қалады. Соның негізінде Қазақстан балетмейстерлерінің бай мұраларын кең тұрғыда иегрудің негізі қаланған болатын. Балет өнері және халық би саласы негізінен халық ауыз әдебиетімен, сәндік-қолданбалы өнермен, костюмдермен, салт-дәстүрлермен тығыз байланысты екені бәрімізге мәлім. Сондықтан, инновация бұл да біртұтас педагогикалық жүйе арқылы алынған сапалы идеялар, үрдістер, нәтижелер. Бұл жүйенің қалыптасу кезеңдерін педагогикалық техника, практикалық тәжірибе (орындаушылық), оқытудағы ақпараттық технология бағдарламасы арқылы жүзеге асыратындығынан бақылауға болады.

Тәжірибе дәлелдеп отырғандай, жетекші оқулықтар бойынша би техникасына үйрету мүмкін емес. Хореографиялық өнер қолданбалықты талап етеді. Қазіргі күннің өзінде де оқулықтар мен әдістемелік материалдар бола тұрса да, қимыл үйретуде педагогтың көрсетуіне, олардың орындалу әдісін баяндауға негізделген әдістеме қалыптасқан. Сондықтан қимылдарды үйрену теориялық білімді меңгеруден спецификалық тұрғыдан айырмашылығы болады. Жаттығуларды орындау кезінде тек логика ғана емес, сондай-ақ образдық, өз-өзіңнің сезіміңді бақылау да міндетті болып табылады. Осыған орай қимылдар мен

комбинацияларды көрсетудің педагогикалық ажырамас бөлігі студенттердің назарын мақсатты басқару болып саналады. Студенттердің назарын ең алдымен кез-келген қимылды қандай мақсатта орындалуы тиіс деген бағытқа аудару қажет. Пәнді оқыту барысында халық биі мәдениетінің қалыптасуы мен тарихи дамуын, қазақ биінің терминологиясын, пластикалық ерекшелігін түсініп білу, билеу техникасын терең меңгеруін мейлінше айқын мәнерлілікті және саздың мазмұнын терең түсіну міндеті қойылады. Пәнді оқу процесінде видеотаспалар, DVD, флешкалар жиынтығы, би мұраларын кең тұрғыда иегруге көп көмегін тигізеді. Студенттер видеотаспа арқылы «Алтын қордағы» қазақтың белгілі балетмейстерлері Ә.Ысмайлов, Ш.Жиенқұлова, Д.Әбіров, З.Райбаев, Б.Аюханов, О.Всеволодская-Голушкевич, М.Тілеубаевтардың би қойылымдарын қарап, жаттап, өз шығармашылығында қолданады. Қазақ би мұрасына айналған әсем билерін келеше кұрпақ қажет кізу бүгінгі күннің міндеті. Сондықтан да, шәкірттерге олардың билерінің орындалу сипатын, нақышы мен мәнерін көрермен көпшілікке әсерлі жеткізе білу міндеті жүктеледі. «Алтын қор» билері қазақ биінің қимылдарының орындалу әдістемесін білуде, қазақ биінің орындау техникасын арттыруда, өз бетінше жұмыс істеуге машықтануда, қазақ биінен нұсқа түрлерін құрастырып, көрсете білуде, өз орындаушылық деңгейін көтеруде көп септігін тигізеді. Осы орайда видеотаспаның рөлі өте зор. Педагогикада жаңа әдістер, тәсілдер, құралдар, оқулықтар, бағдарламаларды пайдалануды білдіреді. Яғни оқыту мен тәрбиелеуге өзгерістер енгізу, олардың сапасын арттыру болып табылады. Бүгінгі оқыту жүйесінде әр түрлі жаңа технологиялар пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Роджерс Э. Инновация туралы түсінік. - /Қазақстан мектебі №4, 2006 ж.
2. М.Жанпейісова. Модульдік технологияны қолдану оқушыны дамыту ретінде., А., 2003ж.
3. Саденова М.Б. Оқыту үрдісінде инновациялық технологиялар арқылы оқушылардың білім сапасын арттыру. 2018ж.

4. М.Валиева. «Жаңа педагогикалық технологиялар»
Әдістемелік нұсқау, 2002ж.

5. Нұрлыханқызы Е. Жаңа педагогикалық технологияларды
білім мен тәрбие беруде пайдаланудың ерекшелігі, 2011ж.

6. Кадирова А.У. Болашақ кәсіптік оқыту мамандарын
дайындау үрдісінде инновациялық технологияларды қолдануды
негіздеу, 2014ж.

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

Алғы сөз.....	3

І БӨЛІМ

ОҚУ ҮРДІСІНДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ- КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Ерболат Е.Б.

Педагогикалық практикада электронды портфолионы қолданудың тиімділігі.....5

Жолимов А.К.

Дене тәрбиесі сабағында жаңа технологияларды қолдану.....10

Бахиджан А.А.

Использование технологии развития критического мышления посредством чтения в процессе преподавания английского языка.....14

Рамазанова Л.Е.

Технологии виртуальной и дополненной реальности в образовании.....18

Амантурлина Г.К.

Болашақ маманның электрондық портфолиосын жасау.....23

Халелова Р.Е., Якупова Ж.Б.

Игровые технологии как инструмент формирования компетенций при изучении дисциплины «География городов и городское планирование».....27

Баудиярова Э.Н., Жумагалиева М.Ю.

Экономикалық пәндер бойынша бинарлы сабақта Padlet Online виртуалды тақтасын оқытудың ең тиімді әдісі ретінде пайдалану.....32

Сундеткалиева А.А., Бактыгалиева Э.С.

Ақпараттық - білім беру және ойын-сауық саласында мультимедиялық туындыларды пайдалану.....40

Кәрібаева Ж.Б.

Жетіген аспабында орындауды үйретудің тиімді әдіс-тәсілдері.....44

<i>Утегенова Г.Е., Габбасова М.Т., Бисекова К.Е.,</i> Жаңартылған білім беру бойынша қашықтан білім алушыларға «Samtasia» бағдарламасы арқылы тиімді сабақ құрастыру.....	49

II БӨЛІМ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІ

<i>Куспанова А.Ж.</i> Оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер қоржыны.....	57
<i>Балахмет Ә.С.</i> Болашақ әлеуметтік педагогтердің волонтерлік қызметтегі кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру технологиясы.....	61
<i>Тулгенова Б.Н.</i> «Өмірге құштарлық» (егде жастағы адамдармен жұмыс істеу бағдарламасы).....	74
<i>Қасымбаева Н.И.</i> Білім беру процесінде инновациялық технологияның орны.....	78
<i>Мусағалиева Г.Б.</i> Музыканы оқытуда музыкалық импровизацияны колдану.....	86
<i>Есеева Г.Н.</i> Формы активизации познавательного интереса студентов.....	89
<i>Хайруллина М.Ш.</i> «Stepik» білім беру платформасындағы онлайн курсы жақсарту.....	97
<i>Бисманова З.Е.</i> Обучение иностранным языкам с помощью технологии виртуальной реальности.....	100

III БӨЛІМ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

<i>Клышев Е.Е., Сагидуллаев Д.З.</i> Сараман барысындағы тарихи-мәдени ескерткіштердің орнын анықтау және қалпына келтірудің әдістемесі.....	105

Жидкова Ю.М.	
Использования метафорических ассоциативных карт в преподавании психологических ди.....	112
Есқақова Ф.Е.	
Су асты әлемін зерттеу арқылы балалардың танымдық қабілетін дамыту.....	121
Дуйсенбаева Ж.Б.	
Жас оқытушының шеберлігін шыңдай отырып, инновациялық оқыту әдіс-тәсілдерін қолдануды үйрету.....	126
Қашқынбай Қ.Т.	
Кішкентай шаңғы – денсаулыққа үлкен жол ашады.....	132
Аристанғалиева Н.Б.	
«Методы проблемного обучения на практических занятиях по дисциплине «Русский язык».....	137
Утарова Н.Т.	
Использование метода Jigsawpuzzle на занятиях по русскому языку в группах с казахским языком обучения.....	141
Калиева А.Т.	
Қазақ тілі сабағында оқытудың белсенді әдістерін қолдану.....	148
Утебалиева Б.Е.	
Әлеуметтік экология және қоғамның тұрақты дамуы.....	153
Кұрмекеш Ә.Д.	
Оқытудағы жасанды ителлект бағдарламаларының ерекшеліктері.....	157
Қалжанова А.Б.	
Хореография пәндерінде инновациялық технология арқылы әдістемелік талдау.....	162

**ОЗЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ТӘЖІРІБЕ МЕКТЕБІ**
(*материалдардың жинағы*)

ШКОЛА ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОПЫТА
(*сборник материалов*)

**Компьютерде беттеген және дизайн
Компьютерная верстка и дизайн**

Кужалиева В.М.

**Техникалық редакторлар
Технические редакторы**

Сахметова С.К.

**АВТОРЛАРДЫҢ ТҮПНҰСҚАСЫНАН БАСЫЛЫП ШЫҚҚАН
ОТПЕЧАТАНО С ОРИГИНАЛОВ АВТОРОВ**

Көлемі 10,7 б.т. Таралымы 100 дана. Офсет қағазы. Тапсырыс №101

---

*М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің
Редакциялық баспа орталығы.
Орал қаласы, Достық даңғылы, 162.*